

2023/4. szám

Börtönügyi Szemle

A Büntetés-végrehajtási Szervezet szakmai és tudományos folyóirata

BÖRTÖNÜGYI SZEMLE

2023/4. SZÁM

BÖRTÖNÜGYI SZEMLE

Kiadja a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága

Megjelenik negyedévente * 2023. 4. szám

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

Elnök:

DR. TÓTH TAMÁS

Tagok:

SCHMEHL JÁNOS
KOVÁCS MIHÁLY
SALGÓ LÁSZLÓ
SOMOGYVÁRI MIHÁLY
DR. BOGOTYÁN RÓBERT
DR. CZENCZER ORSOLYA

Kiadásért felelős:

DR. CSATÓ KORNÉLIA

Főszerkesztő:

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF

Olvasószerkesztő:

RUTKAI KATA

Nyomdai előkészítés és nyomdai munkálatok:

Duna-Mix Kft., Vác
www.dunamix.hu

Felelős vezető:

BORBÉLY LEVENTE

ISSN 1417-4758 (Nyomtatott)
ISSN 2559-9771 (Online)

A szerkesztőség címe:

1054 Budapest V.,
Steindl Imre utca 8.
E-mail: szemle@bv.gov.hu

Borítófotó: Bv. fotó

A megjelenő írások nem a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, hanem a szerzők saját, tudományos szabadságon alapuló álláspontját képviselik.

SZÁMUNK SZERZŐI

BÁLINT BRIGITTA bv. alezredes, projektvezető, mb. főosztályvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, EFOP Projektiroda

BENCsik FERENC bv. százados, biztonsági tiszt, Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

DR. BOGOTYÁN RÓBERT bv. ezredes, mb. tanszékvezető, egyetemi tanársegéd, Nemzeti Közszerződési Intézet, Rendészettudományi Kar, Büntetés-végrehajtási Tanszék

DR. CZENCZER ORSOLYA bv. alezredes, egyetemi docens, Nemzeti Közszerződési Intézet, Rendészettudományi Kar, Büntetés-végrehajtási Tanszék

CZÖVEK ERZSÉBET KATALIN bv. hadnagy, Közép-dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézet

GULYÁS MÁTÉ bv. százados, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

GULYÁS TAMÁS bv. hadnagy, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

MÉSZÁROS MÁRTA múzeumigazgató, Kiskun Múzeum

ONDOK-FEJES HENRIETT bv. százados, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

PATAKI ZSOLT bv. százados, nyilvántartási csoportvezető, Bács-Kiskun Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet

SZÖGHY ZSUZSA bv. őrnagy, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

SZTODOLA TIBOR bv. alezredes, mesteroktató, Nemzeti Közszerződési Intézet, Rendészettudományi Kar, Büntetés-végrehajtási Tanszék

TÓTH VIKTÓRIA központi szakmai referens, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, EFOP Projektiroda

VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF főosztályvezető, Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága, Hivatal, Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály

Szerkesztőségünk olyan dolgozatokat vár a szerzőktől, amelyek a társadalmi devianciákat, a büntetés-végrehajtásra vonatkozó joganyagot, a fogva tartás, a fogvatartotti népeség sajátosságait, problematikáját a tudományos közvélemény által elfogadott tudományterületek (kriminológia, szociológia, pszichiátria, pszichológiai, vezetéselmélet, pedagógia, műszaki tudományok, szakmatörténet stb.) szempontjából elemzik, értékelik. A dolgozatok eredetért és tartalmáért a szerző vállalja a felelősséget. Kérjük, a kéziratokon tüntessék fel nevüket, munkahelyüket, munkahelyüket, telefonszámukat, lakcímüket és – ha van – tudományos fokozatukat, rendfokozatukat is.

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A beérkezett írásokat a szerkesztőség név nélkül továbbítja a bíráló bizottság tagjainak, véleményezés céljából. A megjelenés feltétele ezen tagok támogató véleménye, illetve a szöveg szerzőhöz való visszaküldését követően az átdolgozásra javasolt szövegrészek (ha vannak) javítása.

Szerkesztőségünk mindenkor fenntartja magának a jogot – a szerzővel egyeztetve – a kéziratok stilizálására, szerkesztésére, esetleges javítására. Amennyiben a beérkezett kézirat nem felel meg a formai követelményeknek, vagy tartalma nem illeszkedik a kiadvány szellemiségéhez, úgy a szerkesztőségnek nem áll módjában megjelentetni azt.

TARTALOM

TANULMÁNYOK

- BENCsik FERENC:**
Büntetés-végrehajtási kompetenciák fejlesztésének innovatív lehetőségei
Innovative ways to develop correctional competencies 5
- CZENCZER ORSOLYA – BOGOTYÁN RÓBERT:**
Környezettudatosság és fenntarthatóság – Kérdések és válaszok a magyar büntetés-végrehajtás szemüvegén keresztül
Environmental awareness and sustainability – Questions and answers through the lens of the hungarian prison system 23
- CZÖVEK ERZSÉBET KATALIN:**
A telekommunikációs eszköz útján történő tárgyalás hatásai a bv. biztonságra
The impact of trials via telecommunications on prison security 35
- PATAKI ZSOLT:**
Külföldi fogvatartottak elhelyezésében és kezelésében rejlő problémák, valamint azok megoldásának lehetőségei
The problems inherent in the accommodation and treatment of foreign prisoners and how to solve them 55
- SZTODOLA TIBOR:**
A fogolyzندانás hatása a fogvatartás biztonságára, valamint a nemzetbiztonságra
The impact of prisoner riot on the security of incarceration and national security 77

RÖVIDEN

- BÁLINT BRIGITTA – TÓTH VIKTÓRIA:**
Egy reintegrációs kiemelt projekt visszaesési hatásvizsgálata 94
- GULYÁS MÁTÉ – ONDOK-FEJES HENRIETT:**
„10 éves a Bv. törvény” konferencia 101
- GULYÁS TAMÁS:**
Beszámoló a „Tudományos eredmények hasznosulása a büntetés-végrehajtási szervezetben” című konferenciáról 103
- MÉSZÁROS MÁRTA:**
Megújult a „Bűn és bűnhődés Magyarhonban” című kiállítás a Kiskun Múzeumban 104
- SZÖGHY ZSUZSA – VÁRKONYI ZSOLT KRISTÓF:**
A büntetés-végrehajtás három évtizede fotókon 106

Fotó: Bv. fotó

Bencsik Ferenc

BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI KOMPETENCIÁK FEJLESZTÉSÉNEK INNOVATÍV LEHETŐSÉGEI

Innovative ways to develop correctional competencies

Tanulmányom témájának a büntetés-végrehajtási kompetenciák fejlesztésének innovatív lehetőségeit választottam. Ennek kapcsán elemzem azokat a közszolgálati alapkompenciákat, amelyeket a különböző rendvédelmi szervezeteknél vezető beosztást betöltő elöljárók fogalmaztak meg az újonnan kinevezésre kerülő tiszti és tiszthelyettesi állományal szemben.

Célom, hogy egy átfogó képet adjak a már alkalmazott oktatási módszertanok, illetve más elméletek ötvözésének lehetőségeiről a rendvédelmi oktatásban résztvevő hallgatóknak és oktatóknak egyaránt.

Jelen tanulmányban arra keresem a választ, hogy miként függ össze a különböző oktatásmódszertanok alkalmazása a vezetői kompetenciaigényekkel, tekintettel az eltérő generációs jellemzőkre.

Kulcsszavak: kompetencia, minőség, professzionalizmus, innováció, integráció

For my thesis, I have chosen the topic of innovative opportunities for developing competences in penitentiary execution. During the presentation of this topic, I analyze the basic competences required in public service formulated by the leaders of various law enforcement agencies to the officers and non-commissioned officers to be newly appointed.

My goal is to provide a comprehensive picture of the possibilities of combining educational methodologies already applied with other theories for both students and instructors participating in law enforcement education.

In the thesis, I seek to answer how the application of different educational methodologies is related to leadership competence requirements, taking into account the different generational characteristics.

Keywords: competence, quality, professionalism, innovation, integration

Bevezetés

Az oktatás az egyik legfontosabb terület a modern társadalomban. Az oktatási rendszerek célja az emberek képességeinek és kompetenciáinak fejlesztése, hogy felkészítsék őket az életre és a munkára. Az oktatásnak azonban nem csak a tudás és a szakértelem átadására kell összpontosítania, hanem azokra a kulcsfontosságú készségekre és kompetenciákra is, amelyek segítségével az emberek sikeresek lehetnek a munkaerőpiacon és a mindennapi életben.

A tanulmány célja, hogy megvizsgálja, hogyan lehet hatékonyabban fejleszteni az oktatási és a kiképzési rendszert, hogy az jobban felkészítse a hallgatókat a fogadó rendvédelmi szervhez történő sikeres integrációra. A tanulmány középpontjában az áll, hogy az oktatásnak hogyan kell összpontosítania az olyan kulcsfontosságú kompetenciákra, mint a kommunikáció, a problémamegoldás és az együttműködés, valamint, hogy hogyan lehet a hallgatókat a legjobban felkészíteni ezek elsajátítására. Legyen szó a rendkívüli eseményként definiált történések bármelyikéről, az azonnali, gyors, hatékony és szakszerű intézkedés vagy akár, több intézkedés egyidejű megtételéről.

Felelősségteljes döntéseket kell meghozni, szigorú jogszabályok által határolt kereteken belül. Nem elhanyagolható célkitűzés az sem, hogy a hallgató a képzés, illetve kiképzés végeztével képes legyen megfelelni a fogadó rendvédelmi szerv szakmai és vezetői elvárásainak, valamint a szolgálati beosztását a lehető legmagasabb szakmai szinten tudja ellátni.

A rendvédelmi oktatás és kiképzés innovációjának szerepe, jelentősége, aktualitása, kapcsolódási pontjai

A fő témaként választott oktatás innovációs lehetőségeit elsősorban a büntetés-végrehajtási szervezetre és annak igényeire fókuszálva igyekszem bemutatni.

A különböző rendvédelmi szervek oktatási és kiképzési módszereibe szintén beilleszthetők az általam vizsgált módszerek, melyek az együttműködés alapját képezhetik. A kooperáció azért fontos, mert a bűnözés, azon belül a szervezett bűnözés, a terrorizmus olyan fenyegetést jelentenek a társadalomra, amelyek gyakran átfedik az egyes rendvédelmi szervek hatáskörét. Az ilyen fenyegetésekkel szemben hatékonyan kell fellépni, összefogásra, koordinációra és azonos kompetenciákra van szükség. Ez lehetővé teszi az információk megosztását az egyes szervek között, ami segíti az esetek gyorsabb és hatékonyabb megoldását, valamint a szervek közötti erőforrások hatékonyabb felhasználását is. Biztosíthatja, hogy azok hatékonyabban védjék a társadalmat.

Az összefogás erősíti a rendvédelmi szervek hitelességét és hatékonyságát, a közösség szemében pedig növeli a bizalmat. Összességében tehát az együttműködés és a koordináció kulcsfontosságú a hatékony rendvédelemhez, és nélkülözhetetlen ahhoz, hogy a rendvédelmi szervek hatékonyan tudjanak fellépni a társadalomra jelentett különböző fenyegetésekkel szemben.

Az oktatás innovációja lehetővé teszi a hallgatók számára, hogy jobban kihasználják a modern technológiát és a digitalizáció előnyeit, így az oktatásban való részvétel kényelmesebb és könnyebb lehet. Az innovatív oktatási módszerek és eszközök segíthetnek abban, hogy az oktatás izgalmasabb és interaktívabb legyen, és lehetővé teszi a diákok számára, hogy egyéni igényeikhez igazodva tanuljanak. Továbbá segíthet az oktatási intézményeknek és oktatóknak a diákok teljesítményének és fejlődésének nyomon követésében és értékelésében, ami fontos információkat nyújthat az oktatási folyamatok és programok további javításához és optimalizálásához. Ez általában hosszú távú előnyökkel jár, például jobb oktatási eredményekkel, magasabb szintű tudással, jobb munkalehetőségekkel és a társadalmi mobilitás növelésével. Az oktatás innovációja tehát nem csak a diákok, hanem az egész társadalom számára lehetőséget jelent az előrelépéshez és a fejlődéshez.

Oktatási módszerek

A következőkben bemutatok különböző kompetenciák fejlesztését segítő oktatási módszereket. A kompetenciák olyan képességek, tudások és készségek összessége, amelyek segítségével egy személy hatékonyan teljesíthet egy adott feladatot vagy munkakört. Azok két fő kategóriába sorolhatóak: általános és szakmai kompetenciák.

Az általános kompetenciák olyan alapvető képességek, amelyek az élet számos területén hasznosak lehetnek. Ilyenek például a kommunikációs készség, a problémamegoldó képesség, az időmenedzsment, a csapatmunka, az önálló munkavégzés vagy az adaptív gondolkodás.

A szakmai kompetenciák specifikusabbak és a munkakörhöz kapcsolódnak. Ilyenek lehetnek a szakmai ismeretek, az adatok elemzése, a tervezés és az innováció.

A kompetenciák fejlesztése és fenntartása segíti a hallgatót abban, hogy hatékonyabb legyen a szolgálati feladatának ellátásában, és hozzájáruljon a szervezet hatékonyabb működéséhez is. A rendészeti területen is egyre fontosabbá válnak az általános kompetenciák, mint például az érzelmi intelligencia, a kreativitás, az innováció és a problémamegoldás, amelyek elősegítik az innovációt és az agilis munkavégzést.

Az oktatási módszerek differenciált alkalmazását és szükségességét abban látom, hogy a büntetés-végrehajtási szervezet által önállóan történő feladatok végrehajtása, valamint a társszervekkel történő együttműködés során vélhetően növelhető a hatékonyság. Amennyiben a rendvédelmi szervek oktatási és kiképzési módszertana azonos alapokon és megszerzett kompetenciákon nyugszik, akkor az eltérő feladatok végrehajtása során jelentkező kihívások ellenére is elvárhatóvá válhat a sikeres beavatkozás, valamint felszámolás egy kooperatív művelet alkalmával. A különböző rendvédelmi szervek vezetői, illetve vezető beosztású elöljárói által megfogalmazott tizenkettő rendvédelmi alapkompétencia az alábbi oktatási módszerek alkalmazásával fejleszthető.

Projektoktatás

„Olyan célközpontú oktatási stratégia, mely egyrészt a sajátos célok elérését, a valós életet integráló és reprezentáló tanulási tartalommal, a komplex szemléletmódot segítő, tevékenységközpontú, feladatorientált tanulói tevékenységet biztosító szervezési formákkal, módszerekkel, technikákkal, eszközökkel, az iskolai keretet kitérítve természetes tanulási környezetben valósítja meg; másrészt a stratégia eredményeként létrejött projekt további tanulási célok spirálisan fejlődő modelljét valósítja meg.”¹

Bármely oktatási módszer hatékonysága és sikere több összetevőn alapul. Az oktató felkészültségének, a hallgatók motiváltságának és a rendelkezésre álló oktatási segédanyagoknak, eszközöknek az összessége és harmóniája meghatározó az elérendő cél tekintetében. Bevált módszer a tananyag tömbösítése, melynek során a törzsanyag viszonylag kevés elágazást tartalmaz, segítve ezzel a hallgató figyelmét az adott témában fenntartani. Fontosnak tartom a tanulókkal, hallgatókkal a moduláris oktatás elején közölni, hogy mi az elérendő cél.

A természetes tanulási környezetet lehet úgy alakítani, hogy a tantermek berendezését valamely büntetés-végrehajtási intézet eligazító helyiségének mintájára alakítsuk ki. Ez azért lehet hasznos, mert később a valós feladat végrehajtási szakaszába kerülnek, a komfort érzetük magasabb lehet, megspórolva ezzel az alkalmazkodáshoz való időt, amit már fordíthatnak a tényleges munkavégzésre. A berendezési tárgyak és szemléltető eszközök legyenek olyanok (vagy akár pontosan azok), amelyekkel dolgozniuk kell majd. Tartsuk meg az eligazítást az „eligazító helyiségben”, majd ezután vonuljunk el a munkavégzés helyszínére. Modellezve ezzel a napi rutint, illetve fejlesztve az elvárt alakiasságot is. Amennyiben ezeket a napi szinten elvárt, de gyakoroltatás hiányában rendkívül frusztráló helyzeteket a hallgatók rendszeresen végzik, azok természetessé válnak. Amikor ezek az alaki követelmények természetessé válnak, máris könnyebben tudnak a feladatra koncentrálni.

¹ <https://erettsegitelek.com/2021/01/uj-modszerek-a-pedagogiaban/>

Mindenkiben ott munkál egyfajta megfelelési kényszer, pláne akkor, ha esetleg nem biztos abban, hogy helyesen hajtja-e végre az elvártakat. Természetesen az alaki és formai tevékenység mellett nagy hangsúlyt kell fektetni a szakmai ismeretekre is. Amennyiben a tanulóban nincs feszültség abban a tekintetben, hogy az előjáróval a megfelelő alaki kontextusban tud viselkedni, akkor az nyugodttá teheti, míg a magasfokú szakmai ismeretek a magabiztosságot és döntésképeséget hivatottak elősegíteni.

A projektoktatás folyamatában a tanulás többféleképpen osztható fel. Alapvetően egyéni, társas vagy csoportos feladatmegoldásokat várunk el. A feladatok megszervezésénél kiemelt hangsúlyt kell fektetnünk az elérendő célra, amely a csoportban való hatékony munkavégzés, a kommunikáció és egymás segítése, elfogadása kell, hogy legyen. Egyértelműsítsük a tanulóknak, hogy minden részletre figyeljenek, mert a gyakorláskor és a számonkéréskor lesznek egyéni, társas és csoportos feladatok is, ezért tisztában kell lenniük mind a saját, mind a csoport feladatával, illetve abban konstruktívan kell részt venniük.

Hangsúlyozzuk ki, hogy a csoporton belüli kommunikáció az elméleti és gyakorlati tudás mellett legalább annyira fontos összetevője a sikeres feladatmegoldásnak. Csak annyira erős egy csoport, amennyire a leggyengébb tagja erős. Tudatosítani kell a hallgatóknak, hogy egyéni vagy csoportos feladatmegoldást követően is szükséges döntést hozniuk. Fontos az olyan egyszerű helyzetekben, amikor egy kolléga váltását kell megszervezni, de különösen fontos akkor, amikor egy intézkedési helyzetben kell döntéseket hozni és feladatokat meghatározni. Rá kell mutatni arra, hogy a döntéseknek mind szakmai, mind törvényességi tekintetben helytállóknak és vállalhatóknak kell lenniük.

A projektmódszer mindig célirányos, problémaorientált, a tanulók érdeklődésére, aktív tevékenységére épít. Elkerülhetetlen, hogy a tananyagban ne legyenek száraz, kevésbé érdekfeszítő részek. Igyekezni kell a figyelmet fenntartani, és felmérni a hallgatók adott témában való érdeklődését. Több példát szükséges megemlíteni és életszerű szituációkat kell kezdeményezni, bizonyítva ezzel számukra az aktuális anyag fontosságát, illetve azoknak a valós életben már ismerté vált hatását. Ismertesük meg az oktatott témát több aspektusból, és hívjuk fel a figyelmet arra, hogy a bv. intézetekben és azokon kívül is, minden szituáció komplex, ezért az ismereteknek is komplexnek kell lenniük. A sikeres és összetett feladat végrehajtása egy szakmailag jól felkészült csoport kollektív és egy megfelelő kompetenciákkal rendelkező vezető közös munkáját feltételezi. Tudatosítani szükséges a hallgatóknak, hogy a számukra meghatározott cél az, hogy egy szituációban akár végrehajtóként, akár vezetőként maximálisan helyt tudjanak állni.

Kooperatív oktatási módszer

„A kooperatív oktatási módszer a tanulók kis csoportokban (4-6 fő) való, együttműködésen alapuló, tevékenységorientált foglalkoztatása.

- Célja: az intellektuális és a szociális készségek fejlesztése, az együttműködési képesség kialakítása.
- Alapelvei:
  - az egyidejű interakció,
  - az építő egymásrautaltság,
  - az egyéni felelősség,
  - az egyenlő részvétel.
- Változatai:
  - csoportos tanulás – egyéni teljesítmény,
  - csoportos tanulás – egyéni vetélkedő (csoporton belül),
  - mozaik tanulás (az anyag felosztása, és együttes előadás),
  - csoportkutatás (közös tervezés, kutatás).

A kooperatív módszer nem nélkülözheti a társak aktív, segítő, támogató részvételét az együttes munka, a kooperatív tanulás keretei között. A tanulók nemcsak a saját munkájukért, hanem a csoport tagjának tanulási eredményeiért is felelősek. A kooperatív módszerek nagymértékben elősegítik az adott osztályon, közösségen belüli kapcsolatok pozitív irányú alakulását, hozzájárulnak az önértékelés fejlődéséhez, az iskolához való pozitív attitűdök kialakulásához.²

A valós napi feladatvégrehajtáshoz talán ez az oktatási módszer áll a legközelebb. A bv. intézetekben néhány ór- és szolgálati helyen ellátott szolgálati feladattól eltekintve, nem jellemző az egyéni munkavégzés.

A kis csoportokban történő oktatás nem minden esetben kivitelezhető, azonban ez a módszer modellezhető leginkább egy valós, szakasz szintű alegység együttműködését és annak irányítását valós „szerepekkel” (biztonsági tiszt, reintegrációs tiszt, körletfőfelügyelő, biztonsági főfelügyelő, körletfelügyelő, biztonsági felügyelő). A társakkal való együttműködés feltétele a fegyelmezettség, a rend, a szabályok, normák ismerete és alkalmazása, gyakorlása. E szerepek rotálásával a hallgatók megismerhetik a különböző beosztásokhoz társuló feladatokat, döntési helyzeteket, felelősséget, illetve az adott szinten elvárható és szükséges, helyes kommunikációt. Lehetőséget biztosítva mindezzel arra, hogy (a reális közelítő) képet kapjanak arról, hogy kitől mi várható el, és ki hol tudja segíteni a másik munkáját.

2 <https://erettsegitelek.com/2021/01/uj-modszerek-a-pedagogiaban/>

Nem utolsósorban szembesülhetnek a szakmai és emocionális felkészültségükkel. Az ilyen kooperatív feladatok eredményeként a tanuló is képes lehet individuálisan meghatározni azokat a területeket, amelyeken fejlődésre szorul, azonban ezt az oktatónak minden alkalommal érdemes megtennie. A hibák ismertetése, elemzése és javítása mellett hangsúlyosan kell kezelni a sikeres végrehajtást követő dicséretet és jutalmazást is. Éreztetni kell a hallgatóval, hogy az erőfeszítése nem hiábavaló.

A kooperatív oktatási módszer egy olyan tanulási módszer, amelyben a diákok csoportokban dolgoznak együtt azon, hogy megoldják az adott feladatot vagy problémát. A módszer lényege, hogy a diákok összedolgozzanak egymással, kommunikáljanak, megosszák az információkat és segítsék egymást a feladatok megoldásában.

Az együttműködő oktatási módszer több előnnyel is járhat. Először is, segíti a diákok közötti kapcsolatokat és a közösségépítést. A diákok tanulhatnak egymástól, megismerhetik a különböző nézőpontokat és megoldási stratégiákat. Másodsorban, a kooperatív oktatási módszer lehetővé teszi a diákok számára, hogy aktívan részt vegyenek a tanulásban, ami növeli az érdeklődésüket és a motivációjukat. Harmadszor, a módszer lehetővé teszi, hogy a diákok a saját tempójukban tanuljanak, és segít azon diákoknak, akiknek több időre van szükségük a megértéshez vagy a tananyag feldolgozásához. Ennek az oktatási módszernek különböző formái lehetnek, például csoportos projektek, osztályteremben, illetve az iskola környékén végzett kutatások, csoportos viták vagy szerepjátékok.

Fontos azonban megjegyezni, hogy a módszer hatékony alkalmazásához szükséges az időbeli tervezés, a csoportok összetétele és a feladatok kidolgozása. A tanárnak fontos szerepe van abban, hogy felkészítse a diákokat az együttműködésre, biztosítsa a csoportok megfelelő működését és támogassa az egyéni tanulást.

A tanulási szerződés

„A tanulási szerződés egy olyan tanár és tanuló közötti megállapodás, amely egy adott tanulási cél elérése érdekében történik. A megállapodás különböző feladatokat tartalmazhat, amelyek lehetnek kötelezőek vagy választhatóak. A tanulási szerződés célja: a tanuló önállóságának, felelősségvállalásának növelése, az egyéni ütemben végzett munka lehetőségének biztosítása, a tanuló motiválása a vállalt feladat elvégzésére. A koncepció születése Helen Parkhurst nevéhez fűződik.”³

A fent említett módszer alkalmas lehet a hallgatóban kialakítani és fejleszteni a vállalt feladatok, illetve a beosztásából adódó kötelezettségek precíz és magas szakmai színvonalon történő végrehajtását. A szerződés keretein belül, fontosnak gondolom az értékelést is.

3 <https://erettsegitelek.com/2021/01/uj-modszerek-a-pedagogiaban/>

Adjunk szabadon választható feladatokat, engedve ezzel a kreativitás fejlődését. Adjunk kötelező feladatokat is, melyek megoldásának értékelése legyen valamelyest szigorúbb. Ennek célja lehet az, hogy az életben nem megengedhető, hogy csak választott problémákat oldjunk meg. Azon túlmenően, hogy nem kivitelezhető a problémák és feladatok szelektív megoldása és végrehajtása, szükséges hangsúlyozni, hogy mindennek jogi következményei is lehetnek. Hasonlítsuk össze a választott és kötelező feladatok megoldása során jelentkező nehézségeket, majd a problémás részekre helyezzünk nagyobb hangsúlyt.

Blended learning⁴

A „blended learning” magyarul vegyes tanulást jelent. Egyfajta keveréke a hagyományos, személyes jelenlétben alapuló és az „e-learning” oktatási módszernek. Ezt a módszert egyre szélesebb körű alkalmazás jellemzi. A pandémiás időszakban a legtöbb oktatási intézmény élt az online oktatás kínálta lehetőséggel, akár praktikus, akár a járványügyi intézkedésekből következő kötelezettségként. A hallgatók többsége szimpatizált és jelenleg is szimpatizál az e-learning és a blended learning módszer alkalmazásával. Talán kijelenthetjük, hogy a fiatalabb „Y” és „Z” generáció tagjai preferálják leginkább a modern innovatív megoldásokat. A blended learning kétségkívül óriási potenciált jelent az oktatás többértékű megvalósítása során.

Vegyük figyelembe, hogy már most is rendelkezésre állnak azok a szoftverek, amelyeknek alkalmazásával színvonalas oktatást lehet megvalósítani, amennyiben ezt a módszert ötvözzük a „virtuális valóság”-ot biztosító eszközökkel. Ha a mesterséges intelligenciát is segítségül hívjuk, akkor talán túlzás nélkül kijelenthető, hogy minden képzeletet felülmúló lehetőségek adódnak a jövőben mind az oktatók, mind a hallgatók számára. A virtuális valóságon alapuló szoftverek alkalmazása, hosszútávon költséghatékonyabb lehet. Elég csak megemlíteni a speciális eszközök beszerzésének és az oktatási helyszínek berendezésének elhagyását.

A blended learning mint oktatási módszer új távlatokat nyit a jövőben, hiszen a mostani „Y” generáció már el sem tud képzelni mást, mint a digitális és virtuális világot. Otthonosan mozognak benne, jól és hatékonyan képesek használni minden digitális eszközt, legyen az online vagy offline módozat. A módszertan „Achilles sarka” a szociális kapcsolatok részleges vagy akár teljes hiánya. Csupán az online térben megvalósuló munka és kapcsolatok nem képesek pótolni a személyes találkozásokat, mely szociális deficitet eredményezhet. A módszer alkalmazása önmagában véleményem szerint nem alkalmas a hatékony oktatás megvalósítására. Azonban, ha megtaláljuk az egyensúlyt és ötvözzük más, már említett módszertannal, akkor a lehetőségek tárháza a végtelenhez közelíthet.

⁴ <https://skoll.hu/blended-learning/>

A blended learning típusai:

- Projektmunkára épülő: itt szinte teljes szabadság van biztosítva a hallgató számára. Az elvégzett feladat, ami egy projektmunka, elvégezheti önállóan, vagy szemtől-szembe, illetve online az oktatójával konzultálva is.
- Valós idejű online oktatás: ilyenkor valamilyen online platformon történik az óra leadása (Teams, Zoom, stb.) és a tanulóknak lehetőségük nyílik az oktatóval egyeztetni, illetve egymással is kommunikálni.
- Aszinkron online képzés: ebben az esetben a tananyagot az oktató feltölti egy felületre (pl.: Moodle), ahol a tanulók elérik azt, le tudják tölteni, valamint a házi feladatot fel tudják tölteni. Itt szintén biztosított a számonkérés és a konzultáció, azonban ezutóbbiak jelenléti formában is lebonyolíthatóak.

A blended learning módszer a hagyományos, tantermen belüli oktatás és az online tanulás kombinációja. Ennek lényege az, hogy a tanulók online vagy digitális módon ismerkednek meg az anyaggal, majd a hagyományos, tantermi foglalkozásokon alkalmazzák és gyakorolják az újonnan szerzett ismereteket. A módszer lehetővé teszi, hogy a tanulók rugalmasabban szervezzék meg az időbeosztásukat, mivel az online tanulás anyagai általában bármikor elérhetőek és az egyes feladatok határideje is rugalmasabb. A módozat a tanárok számára is lehetővé teszi, hogy személyre szabottabb támogatást nyújtsanak a diákoknak, mivel az online tanulás során felmerülő kérdéseket személyesen is megbeszélhetik a tanórákon.

A metódus előnyeit azonban csak akkor lehet teljes mértékben kihasználni, ha a diákok megfelelő motivációval és önállósággal rendelkeznek az online tanulás során. A módszerhez szükséges eszközök és infrastruktúra biztosítása is kulcsfontosságú, hogy minden diák hozzáférhessen az online tananyagokhoz és feladatokhoz.

Gamifikáció

„A gamification, vagy magyarosítva gamifikáció két angol szó összeolvasztásából keletkezett. A „game” magyarul játékot jelent, míg a „-fication” a valamivé alakítást. Ebből a szóösszeolvasztásból született meg a gamification – tehát a „játékszerűvé tétel”, vagy játékosítás. Mielőtt rátérnénk a gamification oktatásban is használható lehetőségeire, érdemes megvizsgálni, mely elemekből tevődik össze egy játék (vagy játékosított folyamat). A játékok benntartó hatását a különböző szakemberek három tényezőre bontják:

- ideális beszíntezés
- optimális terhelés
- azonnali jutalmazó-büntető rendszer⁵

⁵ <https://skoll.hu/gamifikacio-az-oktatasban/>

1. Az ideális beszíntezés azt a kiinduló állapotot jelenti, amely a lehető leghamarabb bevonja a játékost a játékba, és egyszerűen teljesíthető feladatokkal ott is tartja. Az egyszerű célok elérésére ösztönzi a játékost, hogy továbbra is bent maradjon a játékban, amely során jutalmakat kap. Ez a típusú ösztönzés egy magasabb végcél irányába mutat, melynek elérése és teljesítése során a játék azonnali visszajelzéseket generál. Felépítése moduláris, így nem unja el a tanuló a játékot. A szakaszos felosztás módszertani szempontból az egyenletes terhelést szolgálja.
2. *„Az optimális terhelést a szakzsargonon flow-állapotnak nevezi, amelyet Csíkszentmihályi Mihály, egy magyar pszichológus tett híressé. Ez az állapot akkor áll fenn, amikor a gyermek vagy felnőtt számára tökéletes egyensúlyban vannak a tevékenység (például játék) adta kihívások, és abban tökéletesen el tud merülni. Lényegében azt jelenti, hogy ekkor a játék nem csak örömet és teljes elmerülést nyújt, hanem sikerélményeket is — tehát a cél mellett a folyamatot is élvezetessé teszi. De ahhoz, hogy ezeket az optimálisan terhelő kis célkitűzéseket a játékos értékelni tudja, egy gyors visszacsatoló rendszerre van szükség.”⁶*
3. *„A jutalmazó-büntető rendszer lényege, hogy egyrésztől minden apró sikert megjutalmazzon – másrésztől következményeket állítson fel a nem-teljesítés esetére. Fontos, hogy ezek a visszacsatolások azonnaliak legyenek, tehát rögtön abban a pillanatban történjenek, amikor maga a cselekvés is. Az is lényeges, hogy a jutalmak és a következmények arányosak legyenek a küldetés volumenével, tehát egy nehezen megszerzett sikerért nagy jutalmat szerezzen a játékos.”⁷*

Az internet és a digitalizáció elterjedésével jelentős szakadék mutatkozik a fiatal és az idősebb generáció között. Komoly kihívást jelent az oktatás, különösképpen abban az esetben, amikor a hallgatók életkorát tekintve vegyes az összetétel. Azt kétségkívül kijelenthetjük, hogy a gamifikációs módszerben óriási potenciál van a jövőre tekintve.

A Nemzeti Közzolgálati Egyetemen már alkalmazzák az oktatók a „Kahoot” néven ismert programot, amely kedvelt mind az előadók, mind a hallgatók körében. Rendelkezik minden fent említett mutatóval: azonnali visszajelzés, egyenletes terhelés eloszlás, és innovatív ismeretanyag átadás, valamint tudásszint felmérés. Jó példa ez a program arra, hogy az oktatóknak nem kell versenyre kelnie a különböző játékszoftverekkel, mivel a tananyagot játékosan tudja abszolváltatni a hallgatókkal.

⁶ <https://skoll.hu/gamifikacio-az-oktatasban/>

⁷ <https://skoll.hu/gamifikacio-az-oktatasban/>

Kompetenciaértékelés

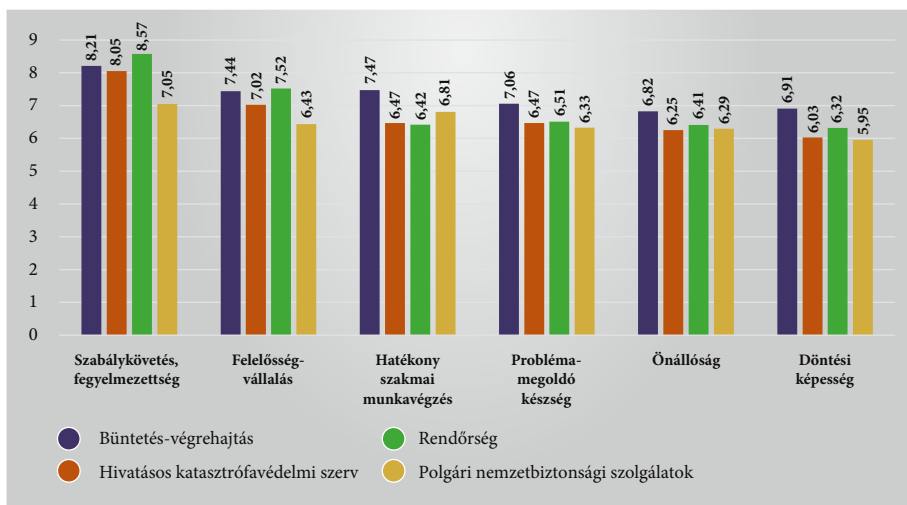
A közzolgálati kompetenciák segítik a rendvédelmi szervezeteket abban, hogy hatékonyabban és eredményesebben működjenek. Az eredményesség és a kompetenciák között szoros összefüggés mutatkozik, ezért azok folyamatos monitorozására és fejlesztésére kiemelt figyelmet érdemes fordítani.

„A Nemzeti Közzolgálati Egyetemen 2015-2020 között végzett pályakezdő tisztek parancsnoki véleményezése” címmel készült egy reprezentatív felmérés. A felmérésre készített kérdőívet összesen 394 fő, átlagosan 15,5 év vezetői tapasztalattal rendelkező vezető töltötte ki, lefedve a teljes országot, illetve a rendvédelmi szervek teljes spektrumát (63% rendőrség, 23% katasztrófavédelem, 9% büntetés-végrehajtás, 5% polgári titkosszolgálatok). A kitöltők 5%-a központi szerv vezetője, 21%-a területi szerv vezetője vagy helyettese, 61%-a helyi szerv vezetője, 13%-a pedig egyéb kiemelt vagy szakirányító beosztású vezető volt. A megkérdezettek átlagosan 63 főt vezettek, ezen belül összesen átlagosan 11 fő pedig pályakezdő tiszti állományú volt.

A felmérés során 12 közzolgálati alapkompenciát vizsgáltak, melyek a következők:

- Szabálykövetés, fegyelmeztség,
- Hatékony szakmai munkavégzés,
- Problémamegoldó készség,
- Felelősségvállalás,
- Döntési képesség,
- Határozottság, magabiztosság,
- Önállóság,
- Pszichés terhelhetőség,
- Együttműködés,
- Kommunikációs készség,
- Konfliktuskezelés,
- Érzelmi intelligencia.

1. ábra: A 2015-2020 között végzett pályakezdő tisztek jellemzése⁸

A pályakezdő tisztek átlagos alapkompétencia profilja kiegyenlített, minden kompetencia esetében meghaladja a középértéket (5,5). Illeszkedve a rendvédelmi szervek elvárásaihoz, a legmagasabb értékelést a „Szabálykövetés és fegyelmezetttség” (8,13) kapta, amit az „Együttműködés” (7,96) kompetenciában nyújtott igen jó teljesítmény egészíti ki. A parancsnokok átlagon felülre értékelték még a „Kommunikációs készségüket”, a „Felelősségvállalásukat”, a „Pszichés terhelhetőségüket” és az „Érzelmi intelligenciájukat”. Legalacsonyabbra a „Döntési képességüket” (6,17) és az „Önállóságukat” (6,34) értékelték, a mely kompetenciák igazi kiteljesedése a gyakorlati munkavégzés során várható. A különböző rendvédelmi szervezeteknél beosztásba kerülő frissen végzett tiszti állomány értékelése alapján megállapíthatjuk, hogy a büntetés-végrehajtási szakirányon végzettek minden területen kimagasló teljesítményt nyújtanak.

Összegzés

Az oktatás jövője számos változást és innovációt hozhat magával. Az alábbiakban néhány fontosabb trendet és változást sorolok fel:

- **Rugalmasabb oktatási formák:** Az oktatási intézmények egyre inkább nyitnak az online és hibrid oktatás felé. Az online oktatás lehetővé teszi a diákok számára, hogy rugalmasabban osszák be az idejüket, és akár a világ másik végén is elvégezhessek az oktatási programot. Azonban a hagyományos oktatási

8 Forrás: A Nemzeti Közszerzőkati Egyetemen 2015-2020 között végzett pályakezdő tisztek parancsnoki véleményezése, I/2. ábra, A pályakezdő tisztek egységes közszzerzőkati alapkompétenciák mentén történő értékelése (melynek alapján a szerző készítette)

formák továbbra is fontos szerepet játszanak, és a hibrid oktatás lehetővé teszi, hogy a diákok részt vegyenek az élő órákon és/vagy az online tananyagban.

- **Személyre szabott oktatás:** Az oktatási intézmények egyre inkább arra összpontosítanak, hogy a diákok egyéni igényeit és képességeit figyelembe véve alakítsák az oktatási programokat. A digitális technológiák lehetővé teszik a diákok teljesítményének figyelését, és az adatok alapján személyre szabott tanulási lehetőségeket biztosítanak.
- **Fókusz az életre szóló tanulásra:** Az oktatás jövője felé haladva az oktatási intézmények egyre inkább a diákok életre szóló tanulására koncentrálnak. Az olyan készségek, mint a kritikus gondolkodás, a problémamegoldás, a kommunikáció és a digitális írástudás kulcsfontosságúak lesznek a jövő munkahelyein és szolgáltatói helyein.
- **Mesterséges intelligencia (a továbbiakban: MI) az oktatásban:** Az oktatási intézmények az MI-t és a gépi tanulást egyre inkább használják a diákok teljesítményének figyelésére és értékelésére, valamint a tananyag kialakítására. Az MI segíthet az oktatóknak az oktatási programok személyre szabásában is.
- **Az oktatás globális megközelítése:** Az internet és a digitális technológiák segítségével az oktatás egyre inkább globális lesz. A diákok világszerte kapcsolatba léphetnek egymással és a világ másik végén élő oktatókkal is. Ezek az oktatás jövőjére vonatkozó trendek és változások nem teljeskörűek, de remélhetőleg segítenek abban, hogy elképzeljük, milyen irányba tart ez a világ.

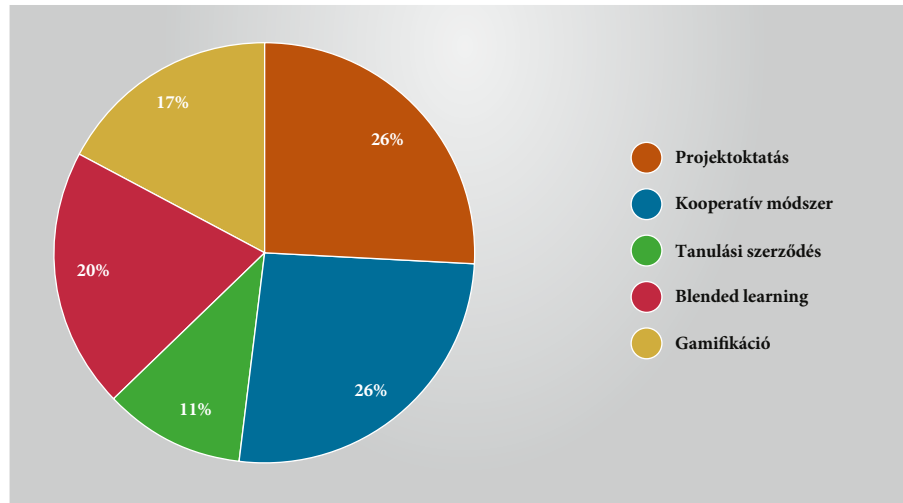
A fogadó szervek vezetői által megfogalmazott 12 közszzerzőkati alapkompétencia	Projekt-oktatás	Kooperatív módszer	Tanulási szerződés	Blended learning	Gamifikáció	Kompétencia/módszer
Szabálykövetés, fegyelmezetttség		X	X	X	X	4
Hatékony szakmai munkavégzés	X	X		X		3
Problémamegoldó készség	X		X		X	3
Felelősségvállalás	X	X	X	X		4
Döntési képesség	X				X	2
Határozottság, magabiztosság		X			X	2
Önállóság	X		X	X	X	4
Pszichés terhelhetőség		X			X	2
Együttműködés	X	X		X		3
Kommunikációs készség	X	X		X		3
Konfliktuskezelés	X	X				2
Érzelmi intelligencia	X	X		X		3
Összes pont	9	9	4	7	6	35

1. táblázat: A különböző oktatásmódszertanok és az azoktól várható kompetenciák összefüggései

A fenti táblázatban a közszzerzőkati alapkompétenciák és az azokat fejleszhető oktatási módszertanok súlyozása látható. A „pontozást” az alapján állapítottam meg, hogy

mely módszer, mely képességeket fejlesztheti leginkább. Ezt vettem össze „A Nemzeti Közzolgálati Egyetemen 2015-2020 között végzett pályakezdő tisztek parancsnoki véleményezése” címmel készült felmérés azon eredményével, amelyben a fogadó oldal vezetői fogalmazták meg a kompetenciaigényüket.

2. ábra: Oktatási módszerek alkalmazásának eloszlása a kompetenciaigényekre vonatkozóan⁹

A diagramból az olvasható ki, hogy a vizsgált 5 oktatási módszertan alkalmazási eloszlása hogyan segítheti a hallgatót, illetve az oktatási intézményt a megfogalmazott kompetenciaigényeket kielégíteni és azoknak megfelelni, nem alábecsülve a többi módszerben rejlő potenciált sem. Azt állapíthatjuk meg, hogy a projektoktatás és a kooperatív módszer értékelhető a leginkább célravezetőnek a közzolgálati oktatás területén. Némiképp eltérőek a rendészeti területek, így nyilvánvaló, hogy mindenhol a sajátosságoknak megfelelően kell megtalálni azt a homogén módszertani tematikát, amely leginkább célravezető a hatékony és minőségi képzés fenntartása szempontjából.

Azt mindenképpen szükségesnek tartom itt megemlíteni, hogy most csupán öt módszert vettem össze. Az elérhető és alkalmazható eljárások azonban ettől több lehetőséget biztosítanak, melyek szimultán alkalmazásával és a mindenkori igényekhez történő igazításával egy a mostani eredménytől eltérő is lehet hatékony és sikeres.

A rendészeti oktatás igen sokrétű és szerteágazó, azonban közös alapokon nyugszik. Nevezzük ezeket „közzolgálati kompetenciáknak”. A folyamatosan változó környezet, kapcsolódjon az a rendészet bármely ágához, naprakész és modern oktatást

⁹ Forrás: A vizsgált oktatásmódszertanok alkalmazási lehetősége a vezetői kompetenciaigényeknek való megfeleltetés érdekében (a szerző készítette)

követel meg. Mérlegelendő szempontnak gondolom a feladatok végrehajtható szintre redukálását, beleértve ebbe a tananyag és kiképzési feladatok elsajátítását egyaránt. A hallgató túlterhelése minőségi romláshoz vezethet, amennyiben elmarad számára a sikerélmény. A motiváció és a feladatok magasszintű végrehajtásában való érdekeltség elvesztése meghiúsíthatja mind az oktatás, mind a kiképzés által megfogalmazott és elérni kívánt célokat.

Figyelemmel az új generáció igényeire és eltérő tanulási módszereire, igyekezzünk megismertetni a múltban és a közelmúltban alkalmazott eljárásokat, azok nehézségeit a jelenkorhoz viszonyítva. Hívjuk fel a figyelmet arra, hogy az általuk aktuálisan elérhető és alkalmazható folyamatok a mindenkor kitűzött cél elérése érdekében milyen időbeli változásokat hoztak a végrehajtás tekintetében. Tisztában kell lenniük a kezdetektől alkalmazott elméleti, gyakorlati és technikai módszerekkel, hogy megértsék azokat, továbbá a megszerzett kompetenciák birtokában hatékonyan tudják tovább vinni és adott esetben fejleszteni.

Érjünk el pozitív szakmai értékrend változást a hallgatónál. Az oktatási intézményeknek folyamatosan fenn kell tartani a szinergiát a fogadó szervezetekkel és reszponzív módon, valós idejű válaszokkal kell szolgálniuk a hallgatót, hogy a jelenkorban is használható naprakész tudással, ismeretekkel legyen képes teljesíteni a közzolgálati feladatát. Az oktatás és kiképzés eredményessége szorosan összefügg a fogadó szervezet kompetencia és egyéb szakmai területen támasztott követelményeivel.

Legyen szó bármely rendvédelmi szervezetről is, azt kell látnunk, hogy a hallgató valójában az oktatási intézményben tölti el a szolgálati idejének a legcsekélyebb részét. Ennek tudatában kiemelten fontosnak érzem a folyamatos szakmai egyeztetést a befogadó rendvédelmi szervezet és az oktatást és kiképzést végrehajtó intézmény között. A Nemzeti Közzolgálati Egyetemen folyó nemzetközileg is elismert kutatások eredményei minden bizonnyal rendkívül jól hasznosíthatóak lehetnek az oktatásban, megteremtve ezzel a lehetőséget az oktatói állomány részére, hogy proaktív módon tudják felkészíteni a hallgatókat a jövőben várható kihívásokra.

A rendészeti szervezetek oktatási intézményekkel és kiképző központokkal történő szinergia kontinuitásának jelentősége abban rejlik, hogy a rendészeti szervezetek napi szinten találkoznak új, akár eddig példanélküli szituációkkal. Ezekre kizárólag akkor képesek jogszerű és szakszerű válaszokat adni, illetve megfelelő intézkedéseket foganatosítani, ha rendelkezésükre állnak azok a magasszinten képzett kollégák, akik a modern kor vívmányait is használva képesek ezt megtenni.

A vizsgált 12 közzolgálati alapkompentencia mindegyike szükséges a rendvédelmi szolgálatot ellátó tiszthelyettes és tisztai állomány részére. Úgy vélem, hogy a kompetenciák

fejlesztésére is irányuló oktatás és kiképzés nem csupán a fogadó szervezetnél történő hatékony és magas szintű szolgálat ellátást segítheti elő, de a rendvédelmi szervezetek együttműködésében és közös feladatvégrehajtásában is említésre méltó szerepet tölthet be. Amennyiben a különböző rendvédelmi szervezetekhez beosztásba kerülő állomány „közszolgálati kompetenciái” azonos szinten vannak, az jelentősen megkönnyítheti bármely feladat végrehajtását, illetve a nem kívánt események felszámolását. Az eljárók által megfogalmazott és elvárt kompetenciák pozitív gyakorlati megvalósulása abszolút legitímálhatja az elemzett és ismertetett oktatási módszertanok differenciált alkalmazását, figyelemmel a technikai fejlődésre és az állomány generációs sajátosságaira egyaránt.

A felmérés adataiból arra következtetnek, hogy nem kielégítő csupán a régi jól bevált oktatási és kiképzési módszerekre hagyatkozni. Azok innovációja szükségesnek látszik. Figyelemmel a parancsnokok által elvárt és tapasztalt kompetenciaszintekre, ajánlanám, hogy az oktatás és kiképzés során az előzőekben tárgyalt és elemzett oktatási módszereket a kívánt kompetenciák fejlesztése érdekében modulárisan alkalmazzuk, fókuszálva az aktuális területre.

Amennyiben a hallgató sikeresen teljesíti a különböző modulokat, állítsunk össze egy komplex feladatot (felhasználva az intézeteknél készített esettanulmányokat). A feladat végrehajtása során mérhető a hallgató elméleti és gyakorlati felkészültsége, továbbá meghatározható a szükséges kompetenciák aktuális szintje is. Egy ilyen „vizsga” során valós képet kaphat az oktató az esetlegesen még fejlesztésre szoruló területekről, amelyeknek ismeretében, akár személyre szabottan is kialakítható egy oktatási, illetve kiképzési terv. Meggyőződésem, hogy a hallgató nagyságrendekkel könnyebben illeszthető be egy rendvédelmi szervezet állományába, amennyiben képességei és készségei elérik az eljárók által támasztott követelményszintet.

A minőségi és modern oktatás révén több magasan képzett szakembert lehetünk képesek a befogadó szervezetek számára biztosítani, emelve ezzel a közbiztonság és közrend színvonalát, továbbá magasabb szintre helyezhetjük a társadalmi megbecsülést és elismerést. Gondoljunk úgy a rendvédelmi oktatás innovációjára, mint lehetőségre, amelynek eredménye mindenki számára egyet jelenthet. A közszolgálat = alázat, becsület és elismert, magas színvonalú szakmai tudás.

Felhasznált irodalom

<https://erettsegitelek.com/2021/01/uj-modszerek-a-pedagogiaban/> (Letöltés ideje: 2022. november 23.)

<https://skoll.hu/blended-learning/> (Letöltés ideje: 2022. november 23.)

<https://skoll.hu/gamifikacio-az-oktatasban/> (Letöltés ideje: 2022. december 9.)

Czenczer Orsolya – Bogotyán Róbert

KÖRNYEZETTUDATOSSÁG ÉS FENNTARTHATÓSÁG – KÉRDÉSEK ÉS VÁLASZOK A MAGYAR BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS SZEMÜVEGÉN KERESZTÜL*

Environmental awareness and sustainability – Questions and answers through the lens of the hungarian prison system

A 2019-es Európai Unió választások legfontosabb témája kétségkívül a klímapolitika volt. Az Európai Parlament ennek megfelelően egy olyan bizottságot választott, amelynek fő célkitűzése az európai zöld megállapodás (a továbbiakban: Green Deal, avagy GD) létrehozása és megvalósítása volt. Az új bizottsági javaslatcsomag gerincét a 2050-es klímasemlegesség adta, aminek eléréséhez azonban minden uniós országnak hozzá kell járulnia. Lehetőleg a társadalom minden területén el kellene érni, hogy környezettudatos módon gondolkodjunk, így a büntetés-végrehajtásban is. A börtönök több szempontból hasonlóságokat mutatnak a városokkal, csak kicsiben. Rendelkeznek önálló energia-, közlekedési, telekommunikációs, környezetvédelmi, oktatási, mezőgazdasági és számos egyéb „ágazattal”, valamint a legnagyobb potenciálja az intézeteknek a humán erőforrás. Általánosságban elmondhatjuk, ha egy várost képesek vagyunk úgy fejleszteni, hogy annak kisebb legyen az ökológiai lábnyoma, akkor egy börtönt is.

The European Climate Policy was undoubtedly the most important topic of the 2019. EU elections. Accordingly, the EU Parliament elected a committee whose main objective was to create and implement the European Green Agreement (hereinafter: Green Deal or GD). Climate neutrality by 2050 was the backbone of the new Commission's package of proposals, to which all EU countries must contribute. If possible, it should be achieved in all areas of society to think in an environmentally conscious way, including in the prison system. Prisons are similar to cities in many ways, only on a smaller scale. They have independent energy transport, telecommunications, environmental protection-education, agriculture and many other „sectors”. The greatest potential of the prison institutes is human resources. So in general, if we can develop a city ecologically smaller footprint, we can also develop the same method in a prison as well.

Kulcsszavak: környezettudatosság, fenntarthatóság, európai zöld megállapodás, energiaraționalizálás, napelemek

Keywords: *environmental awareness, sustainability, European Green Deal, energy rationalization, solar panel*

* Jelen tanulmány a TKP2021-NVA-18 „A XXI. századi biztonsági kihívások nemzetbiztonsági hangsúlyai” projekt „Környezettudatos büntetés-végrehajtás – Azaz a modern magyar büntetés-végrehajtás nemzetbiztonsági tevékenységben betöltött szerepe, különös tekintettel a biztonság és a környezettudatosság dimenzióira és lehetőségeire” alprojekt keretében folytatott kutatás eredménytermékeként készült.

A Green Deal

Az éghajlatváltozás és a környezet károsodása egzisztenciális veszélyt jelent Európa és az egész világ számára. Az Európai Unió (a továbbiakban: EU) három fő pontban határozta meg a stratégiáját ahhoz, hogy eredményesen kezelni tudja az ezzel összefüggő kihívásokat. Az első stratégiai pont, hogy az üvegházhatású gázok kibocsátásának mértéke 2050-re nettó nullára csökkenjen; a második, hogy a gazdaság növekedése függetlenné váljon az erőforrás-felhasználástól; s az utolsó pedig, hogy mindenkinek esélye legyen az érvényesülésre, ezen a területen ne legyen az EU-ban elmaradott térség.

A megállapodás legfőbb célkitűzése az, hogy az erőforrások hatékony felhasználását elősegítse a tiszta, körforgásos gazdaságra való átállás révén, valamint, hogy a biológiai sokféleséget helyreállítsa és a környezetszennyezés mértékét csökkentse. Az EU 2050-re klímasemlegessé szeretne válni, ezt a politikai vállalást pedig az európai klímarendeletről javasolja jogilag kötelezővé tenni.¹

Ahhoz azonban, hogy teljesüljön a megfogalmazott cél, minden gazdasági ágazatnak cselekednie kell.² Ezt nevezik a „*méltányos átállás mechanizmusának*”, melynek elemei: beruházás a környezetbarát technológiákba; az innováció előmozdítása az ipari szereplők körében; tisztább, olcsóbb és egészségesebb közlekedési formák bevezetése mind az egyéni, mind a tömegközlekedésben; az energiaágazat széntelenítése; az épületek energiahatékonyságának biztosítása; együttműködés a nemzetközi partnerekkel a világszintű környezetvédelmi szabványok javítása érdekében.

A Magyarország Nemzetbiztonsági Stratégiájáról szóló 1163/2020. (IV. 21.) Korm. határozat, továbbá a Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia (2020-2050) rendelkezéseinek figyelembevételével a magyar büntetés-végrehajtási szervezet infrastruktúrája az elmúlt évtizedben jelentős változáson ment keresztül, amely befolyásolta az intézetek statikus és dinamikus biztonsági elemeit is. Egy jól működő rendszer ugyanis nem az elítéltek kulcsra zárását jelenti, hanem egy összetett, jól szervezett, infrastrukturálisan modern, biztonsági szempontból hatékony és a reintegrációs tevékenységben eredményes folyamatot feltételez.

A modern infrastruktúra és a hatékony biztonság szoros együttállása, egymás kölcsönös kiegészítése és egymásra hatása teszi lehetségessé, hogy a legmagasabb színvonalon és

1 Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulation (EU) 2018/1999 (European Climate Law) COM/2020/80 final

2 https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu/just-transition-mechanism_en

minőségben, a fogvatartotti jogok messzemenő tiszteletben tartásával és az európai normáknak való megfeleléssel végezhesük munkánkat.

Az információtechnológiai kihívásoknak is megfelelően, a szervezet az elmúlt időszakban soha nem tapasztalt fejlesztéseket hajtott végre az intézetekben zajló mindennapi munkavégzést segítő okoseszközök terén. Ezek a készülékek a rendészet más területein is elterjedtek³, ami számos digitális adat létrejöttét eredményezi.⁴

A nemzeti szinten hozott megelőző és védelmi intézkedések fenntartható és rugalmas rendszert képeznek. A büntetés-végrehajtás a célirányos fejlesztéseknek köszönhetően – csatlakozva a Nemzetbiztonsági Stratégiához – a belső biztonság szavatolása érdekében kiemelten kezelte a nemzeti intézkedések hatékonyságának és rugalmasságának, valamint a nemzeti együttműködés szilárdságának megerősítését.

Álláspontunk szerint egy intézet biztonságos és hatékony működtetésének egyik alapfeltétele az infrastruktúra modern és korszerű biztosítása. Tekintettel a globális trendekre és a Nemzeti Tiszta Fejlődési Stratégia (2020-2050) rendelkezéseire, a hazai büntetés-végrehajtási intézetek környezettudatossági és klímahatékonysági szempontból is igyekeznek hozzájárulni a nemzeti és európai méltányos vagy igazságos átmenet mechanizmusának stratégiájához. Nézőpontunk szerint a biztonság és a zöldenergia-felhasználás összekapcsolása nemcsak hatékonyságot, de előremutató, modern és hosszú távon jól funkcionáló börtönököt is jelent. Jelen tanulmányban azt vizsgáljuk, hogyan kapcsolódhat a letartóztatottak számának alakulása a nemzetbiztonsági és környezettudatossági trendekhez.

Hogyan kapcsolható a büntetés-végrehajtás a GD-hez?

A magyar büntetés-végrehajtási szervezet – eleget téve a fejlesztéspolitikai elvárásoknak és a feladatellátás magas szintű követelményeinek – folyamatosan törekszik arra, hogy megfeleljen az innovatív és modern műszaki, logisztikai, fejlesztési és környezetvédelmi elvárásoknak. A hazai börtönök egyik elsődleges szempontja a biztonságos működés minőségi fejlesztése. Ennek szerves részét képezi többek között az energiaracionalizálás, a napelemes rendszerek kiépítése⁵ és a szelektív hulladékgyűjtés alkalmazása. Tanulmányunkban terjedelmi korlátok miatt csupán érintőlegesen tekintünk ki azon

3 Berki A., Nyitrai E. (2021)

4 Nyitrai E. (2022)

5 A KEHOP-5.2.11-16-2016-00019 „Fotovoltaikus rendszer telepítése a Zala Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben” projekt keretében például 102,1 millió forintos beruházás történt. Csaknem 133 millió forint értékben napelemes rendszer került beüzemelésre a Sátoraljaújhelyi Fegyház és Börtönben is 2018-ban.

aspektusokra, amelyek kapcsán a szervezet csatlakozhat a Green Deal céljaihoz, erősítve az ország pozícióját azok elérése érdekében.

Az egyik legkiemeltebb terület, amely mindenképpen figyelmet igényel, az a környezetbarát és körforgásos gazdaság érdekében a GD-ben foglalt cselekvési terv egyik legfontosabb kérdése: a hulladékkibocsátás. A börtönökben feldolgozott áruk által termelt hulladék és a szorosan hozzá kapcsolódó anyagok újrafeldolgozásában, valamint újrahasznosíthatóságában hihetetlen lehetőségek rejlenek. Cél, hogy az adott termék újrafelhasználható, tartós és javítható legyen, így a fenntartható termékpolitika tükrében jelentősen csökkenhet a szemét mennyisége. Mivel a hulladék képződése nem előzhető meg, ki kell használni annak gazdasági értékét és minimálisra csökkenteni a környezetre gyakorolt hatását.

A magyar büntetés-végrehajtás oly mértékben elkötelezett e mellett, hogy nemcsak szelektív hulladékgyűjtés zajlik számos hazai intézetben, hanem annak fogvatartotti képzése – mint reintegrációs program – is jelen van. Fogvatartottjaink hulladékválogató- és feldolgozó OKJ-s részsakképesítést szerezhetnek több hazai börtönben is. Ez azonban nemcsak képzés, hanem szemléletformálás is, amely a társadalomba való visszailleszkedés eredményes és hatékony része kell, hogy legyen.

A világ első öko-börtöne a norvégiai Bastoey-szigeten található büntetés-végrehajtási intézet, mely azzal érdemelte ki ezt a címet, hogy a szigeten organikus farmgazdálkodást folytatnak, kémiai anyagokat (növényvédő szereket) nem alkalmaznak, a hulladékokat újrahasznosítják, megújuló energiát használnak és csökkentik a szén-dioxid kibocsátásukat is.⁶ „A Bastoey börtönhöz hasonlóan, a washingtoni Cedar Creek büntetés-végrehajtási intézet is említésre méltó, mert szintén arra törekszik, hogy önfenntartó legyen. Évente 17.000 dollárt tud megspórolni azzal, hogy az elítéltek által megtermelt zöldségeket fogyasztják. E mellett az intézet egy erdőben található, újrahasznosítják az ételmaradékot, komposztálnak, amit a kertekben és üvegházakban is felhasználnak. Ezzel további 3.000 dollárt tudnak megtakarítani. A férfi elítéltek foglalkoznak a méhkaptárakkal, így saját mézet tudnak felhasználni a süteményekhez, valamint krémek, és ajakbalzsamok készítéséhez is. A zöld börtönlét nemcsak tenyésztést és termesztést, hanem öko-terápiát is nyújt az elítélteknek, ami magába foglalja a fizikai, a szellemi és a természetes módszereket egyaránt.”⁷

Tekintettel arra, hogy a hazai büntetés-végrehajtásban – a belső ellátás keretében – az intézetek mellett működő gazdasági társaságok biztosítják a börtönök élelmiszer-ellátásának

6 Ürmösné S. G. (2020)

7 Ürmösné S. G. (2019)

egy jelentős részét, így a Green Deal méltányos, egészséges és környezetbarát élelmiszerrendszer létrehozásának terve hosszú távon érinthet bennünket is.⁸

Az intézetek a Központi Ellátó Szerv létrejöttével bevonásra kerültek a központi ellátási rendszerbe és ez által a belső ellátásba, melynek szűken értelmezett fogalma alatt az intézetek élelmiszerellátását értjük. 2011-től a kedvezően változó jogszabályi környezetnek köszönhetően és a folyamatos beruházások eredményeként a bv. gazdasági társaságok mind mennyiségben, mind minőségben jelentős fejlesztéseket hajtottak végre a belső ellátás terén.⁹

A kft.-k – fogvatartotti munkaerő bevonásával – saját gabonát, gyümölcsöt, illetve zöldséget termesztnek, baromfit nevelnek, továbbá húskészítményeket és szárított zöldségeket készítenek. A GD szerint az élelmiszer-értéklánc valamennyi szereplője számára új lehetőségek nyílnak meg a modern technológiáknak és a tudományos felfedezéseknek köszönhetően.

Az Európai Bizottság elkészített egy „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiát, és széleskörű vitát sürget az érdekelt felekkel az élelmiszer-ellátási lánc minden szakaszára kiterjedően, amely kikövezheti az utat egy fenntarthatóbb élelmiszer-politika kialakításához.

A felülvizsgált EU-s közös agrárpolitika célja, hogy a mezőgazdaságra vonatkozó nemzeti stratégiai tervek már a kezdetektől fogva teljes mértékben tükrözzék a zöld megállapodásban és „a termelőtől a fogyasztóig” stratégiában megfogalmazott ambíciókat. E terveknek a szigorúbb állatjóléti előírások betartásához, továbbá olyan fenntartható gyakorlatok alkalmazásához kell vezetniük, mint például a precíziós gazdálkodás, a biogazdálkodás, az agroökológia, valamint az agrárerdészeti rendszerek.

Szintén a büntetés-végrehajtást is érintő kérdéskör, hogy a stratégiai terv szerint kiemelt figyelmet kell szentelni a peszticidek használatának és kockázatának, valamint a műtrágyák és antibiotikumok minél alacsonyabb mértékű alkalmazásának. A biogazdálkodás alatt álló területeket is növelni kell Európában, így a hazai büntetés-végrehajtás szintén törekedhetne ezen gazdálkodási forma bevezetésére. Már csak azért is, mivel „a termelőtől a fogyasztóig” stratégia hozzá fog járulni a körforgásos gazdaság megvalósításához, mindemellett arra fog törekedni, hogy a szállítással, tárolással, csomagolással és élelmiszer-pazarlással kapcsolatos intézkedésekkel csökkentse az élelmiszer-feldolgozó és kiskereskedelmi ágazat környezetre gyakorolt hatását.

8 Európai zöld megállapodás 2.1.6.

9 „Ezt bizonyítja, hogy 2013-ban a közel 239 millió forintértékben előállított sertéshús, 2016-ra már meghaladta a 257 millió forintot; a 92 millió forintértékben előállított csirkehús három évvel később közel 130 millió forintra növekedett; míg a pékáru összértéke a 2013-as 240 millióról 392 millió forintra bővült.” (<https://bv.gov.hu/hu/belso-ellatas>)

Kiemelt szempont továbbá a digitális technológiák fejlesztése is, melyben a magyar büntetés-végrehajtás a rendvédelmi szervek között az élen jár. A Green Deal célja, hogy a digitális technológiák számos különböző ágazatban kulcsfontosságú katalizátorként járuljanak hozzá a fenntarthatósági célok eléréséhez. A magyar bv. szervezet folyamatosan vizsgálja, keresi a helyét azoknak a technológiáknak, amelyek biztonságosan és hatékonyan segítenék a feladatvégrehajtást (mesterséges intelligencia, 5G, felhőalapú számítástechnika és a peremhálózati megoldások). Ezek hamarosan létszükségletűek lesznek a modern büntetés-végrehajtás területén.

A GD tükrében figyelniünk kell majd arra, hogy ezeket a modern technológiákat úgy alkalmazzuk, hogy azok a fenntarthatóságot helyezték a középpontba, továbbá arra is, hogy a szélessávú hálózatok, az adatközpontok és az IKT-eszközök¹⁰ energiahatékonyak legyenek és megfeleljenek a körforgásos gazdasági teljesítményeknek. Ugyanígy a különféle elektronikus hírközlési szolgáltatásokra vonatkozó szerződések kapcsán érdemes lenne figyelni olyan szerződési pontok beemelésére, mint például az áruvisszavételi rendszerek támogatása, amelyek többek között a feleslegessé vált eszközök – mobiltelefonok, táblagépek és töltők – visszaküldését teszik lehetővé. A Guandong tartományi büntetés-végrehajtási intézet például egy internetes fórumot hozott létre az elítéltek hozzátartozói számára, ahol azok jogosultak közvetlenül a személyzettől információt kérni a bebörtönzött családtagjukról. A chat gyorsabb és személyesebb természetű, továbbá olcsóbb, mint a telefonos beszélgetés. A fórumot több ezren keresték fel és több mint 170 üzenetet, illetve bejegyzést hagytak az egyhetes próbaüzem alatt.¹¹

További lehetőség rejlik az energia- és erőforrás-hatékony építés/építkezés és korszerűsítés területén. Erre a magyar büntetés-végrehajtás egyébként is kiemelt figyelmet fordított az elmúlt években, akár a férőhelybővítésre gondolunk, akár a korszerűsítési munkálatokra. Az épületek felelnek az energiafogyasztás 40%-áért. Ezek építése, használata és korszerűsítése jelentős mennyiségű energiát és ásványi nyersanyagot (például homokot, sódert, cementet) igényel. A Green Deal az energiahatékonyság és a megfizethetőség kettős kihívásának kezelése érdekében erősen támogatja a köz- és magánépületek felújítási programjait. A korszerűsítési arány növelése nem könnyű, azonban az mérsékli az energiaköltségeket, és csökkentheti az energiaszegénységet.¹² Ide kapcsolódóan kiemelten fontos továbbá az épületek energiahatékonyságára vonatkozó jogszabályok betartása és a GD-ben foglaltak szerinti új épületkorszerűsítési kezdeményezés kidolgozása. Az ezen alapokon nyugvó, hazai energiahatékonysági jogszabályokban foglaltak szerinti, sajátos, bv.-s korszerűsítési terv kidolgozása hamarosan aktuálissá válhat.

10 Ürmösné S. G. et al. (2021)

11 Guandong prison service opens WeChat account for relatives of inmates

12 Európai zöld megállapodás 2.1.4.

Talán a legismertebb és legáltalánosabb aspektusa a klímakérdésnek, az a közlekedés üvegházhatású gáz-kibocsátása, ami a GD szerint az EU üvegházhatású gáz-kibocsátásának egynegyedéért felelős, és ez az arány egyre nő.

A klímasemlegesség eléréséhez a közlekedésből (közúti, vasúti, légi és vízi egyaránt) származó kibocsátások 90%-os csökkentésére van szükség 2050-ig. A fenntartható közlekedés megvalósítása azt jelenti, hogy a felhasználókat kell előtérbe helyezni, és a jelenlegi lehetőségeknél megfizethetőbb, hozzáférhetőbb, egészségesebb és tisztább alternatívákat kell biztosítani számukra. A Green Deal szerint e kihívás megválaszolására egy fenntartható és intelligens, mobilitásra vonatkozó stratégiát kell kidolgozni. Ez a büntetés-végrehajtás területét is érintő kérdéskör, hiszen a szervezet által használt közlekedési eszközöket (gépjárművek) is korszerűsíteni kell majd, illetve a GD tartalmi elemeire a járműparkra vonatkozó beszerzések során kiemelt figyelmet kell fordítani.¹³

A börtönök egyik legnagyobb potenciálja a „manpower”, azaz a rendelkezésre álló humán erőforrás. Természetesen ez sok szempontból korlátozott kapacitású (biztonság, emberi jogok, egészségügyi szempontok stb.), ugyanakkor számos egyéb szempont szerint pedig stabil és hosszútávú munkaerőt jelenthet. A Green Deal szerint „*az éghajlatváltozás eredményeképpen egyre nagyobb nyomás nehezedik az erdei ökoszisztémákra. Javítani kell az EU erdőterületeinek minőségét és mennyiségét.*”, valamint „*az új uniós erdőgazdálkodási stratégia fő célkitűzései közé tartozik majd a hatékony erdőtelepítés, valamint az erdők megóvása és helyreállítása Európában.*”¹⁴

Az ökoszisztémák alapvető szükségleteket elégítenek ki, vagyis élelmet, ivóvizet, tiszta levegőt és élőhelyet biztosítanak, továbbá mérsékelik a természeti katasztrófák, a kártevők és a betegségek hatásait, illetve segítenek az éghajlat szabályozásában. Valamennyi uniós szakpolitikának hozzá kell járulnia Európa természeti tőkéjének megőrzéséhez és helyreállításához.¹⁵

Ismert tény, hogy a fenntartható újraerdősítés és erdőtelepítés, valamint a pusztuló erdők helyreállítása növelheti a szén-dioxid elnyelését, ezzel együtt javíthatja az erdők rezilienciáját és elősegítheti a körforgásos biogazdaságot. A közös agrárpolitika alá tartozó nemzeti stratégiai terveknek arra kell ösztönözniük az erdőgazdálkodókat, hogy munkájukkal megőrizzék és növeljék az erdők fenntarthatóságát. A büntetés-végrehajtás

13 A GD szerint a Bizottság szigorítani fogja a belső égésű motorral felszerelt gépjárművek légszennyezőanyag-kibocsátására vonatkozó előírásokat és kezdeményezi, hogy vizsgálják felül a személygépkocsikra és kisteherautókra vonatkozó szén-dioxid-kibocsátási előírásokról szóló jogszabályokat, hogy ezáltal 2025-től megnyíljon az út a kibocsátásmentes mobilitás felé. Ezzel párhuzamosan mérlegelni fogja az európai kibocsátás-kereskedelem közúti közlekedésre való alkalmazását, a járművekre vonatkozó jelenlegi és jövőbeli szén-dioxid-kibocsátási előírásokat kiegészítve.

14 Európai zöld megállapodás 2.1.7.

15 Az ökoszisztémák és szolgáltatásaik döntéshozatalba való integrálásáról szóló uniós iránymutatás

eme célkitűzéshez a fogvatartotti munkáltatás keretében kiválóan tudna csatlakozni. A Bács-Kiskun Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet mellett számos más intézetünkben is már évek óta zajlanak facsemete-ültetési, -nevelési programok. E körben nemcsak a gyakorlatorientált képzések szerepe lesz jelentősebb, hanem az olyan kompetenciakeretek kidolgozása is, amelyeknek segítségével fejleszthető és értékelhető lesz az éghajlatváltozással és a fenntartható fejlődéssel kapcsolatos tudás, valamint kialakíthatóak készségek és attitűdök. Igaz ez nemcsak a fogvatartottak, de a személyi állomány tekintetében is. Teljesen egyértelmű, hogy az ökológiai átállás előnyeinek kiaknázásához proaktív átképzésre és továbbképzésre van szükség a polgárok részére, a társadalom minden szegmensében.

Megjegyzendő továbbá, hogy más rendészeti szerveknél (pl.: a rendőrségnél) az interoperabilitási e-nyomozás megjelenésével csökkenthető a papíralapú ügyintézésrel járó környezetterhelés és az irattározási feladatok terhe, ezáltal növelve az ökológia átállást.¹⁶

Összefoglaló gondolatok

A Green Deal célkitűzéseinek eléréséhez minden uniós országnak hozzá kell járulnia. A büntetés-végrehajtásnak jó lehetőségei vannak arra, hogy ezen célok elérésében Magyarországot támogassa. Ha a hazai büntetés-végrehajtás elmúlt években elkezdett környezettudatossági lépéseiből indulunk ki és azokat gondoljuk tovább, akkor a GD néhány stratégiai pontjához máris tudunk csatlakozni.

Egyértelmű, hogy a Green Deal dekarbonizációs törekvései támogathatóak, ha a börtönök gázfelhasználását csökkentjük. Hosszú távon érdemes teret engedni a szél- és napenergiának is.

A hazai büntetés-végrehajtás ipari tevékenységét, vagyis a gazdasági társaságokat és az egyéb munkahelyeket átformálhatjuk környezetbaráttá, vagy újragondolhatjuk a gyártást (textilipar, építőipar, elektronika, műanyagipar) úgy, hogy az kevésbé legyen erőforrás-igényes és inkább környezetkímélő.

A börtönök által végzett feladatok végrehajtása során (mint például az étkeztetés) be lehetne vezetni a GD termékpolitikát, hogy minél kevesebb hulladék termelődjön. A büntetés-végrehajtási intézetek ételkészítésének jelentős. Ennek megfelelően az itt előforduló műanyag dobozok (lekvár, vaj, mogyorókrém stb.) mennyiségét érdemes lehet csökkenteni, a beszerzés során olyan feltételekkel szerződni, amik szavatolják

¹⁶ Nyitrai E. (2018)

a kevesebb hulladék termelését, vagy olyan gyártóktól berendelni az ételmiszert, amelyek „zöld” típusú termékpolitikát folytatnak. Természetesen ennek anyagi vonzata jelenleg jelentős terhet róhat a büntetés-végrehajtásra, ezért is hosszú távú célként értelmezhető.

Az épületek korszerűsítése folyamatos. A magyar büntetés-végrehajtás kiemelt figyelmet fordít erre, hiszen az energiafogyasztás 40%-áért az épületek felelnek. A jól szigetelő falak és ablakok kevesebb energiafogyasztást jelentenek.

A börtönök és a kapcsolódó intézmények közlekedési szennyezését elektromos járművekkel lehet csökkenteni. Jelenleg ezek költsége lényegesen magasabb, de a GD cselekvési tervének megvalósulása esetén hosszú távon erre a váltásra is sor kerül. Már csak azért is, mert a büntetés-végrehajtásban a járműhasználat tervezhetőbb, mint más rendvédelmi szervnél, például a rendőrség esetében.

Szintén nem negligálható szempont a szennyezőanyag-mentesség, illetve a szűrkevíz-felhasználás lehetőségeinek kihasználása. Jelenleg a börtönökben ivóvízzel húzzák le a WC-eket. Ha a szűrkevízkezelést kiépítjük a börtönökben, jelentősen csökkentjük a vízfelhasználást és a szennyvízkibocsátást is.

Végezetül, az említett emberi erőforrás felhasználása és az abban rejlő lehetőség nemcsak kivételes, hanem nagyon jó marketingfogás is lehet, nem mellesleg könnyen illeszkedik a jogszabályok által megfogalmazott büntetés-végrehajtási célokba. Az erdőgazdálkodás Magyarországon mindig is akadozva működött, főleg az alföldi területeken. Maga a feladat egyszerű, nehézsége a versenyszférában inkább a foglalkoztatás megoldottága és az eszközkérdés. A büntetés-végrehajtásnak a foglalkoztatási kérdés megoldása adott, az eszközre meg remélhetőleg a GD iránymutatása alapján hamarosan lesz finanszírozás. A biztonsági aspektusokat szem előtt tartva, a börtönök birtokában lévő, nagyobb méretű, kihasználatlan területeken megoldható lenne a facsemete-ültetés/nevelés. Az ezzel kapcsolatos számos reintegrációs irányelv és cél érvényesülése mellett (munkáltatás, oktatás, képzés, együttműködés külső szervezetekkel: civil szervezetek, erdőgazdálkodások stb.) ez egy kiváló lehetőség az imázs-építéshez is: a büntetés-végrehajtás, amint hozzájárul Magyarország természeti tőkájének helyreállításához, a környezetvédelem és a biológiai sokféleség védelméhez. Mindemellett számos egyéb reintegratív és resztoratív program is köthető egy ilyen gondolathoz, mint például a büntetés-végrehajtás támogathatna facsemetékkel társaságokat, önkormányzatokat és szervezeteket, ami a fogvatartottak és családtagjaik közös programja is lehetne (például gyerekekkel), ezzel növelve a családhoz kötődés mértékét, valamint a társadalmi szerepvállalás fontosságát az egyénben. Az ilyen jellegű erdőterületek folyamatos gondozást is igényelnek, mely állandó és változatos munkáltatási feladatokat biztosítana.

Bár nem gondoltuk volna első ránézésre, mégis láthatóan számos potenciál van a Green Deal és a büntetés-végrehajtás kapcsolódásában. Míg pár éve még utópia lett volna erről beszélni, ma már egyértelműen elérhető közelségbe kerültek a fenti gondolatok és azok gyakorlati megvalósítása. A környezetvédelem ma már nem úri huncutság, hanem a társadalom minden területén, intézményében és szervezetében jelen van, így a büntetés-végrehajtásban is.

Felhasznált irodalom

- Az ökoszisztémák és szolgáltatásaik döntéshozatalba való integrálásáról szóló uniós iránymutatás. SWD (2019)305 FINAL
- Berki Antal – Nyitrai Endre (2021): Mesterséges intelligencia gyakorlati alkalmazásának lehetőségei – okos város, okos rendőrség. Rendőrségi tanulmányok, 2021/3. sz., 4-47. o.
Online: https://bm-tt.hu/rtt/wp-content/uploads/2022/08/2021_3_berki_nyitrai.pdf
- Guangdong prison service opens WeChat account for relatives of inmates. Straits Times Asia, 2015.04.09.
Online: <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/guangdong-prison-service-opens-wechat-account-for-relatives-of-inmates>
- <https://bv.gov.hu/hu/belso-ellatas> (Letöltés ideje: 2021. január 25.)
- https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/european-green-deal/actions-being-taken-eu-just-transition-mechanism_en (Letöltés ideje: 2021. január 11.)
- KEHOP-5.2.11-16-2016-00019 „Fotovoltaikus rendszer telepítése a Zala Megyei Büntetés-végrehajtási Intézetben”
- Nyitrai Endre (2018): Az interoperabilitási e-nyomozás alapjai. Belügyi Szemle 2018/10., 108-121. o. DOI: <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.10.7>
- Nyitrai Endre (2022): A magyar nemzeti adatvagyon jelentősége a bűnüldöző szervek munkája során. Információs Társadalom, 2022/1. sz. 67-80. o. DOI: <https://dx.doi.org/10.22503/infars.XXII.2022.1.4>
- Proposal for a REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL establishing the framework for achieving climate neutrality and amending Regulation (EU) 2018/1999 (European Climate Law) COM/2020/80 final
- Sivadó Máté (2022): Green Criminology. Glasnik Advokatske Komore Vojvodine, 2022: 3 pp. 840-856., 17
- Ürmösné S. G. (2019): Amazing penal institutions and the dwelling circumstances of inmates. In: INTERNAL SECURITY 11. Police Academy in Szczytno
- Ürmösné S. G. (2020): Meghökentő börtönök világszerte. In: Belügyi Szemle, 2020/7.
- Ürmösné S. G. – Barnucz N. – Borszéki J. – Uricska E. (2021): A rendészeti szaknyelv szerepe a felsőoktatásban és az új nyelvi stratégia bevezetése. In: PORTA LINGUA 2021: 1 pp. 185-195.

Fotó: Bv. fotó

Czövek Erzsébet Katalin

A TELEKOMMUNIKÁCIÓS ESZKÖZ ÚTJÁN TÖRTÉNŐ TÁRGYALÁS HATÁSAI A BV. BIZTONSÁGRA

The impact of trials via telecommunications on prison security

A telekommunikációs eszköz útján történő tárgyalás (a továbbiakban: távtárgyalás) egy még viszonylag fiatal jogintézmény. Bevezetése a közelmúltban történt, fejlődése évről-évre kimutatható. Az ilyen módon megtartott tárgyalások rendkívül jó hatással vannak a büntetés-végrehajtási szervek biztonságára.

Célom, hogy ezeket a pozitív hatásokat bemutassam, hiszen egy jelenleg aktuális témáról van szó, ráadásul a távtárgyalások rendkívül költséghatékony és biztonsági szempontból kedvező megoldást kínálnak. Az előállítások okozta biztonsági kockázatot a telekommunikációs eszköz útján történő meghallgatásokkal elkerülhetjük, hiszen a fogvatartottat nem kell a bv. intézetből elszállítani, csupán átkísérni a távtárgyalásra kialakított helyiségbe. Bár a COVID-helyzet rengeteg nehézséget állított a bv. intézetek elé, a távtárgyalások számának látható, ugrásszerű növekedése tulajdonképpen annak köszönhető.

Kulcsszavak: távtárgyalás, COVID-19-járvány, biztonság, előállítás, szállítás

Trials by means of telecommunication (hereinafter: „distance trial”) is a relatively new legal instrument. Its introduction is recent and its development can be observed year by year. Trials conducted in this way have a very positive impact on the security of the penitentiary services.

My aim is to illustrate these positive effects, since this is currently an issue and, moreover, distance trials are favorable from a safety point of view and are a very cost-effective solution. The security risk of fabrications can be avoided by telecommunication, as the prisoner does not have to be escorted from the prison, but only transferred to a room for distance trials. Although the COVID situation has created many difficulties for the prisons, it in fact led to a visible surge in the number of distance trials.

Keywords: distance trial, COVID-19 pandemic, security, escort, transport

Előzmények

A bv. szervezet biztonsági rendszere

A büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzatáról szóló 72/2020. (XII. 23.) BVOP utasítás határozza meg (a továbbiakban: Biztonsági Szabályzat) a bv. szervezet biztonsági rendszerének fogalmát. Ez alapján „A büntetés-végrehajtási szervezet biztonsági rendszere azon szabályok, valamint tárgyi, személyi és szervezeti elemek összessége, amely biztosítja a bv. szervezet jogszabályokban meghatározott feladatainak biztonságos körülmények közötti ellátását. A bv. szervnek olyan biztonsági rendszert kell kialakítania, amely folyamatosan biztosítja a fogvatartottak őrzését, felügyeletét, ellenőrzését, a bv. szerv őrzését, védelmét, a személyi állomány tagjainak és a bv. szerv területén tartózkodók életének, testi épségének megővését, a jogszabályban meghatározott feladatok biztonságos körülmények közötti ellátását.”¹ Ugyanakkor soha nem beszélhetünk 100%-os biztonságról, hiszen ilyen nem létezik. Bármikor bekövetkezhet egy természeti katasztrófa, árvíz vagy bármi más, amely a büntetés-végrehajtás biztonságát közvetlenül is érintheti. Előre nem lehet tudni, hogy pontosan mikor, hol és milyen természeti katasztrófa fog bekövetkezni. Ezek az események mindig kihívást jelentenek a bv. szervezet számára. A korábban megtörtént rendkívüli események kapcsán rengeteg tanulságot le tud vonni a büntetés-végrehajtás, így a későbbiek során sokkal hatékonyabban lehet fellépni egy-egy ilyen helyzetnél. Ebben nyújtanak segítséget az esetfeldolgozások.

Biztonsági kockázatok, rendkívüli események

A biztonsági kockázatok a büntetés-végrehajtás biztonsági rendszerét, biztonságos működését veszélyeztető, fenyegető események. Ezek közül a legsúlyosabbnak a rendkívüli események tekinthetők. Ide sorolható például a fogolyzandulás, a fogolyszökés, a fogvatartott halála és a terrorcselekmény. „A rendkívüli esemény olyan esemény, amely a fogvatartás biztonságát súlyosan sérti vagy veszélyezteti, és külön intézkedések bevezetését teszi szükségessé.”²

Tehát a célunk az, hogy ezeket a rendkívüli eseményeket megelőzzük, illetve, ha már bekövetkeztek, akkor minél előbb megszakítsuk. Mind a megelőzést, mind a megszakítást különböző intézkedésekkel – biztonsági intézkedések, kényszerítő eszköz alkalmazása – biztosítani szükséges.

1 72/2020. (XII. 23.) BVOP utasítás a büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzatáról, I. fejezet 3. és 4. pont

2 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól, 48. § (1) pont

Minden rendkívüli esemény bekövetkezése esetén beszélhetünk általános intézkedések bevezetéséről. Ezek a következők:

- „Tájékoztatás a rendkívüli esemény bekövetkezésének valódiságáról, illetve annak súlyosságáról,
- Információ- és adatgyűjtés a rendkívüli esemény minősítéséhez, valamint a további intézkedések megtételéhez,
- Erő- eszközszámvetés elkészítése,
- Megfelelő szintű készenlét (riadó) elrendelése, értesítések megkezdése,
- Az érintett állomány szükséges mértékű tájékoztatása,
- Eseménynapló megnyitása, vezetése,
- A helyszín biztosítása,
- A szükséges elsődleges jelentések, értesítések megtétele,
- A törzs felállítása,
- A szükséges eszközök készenlétbe helyezése,
- A szükséges őrhelyek és szolgálati helyek megerősítése,
- A szükséges korlátozó intézkedések elrendelése,
- A szükséges szolgálati csoportok felállítása, eligazítása,
- A készenlét beszüntetése,
- A tevékenység értékelése, állomány tájékoztatása,
- Intézkedés a felelősség megállapítására (fegyelmi- és/vagy büntetőeljárás kezdeményezése),
- Írásos jelentések megtétele.”³

Előállítás, kísérés, szállítás

Az előállítási tevékenységek célja, hogy a bv. intézetben fogva tartott személyek valamilyen okból kifolyólag egy adott helyen, időben jelen legyenek. A fogvatartottak előállítása a büntetés-végrehajtás egyik legtöbb kockázatot magában rejtő feladata. Különböző szervek, szervezetek (például: rendőrkapitányság, ügyészség, bíróság) kereshetnek meg egy-egy adott bv. intézetet, hogy egy általuk meghatározott időpontra kell előállítani egy elítéltet, vagy a meghallgatására biztosítani szükséges egy külön helyiséget az intézetben belül.

Tehát minden olyan feladatvégrehajtás ide tartozik, amely a bv. intézet elhagyásával jár, így különösen a bírósági tárgyalóterembe, illetve az egészségügyi intézménybe történő előállítás. A bíróság vagy más hatóság írásos megkeresést, idézést küld a börtön részére. Ebben meghatározza, hogy mikor és hová kell szállítani az adott fogvatartottat. A Nyilvántartási Osztály munkatársai a hivatalos szervtől kapott idézés

3 36/2020. (VII. 16.) BVOP utasítás a büntetés-végrehajtási szervezet Csapatszolgálati Szabályzatáról, valamint a rendkívüli események felszámolási terveinek elkészítéséről, I. fejezet 7. pont

alapján a FÖNIX3 rendszerbe rögzítik az idézett fogvatartottnak, hogy mikor, hol és milyen ügyben lesz tárgyalása. Ez alapján a társosztályok is fel tudnak készülni az adott napi előállításokra, meg tudják határozni hány fő előállító személy szükséges. Ezen kívül, ha másik bv. intézetbe szállítják át a fogvatartottat, a célintézet szintén látja ezen információkat.

A bírósági, illetve az ügyészségi előállítás rejti magában a legnagyobb biztonsági kockázatot. Ezt egy példával a legegyszerűbb alátámasztani. Tegyük fel, hogy egy bírósági tárgyalóterembe kell előállítani a fogvatartottat. Ismernünk kell az adott helyszínt, az épületet, a lehetséges menekülési útvonalakat. A szállítást végrehajtó állományt fel kell készíteni a szállítás közben előforduló váratlan helyzetekre. A fogvatartott a bv. intézetnél rendszeresített szállító járművel, mentőautóval vagy légi járművel, elsősorban őrzéssel szállítható. Biztonsági szempontból a jelenlévők számának, összetételének és az ügy súlyának szintén nagy szerepe van. A legjellemzőbb és legveszélyesebb rendkívüli események az előállítás során:

- az ügy sértettje vagy hozzátartozója támadást kísérel meg az előállított fogvatartottal szemben;
- az eljárás alá vont személy egy viszonylag enyhe ítéletre számít, de helyette egy rendkívül súlyos ítélet születik, ebből kifolyólag az elítéltekből olyan indulatok szabadulhatnak fel, melyek veszélyeztetik a biztonságos előállítást, akár megtámadhatja az előállító biztonsági felügyelőt;
- fogolyszökést is megkísérelhet, melynél még súlyosabb, ha az előállító felügyelő fegyverét megszerzi.

Nem tudhatjuk, hogy adott helyzetben az adott döntés mit vált ki az ügyben fogvatartott személyből. Az is megtörténhet, hogy nem amiatt, hanem attól teljesen független családi ok, egyéb körülmény miatt követ el a fogvatartott rendkívüli eseményt. A fogvatartott előállítását végrehajtó felügyelőnek be kell tartani az előírásokat:

- A kísérést a számára kiadott lőfegyver viselésével ellentétes oldalon hajtja végre, csökkentve annak kockázatát, hogy a fogvatartott a lőfegyvert megszerezze;
- Minden előállítást megelőzően végre kell hajtani a fogvatartott motozását;
- Az előállítás végrehajtásának teljes időtartama alatt figyelni kell, nehogy a fogvatartott illetéktelen személyekkel akár verbálisan, vagy fizikálisan érintkezni tudjon. Vannak azonban ez alól kivételek. Az ügyész vagy a bíró, illetve temetés esetén a bv. intézet parancsnoka engedélyezheti az előállított személy kapcsolattartását. Ez a kapcsolattartás mindig meghatározott személyekre vonatkozik;
- Meg kell akadályozni, hogy illetéktelen személynek átadjon bármit az előállított, illetve tőle átvegyen.

Kísérés

Ez a változat mindig bv. intézeten belüli mozgatót, előállítást jelent. Biztonsági szempontból egy nagyon ideális forma. Kevesebb a kockázat, kisebb a fogolyszökés elkövetésének valószínűsége, hiszen a bv. intézet falain belül tartózkodik végig a fogvatartott. A kísérés főleg a rendőri kihallgatások, ügyvédi beszélők esetében a leggyakoribb. A nyomozó hatóság tagja vagy a fogvatartott meghatalmazott védője írásos megkeresést küld a bv. intézet részére, hogy mely napon érkezne egy adott fogvatartotthoz. Ez alapján a bv. intézet elő tudja állítani a megkeresésben foglaltaknak megfelelően. Azonban a távtárgyalás is a bv. intézeten belüli mozgatók közé tartozik tekintettel arra, hogy a fogvatartott nem hagyja el a bv. intézet területét.

A bv. szervet legalább huszonnégy órával a személyes meghallgatást megelőzően írásban megkeresi az adott szerv vagy a képviselő. A megkeresésben megadja az érintett személyes adatait, akihez jönni szeretne, a meghallgatás, vagy ügyvédi beszélő pontos időpontját.

A kísérések, belső mozgatók keretében a bv. intézet számára rendkívül kedvező, hogy míg az előállításnál legalább 2 fő személyi állományi tag szükséges, itt elegendő 1 fő is. Emellett a bv. intézeten belüli meghallgatásokra az átkísérés a fogvatartottak szempontjából is ideális, hiszen nem kell egy másik börtönbe átszállítani, ahol adott esetben akár több napot is el kell töltenie, illetve nincs több órás utazás. Ennek az előállítási formának javára értékelhető, hogy a külső személyekkel való incidens is elkerülhető, hiszen az adott személy csupán a hatóság tagjával vagy meghatalmazott ügyvédjével kommunikál meghatározott időben, majd azután visszakísérésre kerül elhelyezési körletére. Belső előállítás esetén is rendkívül fontos a fogvatartott motozása, hiszen az intézeten belül is megpróbálhat tiltott tárgyat eljuttatni egyik helyről a másikra. Ennek megelőzése a büntetés-végrehajtás biztonságos, zavartalan működéséhez elengedhetetlen.

Szállítás

A szállítások tekintetében beszélhetünk központosított szállításról és célszállításról. Bármelyik formáról is legyen szó, bizonyos alapszabályokat a végrehajtásra vonatkozóan is meg kell említeni. A szállítás mindkét formáját úgy kell végrehajtani, hogy a lehető legrövidebb ideig tartson, ezért a meghatározott útvonaltól eltérni nem lehet. Vannak olyan esetek, amikor nem tudja a bv. szerv valamilyen oknál fogva biztosítani a szállítás biztonságát. Ezekben az esetekben akár más rendvédelmi szerv segítségét is kérheti. A szállítást végrehajtó állományt a feladat végrehajtása közben előforduló váratlan helyzetekre fel kell készíteni. Ide értendő többek között a közúti baleset, forgalmi akadály, fogvatartott szökése, rosszulléte, a szállítmányt érő támadás.

A mozgáskorlátozó eszközök tekintetében is külön szabályok vannak. Minden járműben legalább annyi mozgáskorlátozó eszközzel kell rendelkezni, amennyi a szállított személyek száma. Ebbe nem számolandó bele az előállító személyi állomány részére alapfelszerelésként biztosított kényszerítő eszköz. A fogvatartott szállítását megelőzően kötelező a motozás végrehajtása, melynek célja a tiltott tárgyak előtalálása. Az elítélt motozását mindig úgy kell végrehajtani, hogy ne maradjon nála olyan tárgy vagy eszköz, amellyel a szállítás biztonságát veszélyeztetheti.

Szállításuk végrehajtása elsősorban őrzéssel történik, azonban mozgásában akár ideiglenes jelleggel korlátozott személyek gépjárművel történő mozgatását úgy kell végrehajtani, hogy a biztonságos utazás feltételei adottak legyenek, a kapaszkodási lehetőség biztosított legyen. Megtörténhet, hogy az útba eső bv. intézetben növelik a szállítandó fogvatartottak létszámát, mely a biztonsági kockázatot is növeli. Ezzel egyidejűleg azonban, ha a szállítás biztonsága nem biztosítható az útba indított felügyelők létszámával, az útba eső bv. intézet vezetője, ahol a szállítandó rabok létszámát növelik, köteles biztosítani a biztonságos végrehajtáshoz szükséges biztonsági felügyelőt. Mindezeket a szállítási tervben kell dokumentálni.

Központosított szállítás

A körszállítások immár megszüntetésre kerültek, helyüket a központosított szállítások vették át. Elég nagy biztonsági kockázatot rejtett magában, hogy több száz fogvatartottat egy adott helyre, Budapestre szállították az ország összes bv. intézetéből. Ezeknek a személyeknek a tömeges mozgatása rendkívül kockázatos, hiszen bármikor bekövetkezhet egy rendkívüli esemény. Ebben az esetben a fogolyzandulás, illetve a fogolyszökés kerülhetne szóba, mint legvalószínűbb rendkívüli esemény. Azonban a fogvatartottak közötti konfliktusok is előfordulhatnak, hiszen nem csupán egy-két ember találkozik egymással, hanem adott esetben több száz fő. Elegendő lehet egy csekélyebb súlyú probléma, mely egy komolyabb esemény kezdetét is jelentheti. Az sem elhanyagolható tény, hogy szállítás közben is bármikor bekövetkezhet egy rendkívüli esemény.

A fogvatartottak központosított szállítását engedélyeztetni kell (anélkül nem lehet szállításba helyezni), amit a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának Nyilvántartási és Logisztikai Főosztálya végez. Központosított szállítások alkalmával minden bv. intézet elszállítja az engedélyezett létszámú fogvatartottat a Budapesti Fegyház és Börtönbe.

Minden intézet az adott héten előállítandó fogvatartottakat szállítja, illetve akiket végleg átszállítanak a másik börtönbe. Ennek egyik célja tulajdonképpen, hogy az úgynevezett

„letöltőházak”⁴, melyek nem rendelkeznek megfelelő létszámú előállító személyzettel, átadják az előállítás helyéhez legközelebb eső bv. szervnek az adott fogvatartottat, így csökkentve a leterheltséget. A központosított szállítások alkalmával általában az előző héten elszállított, tárgyalásra előállított fogvatartottak többsége visszaszállításra kerül az „anyaintézetébe”. A kisebb, „vármegyei házak” a központosított szállítások alkalmával is tudják csökkenteni saját létszámukat, ezzel elkerülve a túltelítettséget.

A központosított szállítások alkalmával a fogvatartottak végleg átszállításának több oka is lehet. Vannak olyan fogvatartottak, akik saját maguk vagy meghatalmazott védőjük által nyújtottak be átszállításuk iránti kérelmet. Ez esetben a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokságának döntése alapján kerülhet engedélyezésre az átszállításuk. Más esetekben a fogvatartottak szabadulásuk okán kerülhetnek átszállításra a lakóhelyükhöz közelebb eső bv. intézetbe.

Célszállítás

Célszállítások leggyakrabban abban az esetben alkalmazhatóak, ha egy vagy több fogvatartottat rövid időn belül máshová kell átszállítani. Ez lehet akár egy fegyház végrehajtási fokozatú, egy fiatalkorú, vagy éppen egy női fogvatartott is. Például, ha az Állampisztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetbe a Szekszárdi Rendőrkapitányság munkatársai elővezetnek egy női fogvatartottat szabálysértési elzárás letöltésére, akkor haladéktalanul intézkedni kell az elszállítására annak letöltésére, egy nők elhelyezésére szolgáló részleggel rendelkező bv. intézetbe, ugyanis az adott intézet nem rendelkezik női fogvatartottak elhelyezésére szolgáló külön részleggel. A 2013. évi CCXL. törvény (a továbbiakban: Bv. kódex) 99.§ (1) alapján a férfiakat a nőktől el kell különíteni.

Célszállítás során ugyancsak fennáll a veszélye egy esetleges rendkívüli esemény bekövetkezésének. A szállítás közben bekövetkező események közé sorolhatjuk a jármű üzemképtelenné válását, az útközben bekövetkező közlekedési, közúti balesetet, a fogvatartott rosszulletét, a szállító járműből történő fogolyszökést, a szállító járművet érő esetleges támadást.

Elsőként említhetjük a jármű üzemképtelenné válását, ami műszaki hiba eredményeképpen is bekövetkezhet. Amennyiben a gépkocsi egy baleset miatt nem tud tovább haladni a célintézetbe vagy a bíróság tárgyalótermébe, szintén akadályba ütközik a szállítás egészen addig, amíg az esemény felszámolása tart, illetve adott esetben a másik jármű a helyszínre meg nem érkezik. Az ilyen jellegű események felszámolása

⁴ A letöltőházak nagyobb létszámú fogvatartott befogadására képes, a szabadságvesztés letöltésére szolgáló bv. intézetek.

több órát is igénybe vehet. Eközben folyamatosan figyelemmel kell kísérni a forgalmat, azt akadályozni nem lehet, illetve őrizni kell a fogvatartottakat.

Útközben a fogvatartott akár rosszul is lehet és intézkedni kell a mihamarabbi orvosi ellátása érdekében. Amennyiben az orvos a fogvatartottat egészségügyi intézménybe utalja, és továbbszállítása nem lehetséges, a szállítványvezető köteles gondoskodni az egészségügyi intézménybe történő előállításáról. Ha a szállítványvezető úgy ítéli meg, hogy a szállítás folytatása csökkentett biztonsági felügyelettel nem biztonságos, helyben marad és segítséget kér a legközelebbi bv. intézettől vagy az illetékes rendőrkapitányságtól.

A szállító járművet érheti egy esetleges támadás, mely irányulhat a fogvatartott kiszabadítására, vagy épp „kiiktatására” is. Ez nagy biztonsági kockázatot jelent.

A szállítás során a gépjárműből esetenként akár a fogvatartott megkísérelhet egy szökést, például kiugorhat. Ilyen helyzetben – amennyiben lehetőség van rá – az üldözését haladéktalanul meg kell kezdeni, azonban figyelemmel kell lenni arra, hogy ha nem csak egy fogvatartott szállítása történik, akkor a többi fogvatartott őrzését továbbra is biztosítani kell.

A rendkívüli esemény bekövetkezéséről a szükséges jelentések megtétele nem maradhat el semmilyen esetben. Szállítás végrehajtása folyamán, mielőtt a mozgáskorlátozó eszköz felhelyeznénk, és a gépjárműbe beszállítanánk, meg kell motozni a fogvatartottat.

A távtárgyalások kezdete

Távtárgyalók kialakítása

A távtárgyaló helyiségek kialakításának kezdete a 2018-as évre tehető. Ezeknek a helyiségeknek a kialakítása a VIKI I. projekt keretében, uniós támogatással valósulhatott meg. 2018-ban 39 videokonferencia végpont került kialakításra az ország bv. intézeteiben, így 2018. augusztus 1-jétől a bv. szervezet biztosítani tudja a telekommunikációs eszköz útján történő tárgyalások lebonyolítását. Ennek biztosítására szolgáló helyiségek száma nem volt elegendő, bővítésük vált szükségessé, így 2019-ben további 21 komplett rendszert építettek ki, majd ehhez még 8 került telepítésre. Országosan, összesen 68 távkihallgató került kialakításra. Ezek a távtárgyalók rendkívül fejlett műszaki eszközökkel vannak felszerelve, mely által biztosított, hogy a végpontokon jelenlévők teljes mértékben láthassák, mi zajlik a tárgyalóteremben.

A távtárgyaló helyiségek kialakítása hatalmas fejlődést eredményezett. Ezen kívül az előállítások, szállítások alkalmával felmerülő biztonsági kockázatok, illetve a szállítások

költségének csökkentése is ennek köszönhetően történt meg. Ezzel kapcsolatban tanulmányomban az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetet szeretném példaként bemutatni. Az intézet vonatkozásában összesen három távtárgyaló helyiség került kialakításra. Egyik helyiség a solti objektum „C” körletén, míg két másik az állampusztai objektum „C” körletén került kiépítésre. Az állampusztai objektum vonatkozásában a távtárgyaló helyiségek a Nyilvántartási Osztály közvetlen közelében található, az egyik az első emeleten, míg a másik a tetőtérben. Egy-egy ilyen helyiség kialakítása jelentős költségekkel jár, hiszen meghatározott felszereltséggel kell rendelkeznie.

„Az Országos Bírósági Hivatal részéről a Magyar Helsinki Bizottság részére nyújtott adatok alapján 2018-ban 39 bíróságon 72 fix végpontot, majd 2019 és 2020 során további 109 fix végpontot és 5 mobil végpontot létesítettek. 2021-ben összesen 30 mobil végpontot adtak át az Országos Bírósági Hivatalnál. Ezen adatok alapján a bíróságok keretében 139 bírósági intézmény részére 216 távmeghallgatás tartására alkalmas eszköz áll rendelkezésükre. A mobil végpontok lényege, hogy több bíróság igényeit is ki tudják szolgálni, szabadon mozgathatók, ezáltal ténylegesen valamennyi bíróságon szervezhető telekommunikációs eszköz útján történő tárgyalás.”⁵

Távtárgyalások számának alakulása az első években

Tekintettel arra, hogy a telekommunikációs eszköz útján történő meghallgatások kezdete 2018. augusztus 1-je, így a legelső évben még nem beszélhetünk túl sok távtárgyalásról. Az ezt követő évek adatai már jobban megmutatják, milyen mértékben alkalmazkodtak a hatóságok a tárgyalások, meghallgatások eme formájához. Fontos megjegyezni, hogy a különböző bíróságok, illetve más hatóságok eltérően alkalmazkodtak a tárgyalások ily módon történő megtartásához.

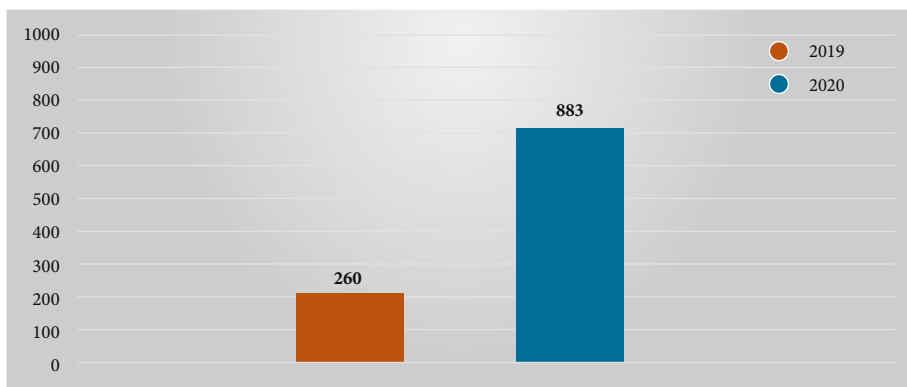
Az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben 2019-ben tartották az első meghallgatást telekommunikációs eszköz segítségével. A 2019-es évben 260 tárgyalás került megtartásra ilyen formában. Ebben az évben a legtöbb videokonferenciás meghallgatást a rendőrkapitányságok bonyolították le. Ez alapján megállapítható, hogy a rendőrségek nagyon hamar alkalmazkodtak a meghallgatások ezen változatához, mivel így nem kellett adott esetben több száz kilométert is utazniuk. Mint minden új rendszernél, a telekommunikációs eszköz útján történő tárgyalások tartásánál is volt egy úgynevezett átmeneti, beindulási időszak. Ez arra szolgált, hogy a hatóságok fokozatosan át tudjanak térni erre a meghallgatási módra.

⁵ https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2020/11/HHC_remote_justice_HUN_211130.pdf

A 2020-as év jóval „komplikáltabbnak” volt mondható, hiszen ekkor kezdődött Magyarországon a COVID-19-járvány. A 2020-ban már jóval több, 883 foglalásról beszélhetünk a távtárgyalások kapcsán. Ez a szám az előző évi adat közel négyszerese, mely jelentős növekedésnek mondható. Megállapítható, hogy a kezdeti nehézségek ellenére a rendszer hatékonysága bebizonyosodott több szempontból is. A bíróságok is előszeretettel alkalmazzák sok esetben, hiszen sokkal egyszerűbb befoglalni az adott bv. intézet távtárgyaló helyiségébe.

A telekommunikációs eszköz használatát egyre több bíróság, rendőrség, törvényszék rendeli el egy-egy ügyben. Van, amikor a hatóság megküldi az idézést a fogvatartott részére és egyúttal kéri a bv. intézetet, hogy nyilatkoztassa az idézett személyt arról, hozzájárul-e a tárgyalás telekommunikációs eszköz útján történő megtartásához. Ehhez a bíróságok egy külön hozzájáruló nyilatkozatot küldenek a bv. intézetnek, melyen a fogvatartott be tudja jelölni, hogy elfogadja a tárgyalás ezen formában történő megtartását vagy nem. Az elítéltek a legtöbb esetben hozzá szoktak járulni, azonban akad egy-két kivétel, aki ragaszkodik ahhoz, hogy személyesen jelen lehessen a tárgyalóteremben. A hozzájárulásukban jelentős szerepet játszik, hogy a fogvatartottak többsége nem akarja, hogy másik bv. intézetbe szállítsák át akár több hétre egy tárgyalás miatt. Az első két év adatait megtekintve (1. ábra) látható a távtárgyalások számának növekedése.

1. ábra: Távtárgyalások száma az első években Állampisztán

Bíróságok, hatóságok alkalmazkodása a távtárgyalásokhoz

A bíróságok, véleményem szerint, kezdetben még kissé idegenkedtek a telekommunikációs eszköz útján történő tárgyalások tartásától. Egy teljesen új dolog volt, melyet még korábban egyszer sem használt se a bv. szervezet, sem pedig a bíróság. Ennek a tartózkodásnak oka lehetett egyrészt maga az újdonság, hiszen általában az új dolgok megszokása időbe telik. Emiatt kezdetben nem használták olyan sok esetben. Másik oknak mondhatnánk azt, hogy a tapasztaltabb, rutinosabb bírók, akik már hosszú évek

óta tartottak tárgyalásokat, tulajdonképpen megszokták a személyes megjelenéssel történő, közvetlen tárgyalást. Ehhez képest a távtárgyalás keretében a közvetlenséget felváltotta a közvetett, videokonferencia végponton keresztüli kapcsolat. Ez nem feltétlenül felelt meg mindenki elvárásainak.

A kezdeti nehézségek után azonban egyre több bíróság kezdte el alkalmazni a tárgyalások tartásának ezt a formáját. Azonban meg kell említeni azt is, hogy vannak olyan esetek továbbra is, amikor egy adott bíróság mindenféleképpen ragaszkodik a fogvatartott személyes jelenlétéhez.

Néhány esetben szót ejthetünk arról is, hogy még soha nem tartottak telekommunikációs eszköz útján tárgyalást annak ellenére, hogy a lehetőség adott hozzá. Bőven találunk országszerte olyan bírót, aki ragaszkodik a fogvatartott személyes megjelenéséhez, hiszen az egy közvetlen kapcsolatot eredményez, teljesen más, amikor a tárgyalásra idézett személy személyesen van ott. A telekommunikációs eszköz által tulajdonképpen egy közvetett kapcsolat alakul ki a bíró és az előállított személy között. Lényegesen más hatással van mind a fogvatartottra, mind a bíróra, amikor személyes megjelenéssel tartanak meg egy adott ügyben tárgyalást. A távtárgyalások keretében megtartott tárgyalás a bíróságoknak is egyfajta biztonságérzetet adhat, hiszen a fogvatartott által nem kerül elkövetésre rendkívüli esemény. Bármilyen történik, az a bv. intézeten belül zajlik le.

A különböző hatóságok részére történő előállítás jelen helyzetben nem mellőzhető teljesen, így a biztonsági kockázatok némely esetekben továbbra is fennállnak. Bizonyos alkalmaknál nem a bíróság mondja ki, hogy személyes megjelenéssel lesz a tárgyalás, hanem a fogvatartottnak adja a döntési lehetőséget, hogy hozzájárul-e a tárgyalás telekommunikációs eszköz útján történő megtartásához vagy nem.

A távtárgyalások hatása a bv. biztonság szempontjából

A távtárgyalások bevezetésénél több pozitívum is felsorolható, mind költséghatékonysági, mind pedig biztonsági szempontokból. Már a szükséges előállító személyzet létszáma is szembetűnő különbség. Míg egy bírósági előállításához minimum 2 fő személyi állományi tag szükséges, addig a távtárgyalások esetében ez csupán egy fő. Ez azt jelenti, hogy nem kell 2-3 fő személyi állományi tagot berendelni egy-egy előállításához, elegendő csupán 1 fő, aki biztosítja a távtárgyalás zavartalan lebonyolítását. Ráadásul az ilyen módon lebonyolított tárgyalás megtartásához a fogvatartottat nem kell kiszállítani a bv. intézet területéről, hanem csupán át kell kísérni a bv. intézet azon objektumába, ahol az e célból fenntartott helyiség megtalálható.

Mivel a bv. intézetet nem hagyja el a fogvatartott, így a rendkívüli események bekövetkezésének kockázata is jelentős mértékben csökkent. Nem áll fenn az a veszély,

hogy esetleg a hozzátartozói megpróbálják erőszakkal kiszabadítani, valamint a tiltott tárgyak átadása is teljes mértékben megakadályozható e téren. Egy előállítás során jelentős kockázatot jelent, hogy bármikor támadás érheti az előállító biztonsági felügyelőt, vagy egy engedélyezett beszélő esetén bármilyen tiltott tárgy kerülhet a fogvatartott birtokába.

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény pontosan meghatározza, kik lehetnek jelen a telekommunikációs eszköz használata során. Ez alapján a 123. § szerint: „(1) Telekommunikációs eszköz használata esetén az elkülönített helyszínen kizárólag a következő személyek lehetnek jelen:

- a) az a személy, akinek a jelenlétét a telekommunikációs eszköz útján biztosítják,
  - b) az a) pontban meghatározott személy védője vagy segítője,
  - c) a nyomozó hatóság tagja, az ügyész, az alügyész, az ügyészségi fogalmazó, a bíró, a bírósági titkár, a bírósági fogalmazó, a bírósági ügyintéző,
  - d) fogva tartott személy esetében a fogva tartást végrehajtó intézetnek a fogva tartott személy személyazonosságának megállapítására feljogosított dolgozója,
  - e) fogva tartott személy esetében az őrzését ellátó személy,
  - f) a szakértő, a szaktanácsadó
  - g) a telekommunikációs eszköz működését biztosító személyzet.
- (2) Az elkülönített helyszínen legalább egy, az (1) bekezdés c) vagy d) pontjában meghatározott személynek vagy jogszabályban meghatározott más személynek jelen kell lennie.”⁶

A bv. intézet távtárgyaló helyiségében kizárólag a hatóság (bíróság, törvényszék, ügyészség, rendőrség) által beidézett fogvatartott, illetve az őt előállító, a tárgyalást biztosító felügyelő van jelen. Rajtuk kívül más személy nem tartózkodik bent. Az előállított fogvatartott a távtárgyaló helyiségen belül az ott elhelyezett asztalnál, a képernyővel szemben foglal helyet, míg az őt előállító felügyelő a terem egyik sarkában helyezkedik el. A távtárgyalás alkalmával az esetek többségében ez a két személy tartózkodik bent. Ez alól kivételt képez, amikor a fogvatartott nem magyar állampolgárságú, és tolmács jelenléte válik szükségessé. Ennek esélye egyre nagyobb, hiszen, ha megnézzük a külföldi fogvatartottak létszámának alakulását, országszerte azt tapasztalhatjuk, hogy számuk növekvő tendenciát mutat.

A bv. intézet részéről megint pozitívumként emelhetjük ki azt is, hogy a telekommunikációs eszköz útján tartott meghallgatásokhoz lőfegyverrel ellátott felügyelőt sem kell biztosítani, mivel a fogvatartott az intézeten belül marad. Amennyiben a fogvatartott bármilyen rendkívüli eseményt próbálna meg elkövetni, hamarabb közbe lehet lépni,

⁶ 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról, 123. §

hiszen a bv. intézeten belül gyorsabban mozgósíthatóak a személyi állományi tagok. Ez mind biztonsági, mind pedig jogi szempontból előnyt jelent.⁷

A telekommunikációs eszköz útján történő meghallgatások során, amennyiben a fogvatartott védőjével kíván telefonon keresztül beszélni, a távtárgyaló helyiségben található telefon segítségével teheti ezt meg. Az ott található mobiltelefonról hívást kezdeményezni nem lehet, azt a fogvatartott védője tudja felhívni. A védővel folytatott telefonbeszélgetést nem hallgathatja az előállító felügyelő, így annak időtartamáig el kell hagynia a távkihallgató helyiséget.

A meghallgatások esetében több bv. intézet is összekapcsolható. Ezáltal a hozzátartozókkal való atrocitások elkerülhetőek. A tanú és a vádlott, illetve a bűntársak elkülönítése is sokkal könnyebben megoldható a tárgyalások videokonferencián keresztüli lebonyolításával. Bűntársak esetében a távtárgyalás alkalmazásával elkerülhető, hogy esetleg összebeszéljenek, vagy egymásnak tiltott tárgyat juttassanak át akár hozzátartozókon keresztül.

A telekommunikációs eszköz útján történő meghallgatások pozitívumának mondható az is, hogy a fogvatartott a tárgyalás ideje alatt mindvégig kontroll alatt van, az őt előállító biztonsági felügyelőnek csak rá kell figyelnie, hiszen a helyiségben kettőjükön kívül nincs más személy. A távtárgyalás esetén bármilyen információ hamarabb eljut a megadott helyre.

Távtárgyalások fejlődése

A COVID-19-járvány és a veszélyhelyzet hatása a távtárgyalásokra

2020 márciusában Magyarországon is megjelent a COVID-19, más néven a koronavírus. Nagyon gyorsan járványhelyzet alakult ki. A világjárvány a bv. intézetek mindennapjait is drasztikusan megváltoztatta. Ha a fogvatartottak közül bárki megbetegszik, nagy a kockázata, hogy a zárkatársai is fertőzöttek lesznek. A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága a járvány idején különböző utasításokat adott ki a bv. intézetekre vonatkozóan. Ide tartoznak a a koronavírus-járvánnyal összefüggő feladatok végrehajtására vonatkozó intézkedési tervek. Ezen kívül ebben az időszakban hozta meg az országgyűlés a 2020. évi LVIII. törvényt a veszélyhelyzet megszűnésével összefüggő átmeneti szabályokról és a járványügyi készültségről.

A bv. intézeteken belül a fertőzés veszélye biztonsági kockázatot is hordozott magában, hiszen a személyi állomány ugyanúgy veszélyeztetve volt. A fogvatartottak magas

⁷ Czenczer O. (2020)

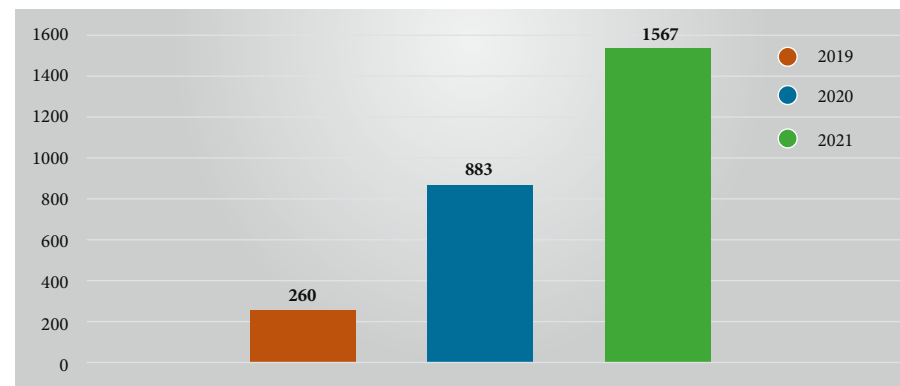

számú megbetegedése a vírussal még nagyobb veszélyt jelenthetett volna. A kockázatok csökkentésének érdekében a bv. intézetekben bevezették a részlegeken szolgálatot teljesítő személyi állomány részére az úgynevezett teljes testet takaró védőruha, a lábzsák, és a védőkesztyű viselését, mellette a fejpántos plexi arcpajzs is használatban volt. Véleményem szerint a bv. intézetek mindent megtettek annak érdekében, hogy a COVID-19-járvány csupán a lehető legminimálisabban érintse a szervezetet.

A COVID-19-járvány és a veszélyhelyzet mindemellett hatást gyakorolt a távtárgyalások számára is. Ez természetesen jó értelemben is vehető, hiszen ezen időszakban az ilyen eszközzel megtartott ülések száma rendkívül megemelkedett, míg a jelenléti, személyes megjelenéshez kötött tárgyalások száma lecsökkent. A bíróságok többsége igyekezett elkerülni a személyes megjelenéssel tartandó meghallgatásokat, hiszen a járványügyi fenyegetettség nagy kockázatot rejtett magában. Azonban a járványveszély miatt a meghallgatások során is fokozott figyelmet fordított minden bv. intézet az egészségügyi előírásokra.

Egy ideig a videokonferenciás tárgyalásokra történő előállítás során a biztonsági felügyelő védőfelszerelésben, teljes testet takaró védőruhában, maszkban, lábzsákban hajtotta végre az előállítási feladatot. Hiszen a távtárgyalások is kockázatokat hordoztak magukban. Itt nem feltétlenül a biztonságra kell gondolni, hanem jórészt egészségügyi szempontokra. Elegendő egy fertőzött személy, aki érintkezik akár fogvatartottal, akár a személyi állománnyal, konkrétan az egész bv. intézetre kiterjedően kihatással lehet. Éppen ezért került bevezetésre a teljes védőfelszerelésben történő előállítás.

A veszélyhelyzet idején a bíróságok is nagyobb számban kezdeményeztek videó hívást a meghallgatásaik során. A COVID-19-járvány első évében majdnem háromszorosára nőtt a távtárgyalások száma, hiszen például az Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben a 2019-es évi 260-hoz képest 2020-ban már 883 foglalásról számolhatunk be. Ezen adatok alapján ugrásszerű növekedést figyelhetünk meg. A 2021-es évben ez a szám még tovább emelkedett, 1 567 alkalommal történt a hatóságok által távmeghallgatásra idézés. Így kétszeresére emelkedett az ilyen módon megtartott tárgyalások száma. A veszélyhelyzet kialakulása tulajdonképpen rákényszerítette a hatóságok nagy részét, hogy alkalmazkodjanak a távtárgyalásokhoz, ennek köszönhetően megismerték a pozitív oldalát is. A bíróságok között akad olyan is, amely kizárólag videokonferencia végponton keresztül bonyolítja le tárgyalásait. Ezek alapján összességében elmondható, hogy a Magyarországot is jelentős mértékben érintő COVID-19-járvány okozta veszélyhelyzet jelentős hatást gyakorolt az ilyen formában megtartott ülések számára. (2. ábra)

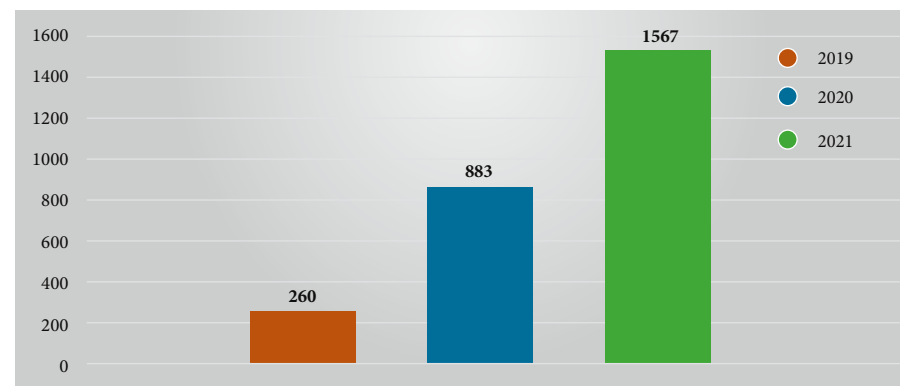
2. ábra: A COVID-19-járvány hatása

A jelen

Távtárgyalások számának növekedése

A meghallgatások száma évről-évre növekedett az ország bv. intézeteiben. Kicsit részletesebben lebontva, az első évben befoglalt 260 távtárgyalás az Állampusztai Országos Bv. Intézetben azt jelenti, hogy az adott évben tulajdonképpen körülbelül minden munkanapra jut egy. Ez a szám még azt mutatta, hogy a hatóságok részéről volt némi bizonytalanság, bizalmatlanság a meghallgatások formájának e módszerével szemben. A következő évben már részben ismerték a hatóságok, így egyre több alkalommal éltek az előnyeivel.

Az ugrásszerű növekedést akár a COVID-19-járvány okozta veszélyhelyzet vívmányának is tekinthetjük a videokonferenciás tárgyalások, meghallgatások számainak tekintetében. Ezek mind bv. intézeti, mind pedig országos szinten jelentősen megugrottak (3. ábra).

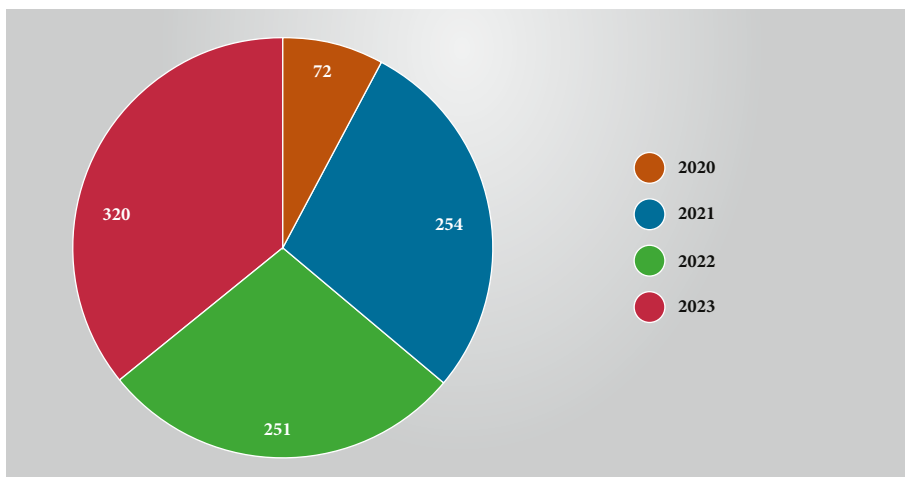

3. ábra: Távtárgyalások számának összehasonlítása Állampusztán

Ahogy az korábban már említettem, a 260-hoz képest a 883 befoglalt távmeghallgatás több mint háromszoros növekedést mutat, mely a következő évben tovább emelkedett. 2021-ben már 1 567 esetről számolhatunk be az Állampisztasági Országos Büntetés-végrehajtási Intézet vonatkozásában. 2022-ben is hasonló számú távtárgyalás történt, a járványhelyzet azonban továbbra is fennállt.

A videokonferencia végpontok száma jelen helyzetben nem biztos, hogy ki tudja elégíteni ezt a hirtelen emelkedő igényt, hiszen egy személynek lehet több órás tárgyalása is. Ebben az esetben, míg be nem fejeződik az egyik személy távtárgyalása, más hatóság nem csatlakozhat a végponthoz. A bv. intézetekben jelenlévő fogvatartottak többsége szívesebben járul hozzá az ilyen ülések megtartásához, mint a szállítással történő előállításához. Az idei év első két hónapjában 320 alkalommal történt foglalás. A 2020-as, 2021-es, 2022-es és a 2023-as év első két hónapjában történt foglalások számának összehasonlításában látható, hogy a 2023-as évben volt a legtöbb. (4. ábra)

4. ábra: Az adott év első két hónapjában tartott távtárgyalások száma

Jelenleg az is elmondható a távtárgyalásokkal kapcsolatban, hogy bizonyos esetekben a fogvatartott átszállításra került egy ülés előtti nap. Ez többségében akkor fordulhat elő, amikor akár a bíróság, vagy a rendőrkapitányság a szállítás napján foglalja le a videokonferencia végpontot. Ilyen esetekben a bv. intézetek felveszik az idéző hatósággal a kapcsolatot, melynek során egyeztetés történik egy esetleges átfoglalásra vonatkozóan, a célintézet távtárgyaló helyiségébe. Amennyiben nem megoldható az átfoglalás, a fogvatartottat vissza kell szállítani a küldő bv. intézetbe az idézés napján, vagy azt megelőzően, a tárgyalás zavartalan lebonyolítása érdekében.

Annak ellenére, hogy az ilyen módon megtartott tárgyalások száma jelenleg tovább növekedhet, nem válthatja ki teljes mértékben a személyes megjelenéssel tartottakat. Ennek oka, hogy a Bv. kódex 113§ (1) pontja kimondja, hogy „a fogvatartottat – megjelenési szándékától függetlenül – elő kell állítani,

- a) ha büntetőügyben terheltként vagy büntetés-végrehajtási ügyben,
- b) tanúként,
- c) az apaság és a származás megállapítása iránti perben személyes megjelenésre kötelezéssel félként,
- d) gondnokság alá helyezés iránti perben alperesként,
- e) szabálysértési ügyben eljárás alá vont személyként,
- f) az Országgyűlés nemzetbiztonsággal foglalkozó állandó bizottsága által közreműködésre kötelezett személyként idézik.”⁸

A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény 122. § bekezdése alapján: „(2) A telekommunikációs eszköz használatának elrendelése mellőzhető, ha

- a) a telekommunikációs eszköz használatával elérni kívánt cél más módon is biztosítható,
  - b) a sértett, a tanú, vagy a terhelt személyes megjelenése az eljárási cselekmény jellege, vagy annak eredményes elvégzése érdekében nélkülözhetetlen.
- (3) Ha a telekommunikációs eszköz használatának technikai feltételei fennállnak, a bíróság csak különösen indokolt esetben mellőzheti a telekommunikációs eszköz használatát
- a) a különleges bánásmódot igénylő sértett jelenlétét igénylő eljárási cselekmény esetén,
  - b) a fogva lévő, a személyi védelem alatt álló vagy a Védelmi Programban részt vevő tanú vagy terhelt jelenlétét igénylő eljárási cselekmény esetén, valamint
  - c) a letartóztatás meghosszabbítása vagy fenntartása tárgyában tartott ülésen.
- (4) A különleges bánásmódot igénylő sértett vagy tanú védelme esetén a bíróság a telekommunikációs eszköz használatát akkor mellőzheti, ha más módon biztosítja a sértett vagy a tanú védelmét.”⁹

A távtárgyalások lebonyolítása időnként akadályba ütközhet. Ez lehet akár egy áramkimaradás vagy áramszünet, de előfordulhat az is, hogy komolyabb probléma lép fel váratlanul. Az esetleges technikai, rendszerbeli hibák szerencsére igen ritkák, így nagyon kevés eset van, amikor elmaradt egy ülés ilyen okból kifolyólag. „A bv. bírók szempontjából jelent esetenként nehézséget, hogy a bv. intézeteknél kialakított,

8 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, 113. § (1) a) – f) pont

9 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról, 122. § (2), (3), (4) pont

távmeghallgatására alkalmas helyiségek foglalásakor figyelembe kell venniük a büntetőbírók foglalásait is, ugyanakkor a bv. bíró az eljárása során rugalmasabban tudja kezelni az esetleges csúszásokat, elmaradásokat.”¹⁰ Technikai, esetleges rendszerbeli probléma azonban nem csak a bv. intézetnél fordulhat elő. A bíróság vagy más hatóság technikai rendszerében is adódhatnak problémák, melyek pár percet vagy akár néhány órát is igénybe vehetnek.¹¹

Összegzés

A távtárgyalások tartására alkalmas helyiségek kialakítása 2018-ban kezdődött meg a bv. intézetekben. Ezen helyiségek kialakítása előtt csupán személyes megjelenéssel lehetett a tárgyalásokat lebonyolítani. Ilyenkor a fogvatartottat el kellett szállítani egy másik bv. intézetbe, amely elő tudta állítani, és ahol ott töltött 1, akár 2 hetet is. A másik lehetőség az adott bv. intézet általi előállítás, melynek során minimum 2 fő előállító biztonsági felügyelőre volt szükség. A szállítás során több jelentős, biztonságot veszélyeztető kockázati tényezőről lehet szó.

A távtárgyalások tartása ezeknek a biztonsági kockázatoknak a csökkentését szolgálja. Az első évben még nem volt nagy számú telekommunikációs eszköz útján történő tárgyalás, hiszen a büntetés-végrehajtási szervezet 2018. augusztus 1-jétől biztosítja a meghallgatások ezen formáját. 2019-ben már jelentős növekedést láthattunk annak számában. Állampusztán ebben az évben kezdődtek meg a videó hívással lebonyolított tárgyalások. A 2020-as év a videokonferencia végponttal összekötött meghallgatások számát ugrásszerűen megnövelte, hiszen ebben az évben kezdődött Magyarországon a COVID-19-járvány, mely jelentős változásokat hozott magával. Különböző intézkedések bevezetését is szükségessé tette a veszélyhelyzet. Ezen időszak két évében a távtárgyalások száma a többszörösére emelkedett.

A hatóságok többsége igyekezett átállni az új rendszerre. Nem szükséges lőfegyverrel felszerelt előállító felügyelő, a bv. intézet elhagyása nélkül, egyetlen személyi állományi tag jelenlétével megoldható a tárgyalásra történő előállítás. Fejlesztésük, távtárgyaló helyiségek számának bővítése hasznos lenne, ez azonban jelentős költségekkel jár.

10 Hersics Zsolt: A telekommunikációs eszköz alkalmazása a fogvatartottak büntetőeljárásai, valamint büntetés-végrehajtási ügyei során, és a törvényességi felügyelet ellátásában. (Szakdolgozat), p. 60.

11 Bogotyán R. (2022)

Felhasznált irodalom

- 16/2014 (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- 36/2020. (VII. 16.) BVOP utasítás a büntetés-végrehajtási szervezet Csapatszolgálati Szabályzatáról, valamint a rendkívüli események felszámolási terveinek elkészítéséről
- 72/2020. (XII. 23.) BVOP utasítás a büntetés-végrehajtási szervezet Biztonsági Szabályzatáról
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- Bogotyán Róbert (2022): A reintegrációs őrizet garanciaelemei. In: Magyar Rendészet 22:3 pp. 131-144.
- Czenczer Orsolya (2020): Őrizzük is meg nem is...: A reintegrációs őrizet jogintézményének hazai aspektusai. In: Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter (szerk.): Sic itur ad astra: Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 121-128.
- Hersics Zsolt: A telekommunikációs eszköz alkalmazása a fogvatartottak büntetőeljárásai, valamint büntetés-végrehajtási ügyei során, és a törvényességi felügyelet ellátásában. (Szakdolgozat)
- Krámer Lili – Lukovics Adél: Képernyőn az igazság – elektronikus kapcsolattartás a büntető igazságszolgáltatásban
Online: https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2020/11/HHC_remote_justice_HUN_211130.pdf

Pataki Zsolt

KÜLFÖLDI FOGVATARTOTTAK ELHELYEZÉSÉBEN ÉS KEZELÉSÉBEN REJLŐ PROBLÉMÁK, VALAMINT AZOK MEGOLDÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

The problems inherent in the accommodation and treatment of foreign prisoners and how to solve them

A külföldi állampolgárságú fogvatartottak mindig is többletproblémát jelentettek a hazai büntetés-végrehajtás számára. Mind a nyelvi és kommunikációs nehézségek, mind az adott fogvatartott kultúrájában fellelhető eltérések komoly nehézségek elé állítják a kezelésüket hatékonyan végrehajtani kívánó kollégákat. A büntetés-végrehajtási szervezet több éve küzd a telítettségi mutatók szinten tartásáért, melyet nem könnyít meg az emelkedő külföldi fogvatartottak létszáma, valamint az elhelyezésükben, differenciálásukban felrejlő problémák kezelése. A megoldást az átadási folyamatok egyszerűsítése, racionalizálása adhatja, melynek minél hatékonyabbá tételére a kormányzat és a büntetés-végrehajtási szervezet is komoly erőfeszítéseket tesz. A tanulmány a megelőző években, valamint a 2023-ban bevezetett jogintézményeket mutatja be a hazai büntetés-végrehajtási rendszeren keresztül, mind a félbeszakítás, mind pedig a reintegrációs őrizet szempontjából.

Kulcsszavak: külföldi fogvatartottak, létszámproblémák, reintegrációs őrizet, büntetésfélbeszakítás, problémakezelés

Prisoners of foreign nationality have always been an additional issue for the domestic prison service. Both the language and communication difficulties and the differences in the culture of the prisoner pose serious challenges to colleagues who wish to manage them effectively. The prison service has been struggling with maintaining saturation rates for years, to which the rising number of foreign inmates, and the challenges posed by their accommodation and differentiation complicate the issue further. The solution lies in the simplification and rationalization of the transfer procedures, for which the government and the prison service are making serious efforts to make as efficient as possible. The study presents the legal instruments introduced in the previous years and in 2023 through the domestic prison system, both in terms of authorized interruption and reintegration custody.

Keywords: foreign prisoners, accommodation issues, reintegration custody, authorized interruption, problem solving

Bevezetés

I dén hat esztendeje, hogy a Hajdú-Bihar Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet hivatásos állományának tagjaként felszereltem a büntetés-végrehajtás kötelékébe. Az eltelt 6 év alatt a büntetőpolitika a kor sajátosságainak megfelelően dinamikus változásokon ment keresztül, mely a végrehajtás számára is más feladatokat határoz meg. A 2015 óta erősödő migrációs nyomás hozadékként a külföldi állampolgárságú fogvatartottak száma jelentősen megemelkedett, így a büntetés-végrehajtás, jogszabályban rögzített alapfeladatai mellett az idegen állampolgárságú fogvatartottak kezelésében rejlő nehézségek is jelentős többletfeladatokat rónak a szervezetre, melyek gördülékeny elvégzése a szervezet számára hatalmas többletforrások alkalmazását veszi igénybe a mindennapokban. A migrációs nyomás „hozadékként” szignifikánsan emelkedett az embercsempészek száma.

A büntetőpolitika szigorodása elsősorban a szabadságelvonással járó kényszerintézkedésekben, és az ezek hozadékként realizálódó büntetésekben figyelhető meg. A megnövekedett – nem magyar állampolgárságú – fogvatartotti populáció megoldódni látszó létszámproblémái kapcsán tett intézkedések jótékony hatásait teszik tönkre, valamint ismételten az elhelyezési, differenciálási problémák irányába viszik el a büntetés-végrehajtási szervezet (a továbbiakban: bv. szervezet) erőforrásait.

A büntetés-végrehajtási törvényben megfogalmazott alapelvek, illetve a büntetés céljaként meghatározott reintegrációs célok érvényesülése is csorbát szenved, nem beszélve a külföldi állampolgárságú fogvatartottak vonatkozásában felmerülő kommunikációs, valamint kapcsolattartási nehézségekről. A megoldást mindenképpen az átadási eljárások racionalizálásában kell keresni. Ennek megvalósulása azonban többletfeladatot feltételez.¹

A külföldi állampolgárságú fogvatartottak létszámának alakulása, valamint a büntetés-végrehajtási intézetekre gyakorolt hatása

A külföldi állampolgárságú fogvatartottak létszámának vizsgálata

Az alábbi táblázatban a külföldi fogvatartottak száma és végrehajtási fokozat szerinti megoszlása látható 2010 és 2015 között. Megfigyelhető, hogy az elítéltek száma – ahogy alapvetően a fogvatartotti létszám is – évről évre növekszik, arányuk a teljes populációhoz viszonyítva nem változott számottevően; az elmúlt években 3-4% körül mozgott.²

¹ Czenczer O. (2020)

² Forrás: Börtönstatisztikai Szemle 2015/2.

Külföldi állampolgárságú fogvatartottak						
	2010. 06. 30.	2011. 06. 30.	2012. 06. 30.	2013. 06. 30.	2014. 06. 30.	2015. 06. 30.
Fegyház	49	73	78	73	109	118
Börtön	87	131	128	110	129	153
Fk. ³ börtön	0	0	1	4	2	1
Fogház	27	19	29	20	14	18
Fk. Fogház	0	0	0	0	1	1
Pénzbüntetés és közérdekű munka helyettesítő	1	7	1	5	5	3
Kényszergyógykezelés	1	3	3	3	5	5
Előzetes letartóztatott	374	359	356	400	399	420
Fk. előzetesen letartóztatott	2	3	3	1	0	2
Elzárásra beutalt	2	0	2	2	0	0
Összesen	543	595	601	618	664	721

1. táblázat: A büntetés-végrehajtási szervezetnél elhelyezett, külföldi állampolgárságú fogvatartottak megoszlása, vizsgált időszak: 2010. 06. 30. – 2015. 06. 30.⁴

A magyar büntetőpolitika szigorodásával, valamint a migráció megjelenésével a büntetés-végrehajtási intézetekben elhelyezett külföldiek létszáma jelentős mértékben, lineárisan emelkedett az elmúlt években.

Fogvatartottak megoszlása állampolgárság szerint (2017. 12. 31.) ⁵		
Állampolgárság	Fő	%
Magyar állampolgárságú fogvatartottak	16478	95,01
Külföldi állampolgárságú fogvatartottak	865	4,99
Összesen	17343	100,00
Fogvatartottak megoszlása állampolgárság szerint (2018. 12. 31.) ⁶		
Állampolgárság	Fő	%
Magyar állampolgárságú fogvatartottak	15550	95,38
Külföldi állampolgárságú fogvatartottak	753	4,62
Összesen	16303	100,00
Fogvatartottak megoszlása állampolgárság szerint (2019. 12. 31.) ⁷		
Állampolgárság	Fő	%
Magyar állampolgárságú fogvatartottak	17181	95,32
Külföldi állampolgárságú fogvatartottak	842	4,68
Összesen	18023	100,00

³ Fiataikorú

⁴ Forrás: Börtönstatisztikai Szemle 2015/2.

⁵ Forrás: Börtönstatisztikai Szemle 2018.

⁶ Forrás: Börtönstatisztikai Szemle 2019.

⁷ Forrás: Börtönstatisztikai Szemle 2020.

Fogvatartottak megoszlása állampolgárság szerint (2020. 12. 31.) ⁸		
Állampolgárság	Fő	%
Magyar állampolgárságú fogvatartottak	15 754	94,04
Külföldi állampolgárságú fogvatartottak	998	5,96
Összesen	16 752	100,00
Fogvatartottak megoszlása állampolgárság szerint (2021. 12. 31.) ⁹		
Állampolgárság	Fő	%
Magyar állampolgárságú fogvatartottak	16 744	89,91
Külföldi állampolgárságú fogvatartottak	1 879	10,09
Összesen	18 623	100,00
Fogvatartottak megoszlása állampolgárság szerint (2022. 09. 30.) ¹⁰		
Állampolgárság	Fő	%
Magyar állampolgárságú fogvatartottak	16 292	86,53
Külföldi állampolgárságú fogvatartottak	2 536	13,47
Összesen	18 828	100,00

2. táblázat: A büntetés-végrehajtási szervezetnél elhelyezett fogvatartottak állampolgárság szerinti megoszlása, vizsgált időszak: 2020. 12. 31. – 2022. 09. 30.

Az első és a második táblázatból az alábbi következtetéseket lehet levonni. A 2010 és 2022 között vizsgált időszakban a külföldi állampolgárságú fogvatartottak létszáma folyamatosan emelkedik. A legszembetűnőbb emelkedés a 2021. évtől figyelhető meg egészen napjainkig. A 2020 és 2021 között eltelt időszakban a számuk szinte a duplájára emelkedett, így a bv. szervezetnek egy újabb fontos problémával kellett szembenéznie – a már meglévők mellett – ez pedig nem más, mint a nem magyar állampolgárságú fogvatartottak elhelyezésében, kezelésében és differenciálásban rejlő problémák megoldása.

A külföldi állampolgárságú fogvatartottak büntetés-végrehajtási szervezetre gyakorolt hatásai

A külföldi állampolgárságú fogvatartottak sem különböznek a magyar állampolgárságú fogvatartottaktól abból a szempontból, hogy a büntetés-végrehajtási jogviszony az ő esetükben is a befogadási eljárással kezdődik. Az eljárás mozzanataiban azonban már lényeges különbségeket fedezhetünk fel.¹¹

A külföldi elítéltek általában nem beszélik a magyar nyelvet, ezért tolmácsot kell biztosítani számukra, hogy érteni tudják az intézkedéseket, a szabályokat és a jogi eljárásokat. Ez többletterhet jelent a börtönök személyzetére, valamint az állami költségvetésre. Ezen felül „a szabadságvesztés végrehajtásával kapcsolatban a külföldi

8 Forrás: a BvOP Fogvatartási Ügyek Szolgálatának adatszolgáltatása

9 Forrás: a BvOP Fogvatartási Ügyek Szolgálatának adatszolgáltatása

10 Forrás: a BvOP Fogvatartási Ügyek Szolgálatának adatszolgáltatása

11 Bogotán R. (2022)

elítelt jogainak és kötelezettségeinek a gyakorlásával összefüggő tolmácsolási és fordítási költségek is a bv. intézetet terhelik.”¹²

Büntetés-végrehajtási szempontból a befogadási eljárás a nyilvántartási befogadással kezdődik.

A külföldi elítéltek számára az oktatás is kulcsfontosságú lehet a rehabilitációjuk és az újrakezdésük szempontjából. Azonban az oktatási igények kielégítése több erőforrást igényelhet, például további tanárokat, oktatási anyagokat és eszközöket, valamint speciális nyelvi támogatást.

A harmadik terület a jogi segítségnyújtás. A külföldi állampolgárok jogosultak jogsegélyre, és ezt biztosítani kell számukra, hogy megérthessék az ellenük folyó eljárásokat, valamint, hogy megfelelő védelemmel rendelkezzenek. Emellett a külföldi elítéltekkel járó további többletfeladatok közé tartozik a kulturális érzékenység és az etnikai sokféleség figyelembevétele, az egészségügyi szolgáltatások biztosítása, valamint az intézményi szabályok és eljárások megfelelő fordítása és magyarázata. Többletfeladatként jelenik meg egy általános befogadással ellentétben, hogy „a bv. intézet a befogadáskor a külföldi elítéltnél lévő, külföldi állam által kiállított úti okmányt átveszi, és megküldi az első fokozatú bíróság székhelye szerint illetékes idegenrendészeti hatóságnak”¹³.

Ezen felül meg kell említeni, hogy a szabadságvesztés céljaként meghatározott reintegrációs tevékenység a külföldi állampolgárságú elítéltek vonatkozásában lényegesen nehezebben valósítható meg, mint a magyar társaik esetében.

Számukra a reintegrációs programok nehezebben érhetőek el a nyelvismeret hiánya miatt. Mind az oktatásba, képzésbe, mind a munkáltatásba történő bevonásuk nehézségekbe ütközik, így számukra alternatív programokat kell létrehozni. Az egyéniesített fogvatartási programterv kialakítása a fent részletezett okok miatt esetükben lényegesen több feladatot ró az adott szakterületekre. A kapcsolattartási problémáknál a kezelések lehetősége bővebben kifejtésre kerül.

Fontos megemlíteni, hogy a külföldi elítéltek nagy része lényegesen eltérő kultúrából érkezik. Kiemelten kell kezelni esetükben a vallásgyakorlás lehetőségét, ugyanis a visszaesést csökkentő programok közül a legfontosabb a lelki gondozás. A kiemelt időszakok (például: Ramadan) a külföldiek vonatkozásában teljesen eltérő napirend

12 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, 210. § (1) bekezdés

13 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól, 170. §

és életrend kialakítását teszik szükségessé az egyébként is nehezen kivitelezhető differenciálási és kezelési folyamatok mellett.

Említést érdemel még, hogy az eltérő kultúra adott esetben eltérő étkezéssel párosul, így ennek a feladatnak a megoldása is extra terhet jelent a bv. szervezet számára. A társszervi együttműködés is felerősödik az esetükben, legfőképpen az Országos Idegenrendészeti Főigazgatósággal, de említhetjük az adott állampolgár diplomáciai, konzuli képviseletét is.

Fő feladatként jelenik meg a külföldi állampolgárságú fogvatartott szabadításakor a fent említett együttműködések keretében, hogy „a bv. intézet a külföldi elítélt várható szabadulása előtt harminc nappal, ha a szabadságvesztés hátralévő tartama kevesebb harminc napnál, akkor legkésőbb a jogerős bírósági ítéletről szóló bírói értesítés kézhezvételét követő munkanapon, illetve ha a szabadulás időpontja indokolja, haladéktalanul értesíti a határozatot hozó elsőfokú bíróság székhelye szerint illetékes területi idegenrendészeti hatóságot az elítélt szabadulásáról”¹⁴, valamint „ha a bíróság a külföldi elítéltet kiutasította, az erről szóló értesítéssel egyidejűleg a bv. intézet a határozatkiadmányt és a kiutasításról szóló bírósági értesítést is megküldi az elsőfokon eljáró bíróság székhelye szerint illetékes idegenrendészeti hatóságnak, és közli vele, hogy a külföldi elítéltet mikor és hol veheti át.”¹⁵

Mindez azt jelenti, hogy a külföldi elítéltekkel járó többletfeladatok kezelése jelentős szervezési és anyagi erőforrást igényel Magyarországon. Az államnak biztosítania kell, hogy az intézmények megfelelően fel legyenek készítve ezekre a feladatokra, és a külföldiek is egyenlő elbánásban részesüljenek.

A fogvatartás biztonsága szempontjából felmerülő problémák és azok kezelése

A büntetés-végrehajtás biztonsága olyan rendszer, amelynek célja az emberek és a társadalom biztonságának védelme a bűnözők elleni küzdelem révén. A büntetés-végrehajtás azon intézkedések összessége, amelyeket a bűnözők elfogását követően, a bírósági- és a büntetőeljárás után alkalmaznak, beleértve a börtönben, az őrizetben, a börtönön kívüli felügyeletben és más hasonló programokban való részvételt.

A fogvatartás biztonsága fontos a társadalom számára, mivel lehetővé teszi, hogy a bűnözőket távol tartsa a társadalomtól, ezzel növelik a közösség védelmét. A rendszernek

¹⁴ 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, 214. §

¹⁵ 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól, 173. § (1) bekezdés

biztosítania kell az alapvető jogok és szabadságok tiszteletben tartását, valamint az emberi méltóság védelme az elítéltet is megilleti.

A büntetés-végrehajtás biztonságának javítása érdekében számos intézkedést lehet alkalmazni, beleértve a börtönök és más intézmények biztonságának fokozását, a megfelelő személyzeti képzést, a pénzügyi forrásokat, a hatékony információgyűjtést és elemzést, valamint a rehabilitációs programokat. Az ilyen intézkedések célja, hogy megakadályozzák a bűnözést, csökkentsék a bűnelkövetési arányt, javítsák a büntetés-végrehajtás hatékonyságát és biztonságát, ezzel elősegítve a társadalom biztonságát és jólétét.

A bv. szervezet a fogvatartás biztonsága érdekében Kockázatelemzési és Kezelési rendszert (a továbbiakban: KEK rendszer) működtet. A KEK rendszer a fogvatartottak kockázatainak értékelésére és kezelésére szolgáló módszertant jelenti. A rendszer célja, hogy segítse a börtönőröket és más szakembereket a bűnisméltés megelőzésében, és javítsa a fogvatartottak rehabilitációját. A KEK rendszer használata nemzetközi szinten is elterjedt, és egyre több országban alkalmazzák a börtönrendszerben.

A rendszer használatának előnye, hogy javul az elítéltek rehabilitációja és csökken a bűnisméltési arány. Ugyanakkor kihívásokat is jelenthet például a megfelelő szakemberek képzése, a rendszeres felülvizsgálatok végrehajtása és az adatok megfelelő kezelése.

Itt jelenik meg a prediktív mérőeszköz használata, mely egy több szempontú (nyilvántartási, reintegrációs, egészségügyi, pszichológiai) „felmérés” a fogvatartottról. A biztonság szempontjából itt fontos megemlíteni, hogy a külföldi fogvatartottak tekintetében nagyon kevés információ áll rendelkezésre az elítélt előéletéről, esetleges bűnözői szubkultúrában betöltött szerepükről. E fontos információk hiányában akár téves képet alkothatunk a fogvatartottól, és kezelését is hibásan választhatjuk meg.

Kapcsolattartási problémák

A külföldiek számára fontos, hogy kapcsolatot tartsanak a családjukkal és barátaikkal. Ez segíthet nekik fenntartani az érzelmi kapcsolatokat, támogatást és motivációt adhat nekik a börtönéletben.

A kapcsolattartás lehetőségei azonban változóak lehetnek a különböző országokban, eltérő szabályok és korlátozások vonatkozhatnak rájuk. Az intézetek számára a fogvatartottak kapcsolattartásának megszervezése mindig is jelentős többletfeladatokkal járt, az egyre bővülő nációk megjelenésével ez a teher csak tovább nőtt.

Kapcsolattartási problémák gyakran jelentkeznek, mivel az elzártság miatt nehéz lehet tartani a kapcsolatot családtagokkal, barátokkal. Ide lehet sorolni a nyelvi nehézségeket, a távolságot, a pénzügyi nehézségeket, a jogi korlátozásokat és az intézményi szabályokat. A kapcsolattartás megszervezésében komoly segítséggel bírhat az adott állampolgár diplomácia képviselőjével történő kapcsolatfelvétel, mely az elmúlt években jelentős átalakuláson esett át.

„A nem magyar állampolgárságú elítélt befogadásáról késelem nélkül értesíteni kell az állampolgársága szerint illetékes diplomáciai vagy konzuli képviselőt. Az értesítés csak akkor mellőzhető, ha a külföldi elítélt az írásbeli nyilatkozatában ezt kifejezetten kéri. Ha a külföldi elítélt többes állampolgár, az általa megjelölt külképviseletet kell értesíteni.”¹⁶ A fogvatartottak diplomáciai képviselője az országától függően eltérő lehet. Általánosságban azonban elmondható, hogy a külföldi állampolgárságú fogvatartottnak joguk van kapcsolatba lépniük hazájuk konzulátusával vagy nagykövetségével, és kérni a konzuli védelem biztosítását.

A diplomáciai vagy konzuli képviselő képes lehet az elítélt nyelvismeretének hiányából fakadó problémákat megoldani, illetve a bv. szervezettel való kooperatív együttműködésnek köszönhetően óriási segítséggel bírhat az elítélt egyéniesített fogva tartási programtervének, valamint a kezelés szempontú differenciálásnak a sajátos kialakításában. További segítséget nyújthat, „ha a külföldi elítélttel szemben újabb büntetőeljárás indult, vagy van folyamatban, államának konzuli képviselőjével mind írásban, mind szóban és személyesen – a fogvatartás rendjének a megtartásával – ellenőrzés nélkül tarthat kapcsolatot.

A nyomozó hatóság által a bv. intézetben a külföldi elítélt részvételével lefolytatandó eljárási cselekményen való részvétel céljából az állama konzuli képviselőjének a bv. intézetbe történő belépését engedélyezni kell”,¹⁷ így is megkönnyítve a büntetőeljárás mihamarabbi eredményes lezárását.

Fontos megjegyezni, hogy a diplomáciai képviselő nem képes megváltoztatni a fogvatartás feltételeit, vagy az elítélt sorsát, de segítséget nyújthat a fogvatartottak és családjaik számára a helyzetük megértésében és az érdekeik képviselésében. Ezen felül „a külföldi elítélt kérelmére szabadságvesztése alatt biztosítani kell a bv. intézet lehetőségeihez mérten a magyar nyelv oktatását, illetve olyan programokat kell biztosítani számára,

16 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, 207. § (1) bekezdés

17 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, 211. § (3) bekezdés

amelyek megismertetik azokkal a nemzeti, történelmi és erkölcsi értékekkel, amelyek köré a magyar társadalom szerveződik”¹⁸.

Mindenképpen meg kell említeni a nehézségek között a külföldi elítéltek vonatkozásában keletkező – a már korábban is említett –, tolmácsolással összefüggő többlet anyagi nehézségeket is.¹⁹

Továbbá segítik a kapcsolattartást a bv. szervezet innovációs fejlesztései, gondolok itt a Skype alkalmazására, valamint a KIOSZK rendszer megjelenésére, ahol a fogvatartottak az anyanyelvükön keresztül informálódhatnak a fogva tartásukat érintő lényegi kérdésekben.

Elhelyezési, differenciálási problémák

Az eltérő kezelés és differenciálás bármely formája ellentétes az emberi jogok és az egyenlő bánásmód elvével, ezért a bv. szervezetnek mindig azon kell dolgoznia, hogy minden elítéltet egyenlő módon kezeljen, függetlenül attól, hogy hazai vagy külföldi. A kapcsolattartási problémákon kívül szintén jelentős többletfeladatokkal járnak a külföldi állampolgárságú fogvatartottak elhelyezésében rejlő nehézségek.

A külföldi fogvatartottak elhelyezése az adott ország jogi rendszerének és büntetés-végrehajtási politikájának függvénye. Általánosságban elmondható, hogy a külföldieket hasonlóan kell kezelni, mint a hazai elítélteket, de a nemzetközi jog és az egyes országok törvényei is szabályozzák a külföldi fogvatartottak elhelyezését és kezelését. Az ENSZ Büntetés-végrehajtási Szabályzata alapján a külföldi fogvatartottakat az országoknak azon a területén kell elhelyezni, ahol a bűncselekményt elkövették, hacsak a körülmények nem indokolják az eltérő döntést. Joguk van kérni, hogy hazájukban töltsék le büntetésüket, és ezt az eljárást a két érintett ország közötti nemzetközi egyezmények szabályozzák.

A külföldi fogvatartottak elhelyezésekor a hatóságoknak figyelembe kell venniük a nyelvi és kulturális különbségeket, valamint az egyéb speciális szükségleteket, például vallási meggyőződést vagy egészségügyi problémákat. Az ilyen speciális szükségleteket az országok törvényei és szabályozásai is figyelembe veszik.

18 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, 208. §

19 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, 210. § (1) bekezdés

A külföldi fogvatartottak kezelése és elhelyezése az emberi jogok tiszteletben tartásával jár, az ilyen elítélteknek is joguk van az emberi méltósághoz, az egészségügyi ellátáshoz és a jogi védelemhez.

A nemzetközi jog és az egyes országok törvényei is előírják, hogy a fogvatartottakat tisztességesen kell kezelni és a szükséges ellátást és segítséget kell biztosítani számukra. „A külföldi elítélt elhelyezésénél lehetőség szerint biztosítani kell, hogy a vele együtt elhelyezett elítéltek között legyen az általa használt nyelvet, továbbá a magyar nyelvet ismerő és beszélő személy. Nem lehet együttesen elhelyezni azokat a külföldi elítélteket, akik között nemzeti, nemzetiségi, etnikai vagy vallási ellentét áll fenn.”²⁰

Az egyre bővülő nációk megjelenésével, bizonyos népcsoportok között meglévő politikai ellentétek, a differenciálási előírások, a szabad férőhelyek, valamint a nyelvismeret hiánya miatt a fogvatartottak elhelyezése sokszor nem várt akadályokba ütközik. Nem segíti ezt a folyamatot a hazánkban nagy számban fellelhető ukrán, orosz, szerb és horvát állampolgárságú fogvatartottak megjelenése sem, amely fogvatartottak történelmében, kultúrájában fellelhető ellentétek egy újabb differenciálási szempont megjelenését eredményezte.

Az elhelyezési problémák megszüntetésére a megoldást mindenképpen az átadási eljárás racionalizálásában, valamint az elnyújtott bürokratikus feladatok időintervallumának a rövidítésében kell keresnünk.

A külföldi állampolgárságú fogvatartottak átadási eljárása

A külföldi fogvatartottak átadása Magyarországról más országnak a büntetés-végrehajtási egyezményekben és a nemzetközi jogban foglaltak alapján történik. Az átadási eljárásokat az alábbi jogszabályok szabályozzák:

- a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló 1996. évi XXXVIII. törvény,
- a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi I. törvény,
- a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény,
- az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről szóló 2012. évi CLXXX. törvény,
- a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény.

20 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról, 209. §

Az átadási eljárás során a Magyarországon elítélt külföldi állampolgárról a külföldi hatóságokat értesítik, és a külföldi hatóságoknak dönteniük kell arról, hogy a büntetés fennmaradó részét átveszik-e. A nem magyar hatóságoknak minden esetben lehetőségük van megtagadni az átvételt. Az eljárás folyamata során a szerveknek biztosítaniuk kell az átadott személy emberi jogainak és méltóságának tiszteletben tartását, valamint az átadás során a személyeket nemzetközi jogi normák szerint kell kezelni.

Az átadás csak akkor lehetséges, ha az elítélt bűncselekménye az adott országban is büntethető. Ha az adott országban az elkövetett cselekmény nem büntethető, akkor az elítéltet nem lehet átadni. A külföldi állampolgárságú fogvatartottak befogadásakor – mindegy, hogy az büntetés, vagy kényszerintézkedés miatt történik – a bv. szervezet nyilatkozatot vesz fel, hogy a befogadott személy kívánja-e a saját hazájában letölteni a büntetését.²¹

A megelőző évek joggyakorlatában az átadási eljárás egy roppant hosszú, körülményes és időigényes folyamat volt, azonban 2023. 01. 13. napjával hatályba lépett a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtást érintő rendelkezések eltérő alkalmazásáról szóló 3/2023. (I. 12.) Korm. rendelet, mely az átadási eljárást a fenti jogszabályok eltérő alkalmazásával lényegesen egyszerűsíti.

Az átadási eljárás leírása és a megelőző évek joggyakorlata

A büntetés-végrehajtás célja az elítélt személy társadalomba való visszailleszkedésének elősegítése és a közösség védelme. Ennek érdekében az elkövetőket az általuk elkövetett bűncselekmények elkövetésekor az elkövetés helyén ítélik el és büntetik meg. Azonban előfordulhat, hogy egy külföldön elítélt személy hazájába szeretne visszatérni, és kérvényezi a büntetése átadását. A szabadságvesztés átadási eljárása az a jogi eljárás, amelynek során egy elítélt személyt egyik országból a másikba továbbítják annak érdekében, hogy a büntetését a másik országban töltsse le.

Az ilyen típusú átadások általában akkor fordulnak elő, ha egy személy bűncselekményt követ el egy országban, majd elfogják és kiadják egy másik országnak a büntetése végrehajtására. Az ilyen cselekmények a két ország közötti jogi együttműködési megállapodások keretében történnek. A büntetés átadása külföldi hatóság részére egy bonyolult és átfogó folyamat, amely magában foglalja a hazai hatóságok és a különböző országok közötti együttműködést.

21 24/2021. (V. 6.) BVOP utasítás a fogvatartottak nyilvántartására és egyes ügyeinek intézésére vonatkozó eljárásról, 5. számú melléklet

A kérelmeket a büntetés-végrehajtási hatóságok fogadják el, és fontolóra veszik, hogy az adott ítéletnek megfelelő feltételek állnak-e rendelkezésre a külföldön történő büntetés-végrehajtáshoz. A büntetés-végrehajtási hatóságoknak számos szempontot kell figyelembe venniük, például a büntetés típusát, az elítélt jelenlegi egészségi állapotát, a szükséges biztonsági intézkedéseket és a külföldi börtönök által biztosított jogi védelmet. Amennyiben az elítélt kérelme elfogadásra kerül, akkor a külföldi hatóságok hajtják végre a fennmaradó büntetést, és az elítélt hazatérhet.

A külföldi börtönökben eltöltött idővel kapcsolatban számos szabály létezik, amelyek eltérhetnek az elítélt hazájában érvényes szabályoktól.

A megelőző években a külföldi fogvatartottak átadási és átvételi eljárásánál rendkívül fontos szerepet töltött be a garanciavállalás „intézménye”. A büntetés végrehajtása során az elítélt biztonsága és jogai rendkívül fontosak. A végrehajtás során az elítéltnek jogában áll panaszt tenni a börtönben vagy a börtönön kívüli helyzetekben, és a büntetés-végrehajtási hatóságnak biztosítania kell, hogy az elítélt méltósága és jogai tiszteletben legyenek tartva.

A hazai hatóságok úgynevezett garanciavállalást tettek az elítélt jogainak védelmére és biztonságára. Ezek a garanciák általában magukban foglalták az elítélt egészségi állapotának figyelemmel kísérését, a megfelelő orvosi ellátást, az élelmiszer minőségét és mennyiségét, a megfelelő higiéniai körülményeket és a megfelelő személyi biztonságot, az elhelyezési körülmények megfelelőségét, valamint az emberi méltóság védelmét.

Összefoglalva: a garanciavállalások azok a megállapodások, amelyeket az elítélt hazájának büntetés-végrehajtási hatóságai és a külföldi börtön hatóságai között kötnek meg. Az ilyen szerződések rögzítik az elítélt jogait és a biztonságára vonatkozó kötelezettségeket. Fontos megjegyezni, hogy a garanciák nemcsak az elítéltet védik, hanem a külföldi börtönökben dolgozó személyzetet és a közösséget is. A megfelelő vállalások biztosítják, hogy az elítéltet biztonságosan és hatékonyan lehessen kezelni, és hogy büntetését hatékonyan és méltányosan lehessen végrehajtani.

Ha az átadási eljárásokról beszélünk, akkor ki kell még emelni az úgynevezett „specialitás elvét”. Ez az elv a büntetés-végrehajtás területén azt jelenti, hogy ha egy adott országban elítélt személy külföldi állampolgár, akkor az őt érintő büntetés-végrehajtási eljárásokban figyelembe kell venni az adott ország és a külföldi állampolgár közötti nemzetközi megállapodásokat és a nemzetközi jogot.²²

Ha egy külföldi állampolgár elkövet egy bűncselekményt egy adott országban, és az illetékes hatóságok elítélik, akkor a büntetés-végrehajtási eljárás során figyelembe kell venni a külföldi állampolgár származási országával kötött nemzetközi megállapodásokat, valamint a nemzetközi jogot. A specialitás elve alapján a külföldi állampolgárnak ugyanolyan jogai és juttatásai kell, hogy legyenek a büntetés-végrehajtás során, mint az adott ország állampolgárainak.

Az átadási folyamatok során megkerülhetetlen az igazságügyi miniszter szerepe. A büntetés átadása csak és kizárólag a miniszter által történhet, amennyiben az elítélt külföldi állampolgár hazájával kötött nemzetközi megállapodás vagy szerződés alapján kerül átadásra.²³ Ő felel a megállapodások érvényesítéséért és betartásáért, valamint a büntetés-végrehajtás során az elítélt külföldi állampolgárok jogainak biztosításáért. Joghatósága van arra, hogy döntsön az elítélt külföldi állampolgár átadásáról, és ellenőrizze, hogy az átadás során minden jogi eljárás és eljárási garancia betartásra kerüljön. A miniszternek a jogi és diplomáciai kapcsolatokra, valamint az átadási megállapodások érvényesítésére vonatkozó széles körű tapasztalatokra is szüksége van a sikeres büntetés átadásához.

Az igazságügyi miniszter nem dönthet az elítélt külföldi állampolgár büntetésének hosszáról vagy jellegéről, mivel ez a bűncselekmény elkövetésének országában történik, és azt a bíróság a jogerős ügydöntő határozatában már részleteiben szabályozta.²⁴ További feladata az átadási eljárások lebonyolítása és az elítélt külföldi állampolgár jogainak védelme a büntetés végrehajtása során.

A fent leírtak alapján megállapítható, hogy a megelőző évek joggyakorlatában az átadás előkészítése általában hosszabb időt vett igénybe, mivel a hatóságoknak össze kellett gyűjteniük a szükséges dokumentumokat, így például a két ország közötti szerződéseket, az elítélt személyes adatait, valamint a bírósági ítéletet. Ezután az adatokat és dokumentumokat továbbítaniuk kellett a külföldi hatóságok részére, amely az iratok ellenőrzésénél és az eljárások megszervezésénél szintén lényegesen több időt vett igénybe. Nem volt ritka, hogy egy átadási eljárás időtartama meghaladta az egy évet, így sok esetben a külföldi elítélt már kitöltötte a büntetését, mire az átadási eljárás lezárult. A jelenlegi jogi szabályozás, amely még nagyon „gyerekcipőben” jár, ezt a folyamatot kívánja leegyszerűsíteni, az eljárás időtartamát csökkenteni.

23 2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről, 35. §

24 2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről, valamint a 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

22 2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről

A külföldi fogvatartottak átadási eljárásának jelenlegi szabályozása

A 2023. év első negyedében lezajló átadási eljárások bemutatása

A 2023. 01. 13. napjával hatályba léptetett „a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtást érintő rendelkezések eltérő alkalmazásáról szóló 3/2023. (I. 12.) Korm. rendelet” megjelenésével a jogalkotó azt a célt tűzte ki, hogy a már részletezett átadási eljárás racionalizáltabb, egyszerűbb legyen és lényegesen rövidebb időt vegyen igénybe, mint a megelőző években.

A hatályba lépés időpontjából látszik, hogy a szabályozás még nagyon „fiatal” azonban már az első negyedév végére megállapítható, hogy a jogi norma megalkotásánál kitűzött célok sokkal könnyebben, gyorsabban érvényesülnek, mint a megelőző években. Az eljárás szereplői lényegében nem változtak. Továbbra is a bv. szervezet, a büntetés-végrehajtási bíró, a miniszter és természetesen az elítélt van jelen, azonban a rendőrség feladatait az országos idegenrendészeti főigazgatóság vette át.

A szabadságvesztés félbeszakítása esetén végrehajtandó feladatok

A szabadságvesztés félbeszakításának végrehajtása során a büntetés-végrehajtási intézet a kiutasítás vagy az idegenrendészeti kiutasítás hatálya alatt álló külföldi elítéltet az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv részére adja át, mivel a bíróság által elrendelt kiutasítást vagy idegenrendészeti kiutasítást hatósági kísérettel kell végrehajtani.

Statisztikai adatok és vizsgálatuk:

Vizsgált időszak	Szabadított, külföldi állampolgárságú fogvatartottak száma	Ebből „más országnak átadva” jogcímen szabadítva	%
2019. 01. 01. – 2019. 12. 31.	2239	260	11,61
2020. 01. 01. – 2020. 12. 31.	2254	221	9,80
2021. 01. 01. – 2021. 12. 31.	3536	231	6,53
2022. 01. 01. – 2022. 12. 31.	4619	311	6,73

3. táblázat: Külföldi állampolgárságú fogvatartottak büntetése végrehajtásának átadása más állam részére, vizsgált időszak: 2019. 01. 01. – 2022. 12. 31.²⁵

²⁵ Forrás: Főnix 2020 közhiteles nyilvántartási rendszer – saját adatgyűjtés

A 3. táblázatból jól kivehető, hogy az átadási eljárások esetszámai a vizsgált időszakban csökkenő tendenciát mutatnak amellyel, hogy a külföldi állampolgárságú fogvatartottak létszáma szignifikánsan emelkedik. A csökkenő tendencia okainak kutatásánál mindenképpen az eljárás elhúzódását, a bürokratikus ügyintézés hosszát lehet említeni, így mire az eljárás lezárul a jellemzően rövidebb tartamú szabadságvesztés-büntetést töltő külföldi állampolgárságú elítéltek, már kedvezménnyel, vagy akár kitöltve is szabadulnak a büntetés-végrehajtási intézetekből.

Az újonnan bevezetett átadási eljárás hatásai a büntetés-végrehajtási szervezetre

Ahhoz, hogy egy újonnan bevezetett eljárásrendnek a hatásait vizsgálni tudjuk, mindenképpen bizonyos idő elteltére van szükség az eljárás bevezetését követően. Azonban az első negyedév elteltével a pozitív hatások érvényesülése már egészen szembötlő a bv. szervezet szempontjából. Az alábbiakban ezeket a hatásokat kívánom bemutatni a korábban részletezett problémák mentén. Vizsgálatom a bv. szervezet III. Agglomerációjához²⁶ tartozó büntetés-végrehajtási intézetek – mint a külföldi állampolgárságú fogvatartottak nagy részének befogadását és kezelését végző intézetek – vonatkozásában készült.

A büntetés-végrehajtási szervezet differenciálására, az intézetek telítettségére gyakorolt hatások

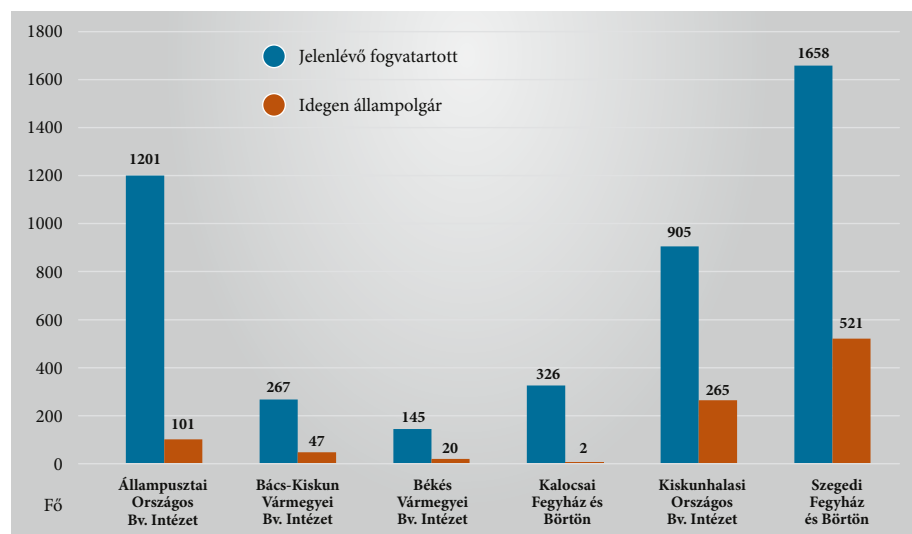
A III. Agglomeráció rendelkezik a bv. szervezet agglomerációi közül az egyik legnépesebb fogvatartotti létszámmal. Az agglomerációba 4 országos letöltő és 2 megyei büntetés-végrehajtási intézet tartozik. Az agglomeráció a délkelet magyarországi régióban található, mely földrajzi elhelyezkedése okán a legsúlyosabban érintett a migrációs útvonalak tekintetében.²⁷

A létszámhelyzetnél az újonnan bevezetett eljárásrendet megelőző időszak tetőpontját vizsgáltam, ugyanis az ünnepek előtti ítélkezési gyakorlatoknak megfelelően a büntetőeljárások befejezése ezen időszakra tehető a nyári ítélkezési szünetet megelőző periódus mellett.

²⁶ Az agglomeráció büntetés-végrehajtási intézetei: Szegedi Fegyház és Börtön, Állampusztai Országos Büntetés-végrehajtási Intézet, Kalocsai Fegyház és Börtön, Kiskunhalasi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet, Békés Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet, Bács-kiskun Vármegyei Büntetés-végrehajtási Intézet

²⁷ Forrás: a Bács-Kiskun Vármegyei Rendőr-főkapitányság Migrációs Ügyek Osztályának adatszolgáltatása

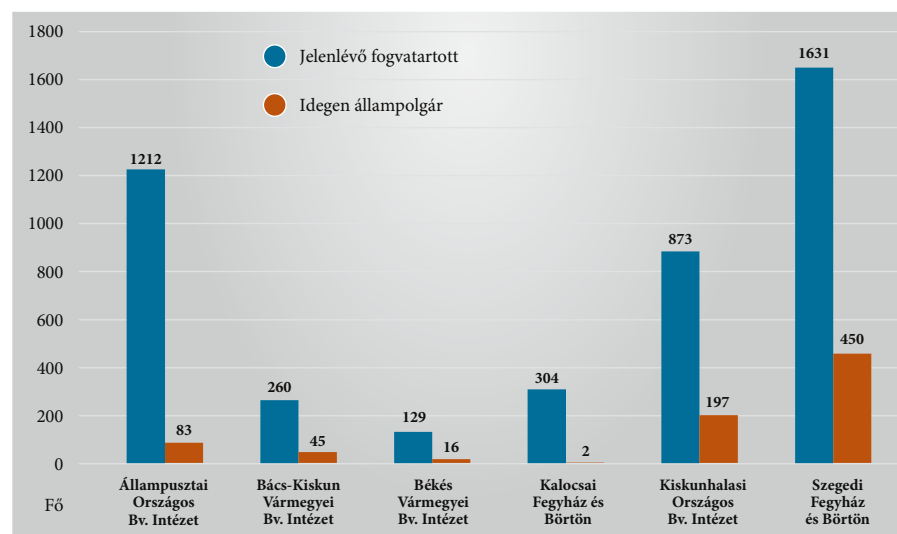
1. ábra: A III. Agglomeráció létszámhelyzete és az elhelyezett külföldi állampolgárságú fogvatartottak létszáma 2022. 12. 15. napján²⁸

A diagram adataiból kivehető, hogy az agglomerációban a fogvatartotti összlétszám 4 502 fő, mely a teljes bv. szervezet összlétszámának az egyötöde. E mellett a külföldi állampolgárságú fogvatartottak létszáma 956 fő, mely a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben elhelyezett külföldiek teljes létszámának megközelítőleg 40%-a. Meg kell továbbá említeni, hogy a differenciálási szempontokat figyelembe véve a nem magyar fogvatartottak aránya az agglomerációban 21%, míg országos szinten 13,5%. Megállapítható, hogy az agglomerációban lelhető fel a legtöbb külföldi állampolgárságú fogvatartott, mely a régió földrajzi elhelyezkedésével is magyarázható, főleg a migrációs útvonalak – kiemelten a szerb határvonal – miatt.

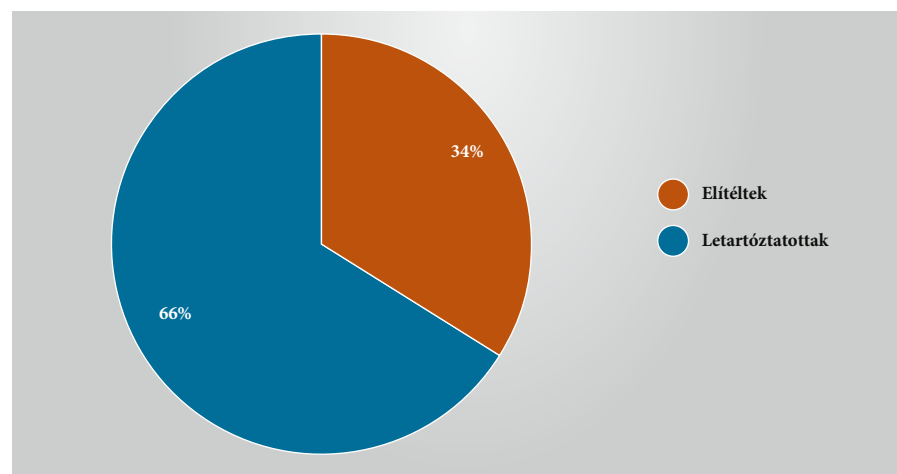
Az adatokból látható, hogy főleg az adott régióban a differenciálási és elhelyezési problémák még az átlagostól is sokkal fokozottabb figyelmet igényelnek. A fenti nehézségek orvoslására megalkotott új eljárásrend pozitív hatásai azonban már 3 hónap elteltével megmutatkoznak.

A 2. ábrán szereplő diagram már az újonnan bevezetett eljárásrendet követően készült. Az adatokból megállapítható, hogy a bevezetés óta az agglomeráció fogvatartotti összlétszáma 4 409 főre, míg a külföldiek létszáma 793 főre csökkent. A fogvatartottak létszámában alig 3 hónap alatt már közel 10 százalékos csökkenés tapasztalható, mely a bv. szervezet telítettségét is remekül orvosolja. Hosszabb távon mindenképpen az új eljárásrendben lehet és kell a megoldást keresni a létszámproblémák megoldására, és a megoldást követően annak stabil szinten tartására.

²⁸ Forrás: Főnix 2020 közhiteles nyilvántartási rendszer – saját adatgyűjtés

2. ábra: A III. Agglomeráció létszámhelyzete és az elhelyezett külföldi állampolgárságú fogvatartottak létszáma 2023. 03. 15. napján²⁹

3. ábra: A külföldi állampolgárságú fogvatartottak végrehajtási fokozat szerinti megoszlása³⁰

Meg kell vizsgálni a külföldi állampolgárságú fogvatartottak végrehajtási fokozat szerinti megoszlását is. A diagramból kiolvasható, hogy a letartóztatás kényszerintézkedés hatálya alatt álló külföldiek aránya 66%, míg az elítélt külföldieké ezzel szemben 34%. Itt fontos megjegyezni, hogy az újonnan bevezetett eljárásrend kizárólag ítélettel rendelkező személyek vonatkozásában alkalmazható. Így a bv. szervezet még mindig a büntetőpolitikai szigoroknak van kitéve, azonban az új eljárásrendre tekintettel

²⁹ Forrás: Főnix 2020 közhiteles nyilvántartási rendszer – saját adatgyűjtés

³⁰ Forrás: Főnix 2020 közhiteles nyilvántartási rendszer – saját adatgyűjtés

a büntetőpolitika enyhülése is megfigyelhető lett az ítélezések gyakorlatában, mely mindenképp az eljárás megjelenésével magyarázható.

A büntetőpolitikára gyakorolt hatások

Az újonnan bevezetett eljárásrendet megelőzően az ítélezési gyakorlatban megfigyelhető volt, hogy a bűncselekmény elkövetésének tettenérésekor a nyomozóhatóság, valamint a nyomozást felügyelő ügyészség rögtön a legsúlyosabb szabadságelvonással járó kényszerintézkedésre, és a letartóztatás elrendelésére tett indítványt az adott bíróság nyomozási bírójának. A külföldi állampolgárságú fogvatartottak 92%-a jelenleg embercsempészés büntette³¹ miatt van fogva tartva Magyarországon, így statisztikai szempontból ezt a bűncselekményt kell jobban vizsgálni. Az embercsempészet büntetési tétele 2-8 évig terjedő szabadságvesztés-büntetés.³² Mivel a bűncselekmény elkövetésekor az elkövetők szinte 100%-a kényszerintézkedés hatálya alatt elővezetésre kerül a büntetés-végrehajtási intézetekbe, így az ide vonatkozó jogszabályi előírások értelmében a letartóztatás maximum 3 évig terjedhet.³³

A fentiek, valamint a folyamat elhúzódása, a nyelvismeret hiánya, és az eljárási cselekmények széles palettája miatt rendkívül hosszú idő telik el a vádemelésig, illetve addig, míg a kényszerintézkedés hatálya alatt álló vádlottból elítélt lesz. Ezáltal az átadás is később tud elkezdődni, jelentős terhet róva a bv. szervezetre. A vádemelést követően, az új jogszabályt megelőzően, a bírói gyakorlat a kiszabott szankció nemét és mértékét – a bűncselekmény alapesetét kimerítő törvényi tényállás alapján – jellemzően 2 és 3 év közötti, börtön fokozatú szabadságvesztésben állapította meg.³⁴

Az új eljárásrend kialakítását követően az Országos Bírósági Hivatalnak is felül kellett vizsgálnia az ítélezési gyakorlatot, valamint a nyomozást felügyelő ügyészségnek azt, hogy a büntetőeljárás ne húzódjon el olyan sokáig, mint a megelőző időszakokban. Ebből következik, hogy a kényszerintézkedés hatálya alatt lévő fogvatartott büntető ügye minél hamarabb jusson el a vádemelésig, ezáltal a jogerős ügydöntő határozat meghozataláig. Az ítélezési gyakorlatba bevezetésre került az úgynevezett gyorsított eljárásban történő „bíróság elé állítás”.³⁵

A gyakorlat alapján a terheltet az ügyészség a bűncselekmény elkövetésétől számított 2 hónapon belül bíróság elé állíthatja, ha a bűncselekmény elkövetésére a törvény 10 évnél nem súlyosabb szabadságvesztés kiszabását rendeli, az ügy megítélése egyszerű, a bizonyítékok rendelkezésre állnak, valamint a terheltet bűncselekmény elkövetésén tetten érték, vagy a bűncselekmény elkövetését önálló, szabad akaratából bevallotta.

31 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 353. § (1) és (2) bekezdése

32 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről, 353. § (1) és (2) bekezdés

33 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról, 298. § (1) bekezdés c) pont

34 Az Országos Bírósági Hivatal statisztikájára

35 2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról, 722. §

Az újonnan bevezetett bírósági eljárásban meghozott ügydöntő határozatok sokszor a törvényi tényállás szerinti kiszabandó minimum szabadságvesztés-büntetés alatt határozzák meg a szabadságvesztés tartamát, így a bv. szervezet már a szabadságvesztés foganatba vételekor elindíthatja az átadási folyamatot, lényegesen hamarabb, mint a megelőző időszakokban. Fontos megemlíteni, hogy mivel a fogvatartott lényegesen kevesebb időtartamot tölt kényszerintézkedés hatálya alatt – mely számukra mindig egy bizonytalan időszak, ezáltal biztonsági szempontból is lényegesen nehezebben kezelhetők –, már a nyilatkozat tudatában felkészülhet a szabadságvesztés-büntetés átadását követő időre, így a szabadságvesztés-büntetés céljaként meghatározott reintegráció sem szenved csorbát.

A pszichológiai tényezők, valamint a fogvatartás biztonságára gyakorolt hatások

A bv. szervezet tekintetében a biztonsági és pszichológiai szempontok soha nem kerülhetők meg. A büntetőpolitikai enyhülések, valamint az újonnan bevezetett eljárásrend pozitív hatásai az elítéltek, vagy akár a kényszerintézkedés hatálya alatt álló külföldiek körében is magával hozta a pszichológiai és biztonsági szempontból is könnyebben kezelhető fogvatartottak populációját.

A szabadságvesztés céljaként meghatározott reintegrációs tevékenység, valamint a büntetés-végrehajtási törvény kodifikációjában előírt normalizáció elve így sokkal kevésbé sérül, mivel a fogvatartottak lényegesen kevesebb időt töltenek el egy számukra idegen közegben. A bizonytalanságot esetükben felváltotta a remény, hogy minél hamarabb vége lehet számukra az idegen közegben eltöltött időszaknak, sokkal szabálykövetőbbek és a számukra nehezen, vagy nehezebben megszokható szabályokat is készséggel végrehajtják, nem kockáztatva ezzel a félbeszakítást.

Több, tapasztalt reintegrációs tiszt meghallgatását követően megállapítható, hogy a kommunikációjuk könnyedebb, nyitottabb az új eljárásrend bevezetése óta, kapcsolattartásuk az eddigieknél is bővebb körű, kommunikációjuk mind elítélt társaikkal, mind a személyzettel látványos, pozitív irányú fejlődésen ment keresztül. A jótékony hatások megfigyelhetőek még az egymással történelmi, vagy politikai ellentétben lévő elítéltek között is, ugyanis sokszor egymást tájékoztatják arról, hogy kinek milyen ütemben halad a büntetőügye, vagy éppen az átadási eljárása.

Tapasztalt szakemberek többször szokták emlegetni, hogy az elégedett fogvatartottak kezelése mindig könnyebb, mint az elégedetlenkedőké. A bevezetett eljárásrend tehát ebből a szempontból is pozitív hatásokat hozott a bv. szervezet mindennapjaiba, lényegesen megkönnyítve a biztonságos fogvatartást.

Az új eljárásrend további lehetőségei

Az átadási folyamat racionalizáltabbá tétele a fennálló létszámproblémákat mérsékelte, azonban hosszú távon csak stagnálás volt megfigyelhető az elvárt jelentős létszámcsökkenéssel szemben. Alapvetően megállapítható, hogy az ügyintézés időben sokat rövidült, azonban az eljárásban résztvevők még mindig sokan vannak. Ezeket a problémákat kielemezve, a kormány 2023 második negyedében még tovább „tökéletesítette” és egyszerűsítette a külföldi fogvatartottak más országba történő átadását egy új jogintézmény bevezetésével, mely nem más, mint a reintegrációs őrizet a külföldi fogvatartottak esetében. Ez kifejezetten a nem magyar állampolgárságú fogvatartottak által okozott létszámproblémák orvoslására került bevezetésre.

Az embercsempészség büncselekmény miatt elítéltek reintegrációs őrizetéről szóló 148/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet bemutatása

Az eljárás szereplői, valamint a szabályozás jogi háttere

Az újonnan megalkotott jogszabályban már csak a bv. szervezet és az elítélt vesz részt. Az eljárás kizárólag azon idegen állampolgárságú fogvatartottak esetében alkalmazható, akik csak és kizárólag embercsempészség büntette miatt kerültek felelősségvonalra és a jogerős ügydöntő határozatban kiszabott szabadságvesztés-büntetés mellett kiutasításuk is elrendelésre került.³⁶ További szempont, hogy az elítélt esetében egyéb szabadságvesztés-büntetéssel fenyegető büntetőeljárás ne legyen folyamatban. Az eljárás nevében felfedezhetjük a reintegrációs őrizet kifejezést, azonban ez nem összetévesztendő a Bv. törvény 187/A. §-ában kodifikált reintegrációs őrizettel, mindazonáltal a jogintézmény pozitív hatásai és céljai az idegen állampolgárságú elítéltek esetében bevezetett eljárásban is megfigyelhetők.

Az eljárás lényegesen egyszerűsödött a bürokrácia szempontjából és szereplőinek csökkenésével az adatszolgáltatási kötelezettségek száma is kevesebb lett. A 2023. szeptember 30. napján kiadott adatok alapján³⁷ büntetés-félbeszakításon (a szabadságvesztés-büntetés átengedése céljából) 278 fő külföldi fogvatartott tartózkodott, míg az embercsempészség miatt elítélt külföldi fogvatartottak reintegrációs őrizetébe 1 489 fő került kihelyezésre.

Összegzés

A tanulmányból megállapítható, hogy a külföldi állampolgárságú fogvatartottak létszáma szignifikánsan emelkedett az elmúlt években. A kezelésükben felrejlő problémákat a bv. szervezet még mindig nehezen képes megoldani a reintegrációs programok bővítése ellenére is. Az átadási folyamatok racionalizálása óriási segítséget jelent, azonban

36 148/2023. (IV. 27.) Korm. rendelet az embercsempészség büncselekmény miatt elítéltek reintegrációs őrizetéről, 1.§ (1) bekezdés

37 A BvOP főügyeletének napi jelentése, 2023. 09. 30.

a büntetőpolitika szigorodása, a migrációs nyomás erősödése, illetve az embercsempészség büncselekmény kiemelt prioritásként való kezelése nem könnyíti meg a hazai bv. szervezet évek óta fennálló létszámproblémáit, és az ezekből adódó telítettségi mutatók megfelelő szinten tartását, valamint az elhelyezési és differenciálási problémák megoldását. A bv. szervezet ezért folyamatosan innovatív módon fejleszti eszközeit.

Felhasznált irodalom

- 3/2023. (I. 12.) Kormányrendelet a veszélyhelyzet ideje alatt egyes büntetés-végrehajtást érintő rendelkezések eltérő alkalmazásáról
- 16/2014. (XII. 19.) IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- 24/2021. (V. 6.) BVOP utasítás a fogvatartottak nyilvántartására és egyes ügyeinek intézésére vonatkozó eljárásról
- 148/2023. Kormányrendelet az embercsempészség miatt elítéltek reintegrációs őrizetéről
2007. évi I. törvény a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról
2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről
2012. évi CLXXX. törvény az Európai Unió tagállamaival folytatott bűnügyi együttműködésről
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról
- Bács-Kiskun Vármegyei Rendőr-főkapitányság Migrációs Ügyek Osztályának adatszolgáltatása
- Bogotán Róbert (2022): A reintegrációs őrizet garanciaelemei. In: Magyar Rendészet 22:3 pp. 131-144.
- Börtönstatisztikai Szemle 2015/2. ISSN 2416-0881
- Börtönstatisztikai Szemle 2018. ISSN 2416-0881
- Börtönstatisztikai Szemle 2019. ISSN 2416-0881
- Börtönstatisztikai Szemle 2020. ISSN 2416-0881
- BvOP Fogvatartási Ügyek Szolgálata adatszolgáltatás
- BvOP főügyeletének napi jelentése
- Czenczer Orsolya (2020): Őrizzük is meg nem is...: A reintegrációs őrizet jogintézményének hazai aspektusai. In: Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter (szerk.): Sic itur ad astra: Ünnepi kötet a 70 éves Blaskó Béla tiszteletére. Budapest: Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 121-128.
- Főnix 2020 közhiteles nyilvántartási rendszer
- Koósne Mohácsi Barbara – Lukács Krisztina – Lőrincz József – Palló József (2018): Büntetés-végrehajtási jog. ELTE Eötvös Kiadó Kft.
- Magyarország Alaptörvénye
- Országos Bírósági Hivatal statisztikátára
- Szűcs András (2003): A nem magyar állampolgárságú fogvatartottak jogi helyzete Magyarországon. Börtönügyi Szemle 2003/2.
- Vókó György (2007): Új európai börtön szabályok és magyar ázatuk. Budapest, Ügyészek Országos Egyesülete

Sztodola Tibor

A FOGOLYZENDÜLÉS HATÁSA A FOGVATARTÁS BIZTONSÁGÁRA, VALAMINT A NEMZETBIZTONSÁGRA

*The impact of prisoner riot on the security
of incarceration and national security*

Tanulmányom fő témája a fogolyzendülés, ami az egyik legveszélyesebb rendkívüli esemény, mely a büntetés végrehajtása alatt bekövetkezhet. A kézirat megírásának célja az volt, hogy megvizsgálva az elmúlt 40-50 évben – főleg külföldön – bekövetkezett fogolyzendüléseket, meghatározzam azokat a körülményeket, amelyek a legnagyobb valószínűséggel vezethetnek zendüléshez, továbbá azt, hogy hogyan lehet a leghatékonyabban megelőzni, valamint felszámolni azokat. A vizsgálatot dokumentumelemzés módszerével végeztem, amelynek során az 1950-es évek végétől napjainkig vettem górcső alá a magyar büntetés-végrehajtásban bekövetkezett rendkívüli eseményekről szóló jelentéseket, valamint statisztikai adatokat, továbbá a témához szorosan kapcsolódó nemzetközi kutatások megállapításait.

Kulcsszavak: nemzetbiztonság, fogolyzendülés, képzés, megelőzés, felszámolás

The main topic of the study is the prisoners riot, as it is the most dangerous extraordinary event that can occur during the execution of the sentences in prisons. The purpose of the study is to examine the most known prisoners riots that took place in the last 40-50 years, mainly abroad, in addition to determine the circumstances that are most likely to cause riots, and as well to present the most effective prevention methods and the way to eradicate them. We carried out the investigation using the method of document analysis, during which we scrutinized the reports on extraordinary events in the Hungarian penitentiary from the late 1950s to the present days, as well as statistical data, and the findings of international research closely related to the topic.

Keywords: national security, prisoner riot, training, prevention, liquidation

Bevezetés

A büntetés-végrehajtás hatékonyságát több körülmény figyelembevételével lehet értékelni. Az egyik legmeghatározóbb, az a bv. szervezet bekövetkezett rendkívüli események számából és minőségéből való megítélése. Ez egyáltalán nem véletlen, ugyanis amennyiben bekövetkezik egy rendkívüli esemény, annak az esetek jelentős részében komoly hibák állnak a háttérben. A rendkívüli események megszákítása, felszámolása után mindig egy teljes, minden releváns tényezőre kiterjedő vizsgálat kerül lefolytatásra, aminek eredményeként elkészül egy olyan összefoglaló dokumentum, amely a konkrét hibák feltárása mellett, jelentős segítséget tud nyújtani ahhoz is, hogy a jövőben hasonló rendkívüli események ne következzenek be. Jelen cikkben ehhez kívánok segítséget nyújtani, remélve azt, hogy ezzel hozzájárulok a rendkívüli események megelőzéséhez, továbbá Magyarország nemzetbiztonságához.

A rendkívüli esemény fogalma

A fogalmak megalkotása az egyik legfontosabb feltétele annak, hogy egy szakterületen hatékonyan és eredményesen lehessen a feladatokat végrehajtani. „A fogalomképzés segít minket abban, hogy figyelmen kívül hagyjuk azt, ami lényegtelen..., ez által csak arra koncentráljunk, ami lényeges.”¹ Amennyiben sikerül egy fogalomnak azon tartalmi elemeit meghatározni, amelyek kizárólagosan szükségesek – azaz minden oda nem illőt le tudunk fejteni –, akkor egy igazán hatékony, az érintett szakterület szempontjából eredményesen alkalmazható definíciót alkottunk.

Mitől rendkívüli egy esemény? Ha általános szempontok szerint kívánjuk meghatározni, akkor azt mondhatjuk, hogy „kivételes (jellemző, körülmény), amely a megszokottól, a szabályostól vagy az általánostól többé-kevésbé eltér”². „A maga nemében különös, a többitől elütő, kiváló, nem a szokott rend szerint történő.”³

Bármelyik értelmezést nézzük, a közös elem a rendkívüli fogalmának definiálásában, hogy az az adott területen elfogadott, alkalmazott általános szabályoktól, rendtől eltérő, különös, kivételes. Így van ez a büntetés-végrehajtás eseményeivel kapcsolatosan is. Megvannak azok a többszintű normák, amelyek alapján a szervezet nap mint nap működik. Ugyanakkor itt is számolni kell olyan eseményekkel, amelyek ezt a rendszert működésében megzavarják. Egy bizonyos szinttől ezeket az eseményeket rendkívüli eseményeknek nevezzük. Azt, hogy hol kezdődik ez a szint, ahol elválnak az általános a különöstől, a rendkívüli események vonatkozásában a súlyos, vagy jelentős jelzők

1 http://people.inf.elte.hu/molnarba/Informaciorendszerk_ELTE/Larman_magyar/PDF/10_a_Introduction_Conceptual_Modelling.pdf
 2 <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Rendk%C3%ADv%C3%BCli>
 3 <http://rendkivuli.szojelentese.com/>

használatával fejezi ki a normaalkotó. Ugyanakkor ez a gyakorlati végrehajtásban sokszor jelent értelmezési problémát, amit másként nem igen lehet feloldani, mint az adott helyzetben döntési pozícióban lévő személy állásfoglalásával.

A rendkívüli esemény fogalma évtizedek óta jelen van a büntetés-végrehajtás szak-kifejezései között, azonban azt először a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól szóló 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet definiálta. Addig – általában biztonsági vonatkozású szabályozók – rendszeresen használták a megnevezést, de a pontos tartalom ismeretlen volt. Ez természetesen nem volt megfelelő állapot, mivel – ahogyan már fentebb említettem – az igazán hatékony gondolkodás először azt kívánja meg, hogy meghatározzuk azt, amiről nem kell gondolkodnunk. Ezt pedig csak úgy érhetjük el, hogy olyan elveket alkotunk meg – de azokat megalkotjuk –, amelyek tartalmazzák az összes releváns körülményt. A jogalkotó az alábbi fogalmat hozta létre 1996-ban.

„A fogvatartás biztonságát jelentős mértékben sértő vagy veszélyeztető olyan események, amelyek jogszabályban meghatározott külön intézkedések bevezetését teszik szükségessé, rendkívüli eseménynek minősülnek.”⁴

A rendkívüli esemény 1996-ban megalkotott fogalma egészen 2014-ig változatlanul hatályban volt. A Bv. tv.⁵ megalkotásából fakadóan új végrehajtási rendelet létrehozása is szükségessé vált, ami a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól szóló 16/2014. (XII. 19.) IM rendeletben öltött testet. A jogszabály pontosan meghatározza, hogy mit is kell értenünk a rendkívüli események alatt.

„Rendkívüli eseménynek minősül minden olyan esemény, amely a fogvatartás biztonságát súlyosan sérti vagy veszélyezteteti, és külön intézkedések bevezetését teszi szükségessé.”⁶

Amellett, hogy a fogalom tartalmazza az általános meghatározást, kitér azokra a konkrét eseményekre is, amelyek a legnagyobb veszélyt jelentik a büntetés-végrehajtás törvényes és szakszerű működésére.

Az „esemény” meghatározásában több szempontot is figyelembe tudunk venni. Meg tudjuk különböztetni aszerint, hogy az emberi magatartás következménye-e vagy ún.

4 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet a szabadságvesztés és az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól, 36. § (2) bekezdés
 5 2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
 6 16/2014. IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól, 48. § (1) bekezdés

történés jellegű. Az emberi magatartás következményeként megtörtént események esetében valamilyen aktív vagy passzív (mulasztás) cselekményről van szó. Ilyen lehet többek között a fogolyszökés vagy a terrorcselekmény. A történés jellegű események bekövetkezésében közvetlenül nem játszik szerepet az emberi magatartás, azaz az esemény bekövetkezését nem tudjuk befolyásolni. Ilyenek a különböző természeti események, például a villámcsapás, az extrém hideg vagy meleg időjárás és az árvizek. Ugyanakkor meg kell említeni, hogy az ilyen történésekre is igen hatékonyan fel lehet készülni, aminek segítségével a természeti esemény káros következményeit jelentős mértékben tudjuk csökkenteni, vagy akár meg is tudjuk azokat akadályozni.

Az esemény súlyosságának megítélése

A rendkívüli esemény súlyossága mind a régi, mind az új fogalomnak az egyik fontos eleme. Egy adott eseménynél lényegében az határozza meg a rendkívülivé válást, hogy az súlyosan sérti, veszélyezteti-e a fogvatartás biztonságát, vagy nem. Amennyiben igen, akkor megnyílik a jogosultság a külön intézkedések bevezetésére, alkalmazására, ha viszont nem, akkor az intézkedéseket sem lehet bevezetni. A jogalkotó jelentős segítséget nyújt a minősítéshez, ugyanis – ha nem is taxatív, de – felsorolja azokat a rendkívüli eseményeket⁷, amelyek bekövetkezésével, valamint annak reális lehetőségével súlyosan sértik vagy veszélyeztetik a fogvatartás biztonságát. Ezen cselekmények bizonyos – alapvetően jogi – szempontok szerint elég jól elkülöníthetők. Ugyanakkor a gyakorlatban mind az előzmények, mind a kialakulás fázisában, majd a bekövetkezésük során számos olyan körülmény jelentkezik, amely azt kívánja meg, hogy meghatározzuk a lehető legtöbb általános és speciális okot, amely ezen események bekövetkezéséhez vezet, ez által megkönnyítve kialakulásuk megelőzését, illetve bekövetkezésük esetén azok megszakítását, felszámolását.

A súlyosabb rendkívüli események rövid értelmezése

Annak megítélése, hogy melyek a súlyos és kevésbé súlyos rendkívüli események, nem könnyű, mivel számos körülményt meg kell vizsgálni az egyes esetek kapcsán. A büntetés-végrehajtás szakmai szempontból súlyos rendkívüli eseménynek – többek között – a fogolyzandulást, a terrorcselekményt, a fogolyszökést, valamint az

⁷ a) a terrorcselekmény,
b) a fogolyzandulás,
c) a bv. szerv létesítményét, eszközeit, járműveit, valamint a személyi állomány tagját vagy az elítéltet ért támadás,
d) a bv. szerv létesítményéből vagy járművéből való erőszakos kitörés,
e) a fogolyszökés,
f) az elítélt öngyilkossága,
g) az elítélt halála,
h) a bv. szerv létesítményét vagy járművét veszélyeztető elemi csapás vagy jelentős tüzeset.

öngyilkosságot és az emberölést tartja. Ha azt vesszük figyelembe, hogy ezen cselekmények bekövetkezésekor milyen értékek sérülnek, illetve kerülnek veszélybe, akkor alapvetően egyet lehet érteni ezzel a minősítéssel. Ugyanis ezek bekövetkezésekor – a fogolyszökés kivételével – az emberi élet, a testi épség, valamint a vagyonbiztonság közvetlenül sérül, illetve veszélyeztetve van.

Ugyanakkor az itt felsorolt cselekmények között is jelentős különbség van a fogvatartás biztonságát sértő, veszélyeztető mérték szempontjából. A fogolyzandulás, valamint a terrorcselekmény kimondottan a büntetés-végrehajtás, illetve a bv. intézet rendje ellen irányul és egy olyan helyzetet is kialakíthat, amely az egész rendszer működését megingathatja. Ugyanez a fogolyszökésről, az öngyilkosságról, továbbá az emberölésről nem mondható el, ezen cselekmények elkövetésében alapvetően egyéni érdekek a meghatározók. Ezért a legsúlyosabb rendkívüli eseménynek a fogolyzandulást és a terrorcselekményt tartom, melyek közül tanulmányomban az előbbivel foglalkozom részletesebben.

De miért a fogolyzandulás? Véleményem szerint ez a rendkívüli esemény képes alapjában megrengetni akár egy ország egész büntetés-végrehajtási szervezetét, ami nagyon komoly hatást tud gyakorolni az adott állam belső biztonságára. Különösen igaz ez akkor, ha több bv. intézetre is áttérjed. Számos külföldi zandulás járt nagyon súlyos következményekkel, illetve azok folyamánként a büntetés-végrehajtási rendszer jelentős változtatásával.

A rendkívüli események hatása a nemzetbiztonságra

A rendkívüli események legközvetlenebb hatásukat a fogvatartás biztonságára gyakorolják, ugyanakkor tágabban értelmezve az adott állam biztonságát is befolyásolják.

Az állam biztonsága két nagy területre osztható, így beszélhetünk belső és külső biztonságról. A belső biztonság megteremtése elsődlegesen a rendvédelmi szervek feladata, és mivel a büntetés-végrehajtás⁸ is ilyen szerv, így annak működése egyértelműen hatást gyakorol a belső biztonságra. Ha pedig abból az alaphelyzetből indulunk ki, hogy minden jogerősen elítélt bűnelkövető valamelyik bv. intézetben kerül elhelyezésre, akkor számos más összefüggés is található a fogvatartás és az állam biztonsága között.

Különösen kiemelendő az egyébként külső biztonsághoz tartozó külföldi fogvatartottak jelenléte (terrorizmussal, migrációval, embercsempészettel vagy egyéb külföldi

⁸ A büntetés-végrehajtási szervezet a külön törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárású kényszerintézkedéseket, a szabadságvesztésből szabadultak utógondozását, valamint a büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelői feladatokat végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szerv.

aspektussal rendelkező bűnelkövetők). „A külső és belső fenyegetéseknek és kockázatoknak ez a közeledése és közvetlen találkozása a legfőbb igazolása a külső és belső biztonsági szervezetek között növekvő kooperációnak.”⁹ Ezen elkövetők megjelenése, valamint számuk egyértelmű növekedése új kihívások elé állítja a büntetés-végrehajtást. Teljesen másként kell értelmezni egy-egy súlyos rendkívüli eseményt (pl.: a fogolyszökést, a börtönökön belül kialakuló szervezett bűnözést vagy a fogolyzandulást), ami igaz a felszámolás szempontjából is.

A fogolyzandulás

Ahogy az már korábban is kifejtésre került, a börtönökben az egyik legveszélyesebb rendkívüli esemény a fogolyzandulás. A legnagyobb veszélyt a nagyszámú – akár az egész fogvatartotti állományra kiterjedő –, agresszív elkövetői kör jelenti. Az esetek többségében mind a fogvatartottak, mind a felügyelet vonatkozásában nagy esély van a súlyos, akár halálos eredmény bekövetkezésére.

Erre számos nemzetközi példát is találunk, így például az 1971-ben, a New York állambeli Atticában¹⁰ bekövetkezett eseményt, ahol a zandulás során 39 ember halt meg és sokan súlyosan megsérültek, vagy az angliai Manchester városában huszonöt napig tartó fogolyzandulást, ahol ketten haltak meg.

De mit is értünk fogolyzandulás alatt?

Fogolyzandulásként értékelendő minden olyan nyílt fogvatartotti ellenszegülés – például munkamegtagadás, utasításmegtagadás –, amelyet legalább három fő követ el és a fogvatartás rendjét súlyosan veszélyezteti.

A jogi tényállás az elmúlt időkben két módosításon ment keresztül. Az egyik – és talán a jelentősebb –, hogy a jogalkotó a büntetés-végrehajtás rendje helyett a fogvatartás rendjét¹¹ súlyosan veszélyeztető nyílt ellenszegülést nyilvánítja büntetendővé, figyelembe

⁹ Gazdag F., Remek É. (2018) p. 29.

¹⁰ A fogvatartottak 1971. szeptember 9-étől átvették az irányítást a New York állambeli Buffalo közelében található, szigorúan védett Attica-i büntetés-végrehajtási intézet felett. Később az állami rendőrség visszafoglalta a börtön nagy részét, de 1 281 elítélt elfoglalta a D Yard nevű gyakorlóteret, ahol börtönőrök és alkalmazottak 39 túszt tartottak fogva négy napig. Miután a tárgyalások elakadtak, az állami rendőrség és a börtöntisztek katasztrofális razziait indítottak szeptember 13-án, amelynek során 10 túszt és 29 fogvatartottat öltek meg egy válogatás nélküli lövöldözésben, további 89 fő pedig súlyosan megsérült.

¹¹ Fogvatartás rendje: a büntetések és a kényszerintézkedések végrehajtására vonatkozó jogszabályok, valamint az azok alapján megállapított más rendelkezések érvényesülésének összessége, amelyek biztosítják a büntetés-végrehajtási feladatok zavartalan ellátását, illetve az elítéltek és az egyéb jogcímen fogvatartottak jogainak érvényesülését és kötelezettségeinek teljesítését.

véve azt, hogy a zandulás nem csak a bv. intézetben, hanem pl. rendőrségi fogdán¹² is elkövethető. A bűncselekmény elkövetési magatartása a fogvatartást súlyosan veszélyeztető, nyílt ellenszegülés. A nyílt ellenszegülés a szembehelyezkedésnek bármely aktív vagy passzív formája lehet, amely mind tevéssel, mind pedig mulasztással elkövethető.

Az ellenszegülés akkor nyílt, ha kifejezett, határozott, és mások által felismerhető. A cselekmény csak akkor tényállásszerű, ha a nyílt ellenszegülés a bv. intézet szabályszerű működése, rendje, fegyelme, a munkáltatás természete, ideje, illetve rendeletek, utasítások, szabályok ellen irányul. Azt, hogy mi minősül súlyosnak, mindig az adott helyzetben kell eldöntenie az intézkedés irányítójának (szolgálatban lévő biztonsági tiszt, biztonsági osztályvezető, parancsnok stb.), ugyanis ez konkrétan nincs – és talán nem is lehet – meghatározva.

A másik módosítás az elkövetők megnevezésének megváltoztatása volt, miszerint fogoly helyett fogvatartott megnevezés került a törvényi tényállásba, ami pontosabbá, értelmezhetőbbé és szakmailag elfogadhatóbbá tette az elkövetői kört.

A fogolyzandulás csak szándékosan követhető el, amihez az elkövető tudatának át kell fognia azt is, hogy rajta kívül még legalább két fogvatartott vele együtt cselekszik. Természetesen fogolyzandulás tette kizárólag csak fogvatartott lehet.

„A zavargások az erőszakos viselkedés kitörései, amelyek valahogy különböznek a börtönben előforduló egyéb erőszakos kitörésektől. A zavargások gyakran a fogvatartottak többségét érintik, rendkívül erőszakosak, és gyakran a büntetés-végrehajtási személyzet elleni erőszakos cselekményeket is érintik. A börtönök a külvilággal ellentétben nem „önkorrekciós mechanizmusok.”¹³

A társadalomban a „kioldószelepeknek” különböző formái léteznek, amelyek felszabadítják a különféle feszültségekből (vagy belső entrópiából) fellépő nyomást. Ezek a „kioldószelepek” lehetőséget adnak a társadalom tagjainak arra, hogy megakadályozzák az erőszakos viselkedés kitörését.¹⁴

A börtön azonban egy zárt rendszer, így ott nincsenek „kioldószelepek”; nincs mód a nyomás és a feszültség enyhítésére. A kisebb zavarok viszont felszaporodnak, furcsa attraktorként viselkednek, és további zavarokhoz vezetnek anélkül, hogy kiszabadulnának. Az elengedés nélküli zavarok növekedése lázadáshoz vezet. Sykes támogatja ezt

¹² A rendőrség az Alaptörvényben, az e törvényben és törvény felhatalmazása alapján más jogszabályban meghatározott bűnmegelőzési, bűnüldözési, államigazgatási és rendészeti feladatkörében: büntetés-végrehajtási feladatokat lát el. 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről, 1.§ (2) bek. 8. pont

¹³ Blackburn-Line, C. L. (1993)

¹⁴ Blackburn-Line, C. L. (1993)

a felfogást a kioldószelepekről, azzal érvelve, hogy „[a zavargások] hosszú ideig tartanak. Ezek egy sor kisebb válság betetőzése, amelyek mindegyike megindítja az erőket egy új és súlyosabb válságok... a zavargások nem véletlenek.”¹⁵

A zavargások azt jelentik, hogy a fogvatartottak megpróbálják átvenni a börtön vezetését annak érdekében, hogy ellenőrizzék azt, és úgy irányítsák, ahogyan akarják, ezek során pedig általában megpróbálnak valamilyen változást kezdeményezni életkörülményeikben. Vernon Fox ezt a folyamatot úgy írta le, mint a fogvatartottak azon vágyát, hogy „összetörjék a rendszert, amely tehetetlen, névtelen és kétségbeesett állapotban tartja őket...”¹⁶

A zavargásban résztvevő fogvatartottak általában valamilyen változást próbálnak elérni (jellemzően egy követeléslistán keresztül), amely a börtönpopuláció egészét érinti, nem csak az aktívan lázadókat. A változtatási igények beépítése és az intézet fogvatartottak általi ellenőrzése megkülönbözteti ezt a fajta erőszakot a többi típustól.¹⁷

Mivel a zavargás a fogvatartottak közötti erőszak egy speciális formája, nem ugyanúgy indul be, mint a többi erőszak, és nem is ugyanazt a cselekvési irányt követi. A zavargás – különösen a börtönlázadás – a kollektív viselkedés nagyon egyedi típusa.¹⁸

A fogolyzandulás kialakulásának okai és céljai

A zendülések kiváltó okait tekintve számos kutatás született és a szignifikáns vélemény az, hogy nem igazán lehet mindig egyértelműen meghatározni azokat. Ezen zavarok okainak mindegyike együtt és külön-külön is felmerült. Leginkább azt lehet mondani, hogy nem volt egyetlen azonosítható ok sem. Számos közreható tényező volt, amelyek közül egy vagy több minden fogolyzandulásához hozzájárult. Ezek a tényezők egy adott időpontban együtt voltak jelen, és egy bizonyos katalizátor beindította az eseményeket.¹⁹

Abban sincs konszenzus, hogy mi okozza a börtönlázadásokat. A kutatók megvizsgálták a lehetséges gyakorlati (pl.: rossz élelem, tétlenség és meggyengült biztonság), valamint elméleti okokat (beleértve a nélkülözési elméletet, az összeomlás elméletét és a kollektív viselkedés elméleteit), és még mindig képtelenek megmagyarázni vagy előre jelezni a börtönlázadásokat. Arra vonatkozóan is hiányzik minden magyarázat, hogy miért nem „robban” minden hasonló tulajdonságú börtön az erőszaktól.²⁰

15 Blackburn-Line, C. L. (1993)

16 Blackburn-Line, C. L. (1993)

17 Blackburn-Line, C. L. (1993)

18 Blackburn-Line, C. L. (1993)

19 Boin, A., Rattray, W. A. R. (2004)

20 Blackburn-Line, C. L. (1993)

Ugyanakkor mégsem engedhetjük meg magunknak azt – sem nemzetbiztonsági, sem szakmai okok miatt –, hogy a már bekövetkezett események alapján ne rendszerezzük, értelmezzük azokat a körülményeket, amelyek közrejátszottak a fogolyzandulások bekövetkezésekor. A nemzetközi tapasztalatokat áttekintve, nagyon hasonló körülményeket találhatunk a zendülések kialakulásának okaiként, így különösen a túlszűfoaltságot, a különböző fogvatartotti csoportok közötti feszültséget, a fogvatartotti panaszokra való reakálás és a fogvatartotti programok hiányát, a gyakori személyzetváltást, a tiltott eszközök nagyszámú bejutását, illetve az azokkal való kereskedést, valamint a szabályok következtelen betartását.

Megvizsgálva ezen okokat, azonnal feltűnik egy alapvető körülmény, nevezetesen az, hogy ezek mindegyike a fogvatartottak összességét érinti, nem pedig egyéni problémákról van szó.

A fogolyzandulás egyik alapjellemezője, hogy nagyszámú résztvevője van²¹ – akár az egész intézetre kiterjed –, ez jelenti az igazi veszélyt. Igen, a hatályos szabály szerint már három fő is meg tud valósítani fogolyzandulást, de ha a felszámolásra, valamint a következmények súlyosságára gondolunk, akkor kijelenthető, hogy minél nagyobb számban vesznek részt a zendülésben, annál veszélyesebb eredménnyel járhat.

A rendszerváltás előtt hazánkban is előfordultak fogolyzandulások, melyek okai teljesen beilleszthetők a fentebb ismertetett okok közé. Az alkalmazott módszer a tömeges munkamegtagadás, a tömeges étkezésmegtagadás, valamint a tömeges utasításmegtagadás volt, mely cselekményeket nevezhetjük fogolyzandulásnak is. 1989 és 1992 között hat alkalommal követtek el a fogvatartottak tömeges munkamegtagadást a magyar börtönökben.

A kiváltó okok az alábbiak voltak:

- nem megfelelő munkakörülmények,
- az elvégzett munka nem megfelelő díjazása,
- nem megfelelő hangneme a felügyelet részéről,
- igazságtalan fegyelmezés, kollektív büntetés alkalmazása,
- nem megfelelő elhelyezés, túlszűfoaltság.

Tömeges étkezésmegtagadást 1982 és 1992 között hét alkalommal, hat intézetben követtek el a fogvatartottak. Az okok az alábbiak voltak:

- nem megfelelő minőségű étel,
- nem megfelelő elhelyezés, bizonyos elítelti jogok – televízióhasználat, öntevékeny szervezetben való részvétel – gyakorlásának jogtalan korlátozása,

21 1980-ban, egy új-mexikói börtönlázadásban a teljes fogvatartotti állomány, azaz 1 156 fő részt vett, az 1971-es attikai lázadásban pedig a 2 200 fogvatartottból közel 1 200 fő vett részt.

- előzetesen²² letartóztatottak esetében az eljárás indokolatlan elhúzódnása,
- nem megfelelő mennyiségű étel.

Végül pedig tömeges utasításmegtagadást két intézetben, három alkalommal alkalmaztak a fogvatartottak 1982 és 1992 között, ahol az alábbi okok jelentek meg:

- az új zárkába való átköltözés megtagadása,
- a szabadlevegőn tartózkodás közben kapott utasítás megtagadása.

A fenti okok mellett meg kell még említeni egy politikai okot is, az amnesztiát, ami hazánkban is volt forrása fogolyzندانésnek. Az 1990-es évek politikai vezetése közkegyelmet hirdetett a politikai okok miatt bebörtönzöttek és a szigorított őrizetben lévő fogvatartottak vonatkozásában. Ugyanakkor a nem ebbe a körbe tartozó elítéltek is szerettek volna részesülni az amnesztiából, amelynek elérése érdekében a terrorcselekmény fogalomkörébe vonható, súlyos rendkívüli eseményeket követtek el. Mivel az esetekről a média is tudósított, az ország összes bv. intézetébe eljutottak a hírek és több börtönben, fogvatartottak százai követtek el étkezés-, valamint utasításmegtagadást.²³

A fogolyzندانés megvalósulási szakaszai

Mint minden rendkívüli eseménynek, a fogolyzندانésnek is vannak egymástól elkülöníthető szakaszai. Ezen stádiumok ismerete megkönnyíti a megelőzést, valamint a felszámolást, ezért mindenképpen javasolt az érintett személyi állománynak oktatni ezeket.

Indikátoresemény

Az esetek jelentős számában van egy olyan esemény, amely megindítja a valóságos lázadást. Ilyenkor a helyzet már robbanásig feszült, tehát a kiváltó okok már adottak – zsúfoltság, rossz körülmények stb. –, csak kell az a bizonyos „utolsó csepp a pohárban”. Ez lehet egy jogtalan eljárás, egy fogvatartottak közötti erőszak felszámolására irányuló intézkedés, de lehet egy előre megbeszél jel is.

Robbanási vagy beavatási szakasz

Általában a káosz kitörése vagy annak kezdete, amit a fogvatartottak ellenszegülése vagy a szabályok be nem tartása jellemez. Ebben a szakaszban a fogvatartott csoportok vezetői a személyi állományt lefegyverzik és általában túsul ejtik. (A nemzetközi tapasztalat az, hogy a zندانés 2/3-ában túsukat ejtenek a fogvatartottak.)²⁴

²² 2017-ben az „előzetes” meghatározás megszűnt.

²³ Biztonsági Tapasztalatok Gyűjteménye 8. szám

²⁴ <https://study.com/academy/lesson/the-causes-stages-of-prison-riots.html>

Szervezési és terjeszkedési szakasz

A cselekmény fokozatos fejlődése és terjedése jellemzi. A lázadástól nem tudó fogvatartottak csoportjai ebben a szakaszban értesülnek az eseményről. Ekkor történik a fogvatartottak mozgósítása, csatlakozása, ez növeli a csoportos konfliktusokat és a fogvatartottak közötti polarizációt. Itt lépnek elő továbbá a fogvatartotti csoportok vezetői, hogy tárgyaló félként járjanak el a lázadók nevében.

Konfrontációs szakasz

Ezt a szakaszt más néven ostromnak nevezik; ekkor a fogvatartottak fizikai vagy verbális kapcsolatba lépnek a személyzettel. A felszámolók könnygázzal, fegyverekkel, illetve egyéb műveletekkel próbálják visszaszerezni az irányítást, továbbá megkezdődnek a tárgyalások a két oldal között.

Befejezési szakasz

Minden börtönlázadás tárgyalással, fizikai konfrontációval vagy megadással ér véget. Az erőszakos felszámolás a legpusztítóbb módja a zندانés befejezésének. Ebben a fázisban egyfelől az erőszak – sok esetben halálos eredmények következnek be –, másfelől a hatalmas mentális nyomás miatt néhány fogvatartott kiválik a lázadók közül és megadja magát.

Reakció és magyarázat szakasz

Ezen szakasz tartalmazza a kivizsgálásokat, melyek az okok feltárására irányulnak. Ezeket különböző szakemberek, bizottságok végzik, akik az okok megismerése után meghatározzák az intézkedéseket is a jövőbeli fogolyzندانés megfékezésére. Mindemellett az egészségügyi ellátások is ebben a szakaszban történnek.²⁵

A fogolyzندانés elkövetésének módszerei, helyszínei, az azt segítő eszközök

Az egyes rendkívüli eseményeknek megvannak a jellemző elkövetési módszerei, helyszínei és eszközei, melyek vizsgálatával, elemzésével jelentős mértékben hozzá lehet járulni azok megelőzéséhez.

Módszerek

Módszerek tekintetében a leggyakrabban alkalmazottak az alábbiak.

²⁵ <https://study.com/academy/lesson/the-causes-stages-of-prison-riots.html>

Utasítások, kötelezettségek végrehajtásának megtagadása

Az utasítások, kötelezettségek végrehajtásának megtagadása az egyik leggyakrabban használt módszer, ami leginkább a fogolyzandulások elkövetésében jelenik meg. Ezekben az esetekben a fogvatartottak valamilyen – számukra meghatározott – kötelezettséget nem teljesítenek, aminek nyíltan hangot is adnak. Ilyen a munkamegtagadás, az étkezőmegtagadás és az egyéb utasítások megtagadása. Természetesen ezen magatartások esetén gyakran előfordul, hogy valós okok állnak a háttérben, ezért azokat haladéktalanul ki kell vizsgálni. Így például, ha az ételt azért nem vették fel a fogvatartottak, mert valóban probléma volt azzal, akkor megfelelő kommunikáció után, az előírás szerinti ételt kell biztosítani számukra.

Túszejtés

A következő, igen speciális módszer a túszejtés. Jeremy Travis nyolc, az USA-ban lezajlott fogolyzandulást vizsgált meg, ahol hat esetben a túszejtés módszerét alkalmazták.²⁶ Ezért az ilyen cselekmények elkerülése végett különösen nagy hangsúlyt kell fektetni a tússzá válás elkerülésére, valamint a túszként való viselkedés oktatására, képzésére.

Elterelés, megtevesztés, erő-, eszközmegosztás

Ez a módszer mondható az egyik legveszélyesebbnek, ugyanis egyfelől segíti az alapeseemény elkövetésének megvalósítását, másfelől jelentősen megnehezíti – akár meg is hiúsíthatja – a felszámolást. Több esetben alkalmaztak az elkövetők elterelő, megtevesztő megatartást a túszok zárkába csalásához, figyelmük eltereléséhez (pl.: nem megfelelő zárkarenddel, színlelt rosszulléttel). A felszámolást megnehezítő módszer a büntetés-végrehajtás erőinek és eszközeinek megosztása. Ezt a legeredményesebben egy másik – előre jól megtervezett – rendkívüli esemény elkövetésével lehet megvalósítani. Jól alkalmas erre a célra egy tűzgyújtás, vagy egy öngyilkossági kísérlet az alapcselekmény helyszínétől távol, amivel azonnal megosztják az intézkedő erők figyelmét, létszámát, valamint az eszközök mennyiségét, ezért az ilyen helyzetekre minden esetben fel kell készülni.

Torlaszok, fizikai akadályok alkalmazása

Ezekben az esetekben különböző fizikai akadályokat emelnek az elkövetők, melyek egyfelől védelmet nyújtanak a felszámolás ellen, másfelől rejtik az elkövetők aktuális tevékenységét, így akadályozzák a felszámolók információszerzését. Az ilyen

²⁶ Travis, J. (1993)

elkövetéshez nyújtanak ideális helyszínt a fogvatartotti munkahelyek, így különösen a zárt, intézeten belüli helyiségek.

A személy, illetve dolog elleni erőszak

A személy elleni erőszak elsősorban a túszejtés elkövetési módszere, ahol egy vagy több személy életét, testi épségét és személyi szabadságát sértik, illetve veszélyeztetik az elkövetők. Természetesen dolog elleni erőszak, rongálás nélkül lényegében lehetetlen fogolyzandulást végrehajtani.

Helyszínek

A jellemző helyszínek ismerete is fontos adatokkal, információkkal szolgál. Sok esetben a helyszín teljesen lehetetlenné teszi bizonyos cselekmények megvalósítását, illetve az ellenkezője is igaz, van, hogy szinte segíti az elkövetés sikeressé válását.

Intézeteken kívül és azon belül bekövetkezett rendkívüli események

A rendkívüli események jellemzően a bv. szervek objektumaiban következnek be, ami igaz a fogolyzandulásra is, de ez nem jelent kizárólagosságot. Több, intézeten kívüli helyszínen folyik például munkáltatás – ami történhet nyitott vagy zárt területen is –, ahol számos lehetőség nyílhat zandulásra, de előfordulhat egy csoportos előállítás vagy nagyobb létszámú szállítás során is.

Zárt vagy nyílt terület

Az esetek többsége a bv. intézetben, azon belül is zárt helyeken következhet be leginkább. Az ok egyértelműen az, hogy zárt helyeken sokkal könnyebb az előkészületi cselekményeket rejtetten megtenni, továbbá ezek a megszakítást és a felszámolást is megnehezítik. Ugyanakkor arról sem szabad megfeledkezni, hogy ez a helyzet a felszámolóknak is ad bizonyos rejtettséget, amit a lehető leghatékonyabban ki is kell ilyenkor használni.

Az elkövetéshez szükséges, vagy az azt megkönnyítő tárgyak, eszközök, anyagok

Számos rendkívüli esemény elkövetéséhez – vagy annak megkönnyítéséhez – szükségessé válik bizonyos tárgyak, eszközök, illetve anyagok. Ilyenek például a mászás elősegítésére, a testi épség, életet veszélyeztető támadásra, a falbontásra, a tiltott kapcsolatra stb. alkalmas eszközök. Ezért nagy hangsúlyt kell fektetni arra, hogy az ilyen tárgyak ne kerüljenek engedély nélkül a fogvatartottak birtokába. Az ilyen eszközök egyik csoportját a bv. intézet területére be nem vihető tárgyak alkotják, melyek körét jogszabály határozza meg.

A fogolyzandulás esetében alapvetően az emberi életet és a testi épséget sértő, veszélyeztető, valamint a mozgáskorlátozásra alkalmas eszközök jöhetnek szóba, így ide tartoznak a lőfegyverek, a szúrásra, vágásra, ütésre, valamint a mozgáskorlátozásra, lekötözésre alkalmas eszközök. Különösen nagy veszélyt jelent, ha a fogvatartottak lőfegyverhez jutnak, ami számos külföldi esetben megtörtént, ezért nagy hangsúlyt kell fordítani a bv. intézetekben rendszeresített lőfegyverek biztonságos tárolására és őrzésére. Természetesen nagyon sok – egyébként engedélyezett – eszközből is ki lehet alakítani a célnak megfelelő – kihegyezett fogkefe, átalakított evőeszközök stb. –, ezért a különböző ellenőrzéseket, vizsgálatokat mindenre kiterjedően kell végrehajtani. Az előtalálásukra a biztonsági intézkedések körébe tartozó motozás, biztonsági vizsgálat és biztonsági szemle alkalmazható a leghatékonyabban.

Jó hír, hogy hazánkban – sok más országhoz hasonlóan – megkezdte működését a Felderítési Főosztály²⁷, amely a fogvatartás biztonságát érintő kockázatok feltárását célzó, elemző tevékenységet végezhet. Így a büntetés-végrehajtás rendelkezik egy olyan szervezeti egységgel, amely képes megelőző információkat gyűjteni és azokat értékelni az előkészületi stádiumban lévő rendkívüli eseményekről.

Prevenció – Képzés, tréning

A krízisesemények megelőzését tanulmányozva a legáltalánosabban elfogadott tétel, hogy nem lehet minden eseményt megakadályozni.²⁸ Ezt tudomásul véve azonban számos fronton tehet a rendszer preventív lépéseket.

A súlyos krízisesemények megelőzésének a legjobb és leghatékonyabb módja a felkészülés. Általánosan elfogadott alaptétel, hogy minél felkészültebb egy bv. intézet a zavargásra, annál kevésbé valószínű, hogy az be is következik. Ennek több oka is lehet. Egyrészt a fogvatartottakat már az a tudat eltérítheti a zavargás megkezdésétől, hogy bármilyen fellépésükre gyors és hatékony ellencsapás fog érkezni. Másrészt a jól felkészült személyi állomány, egy jól felkészült bv. intézetben sokkal fogékonyabb a figyelmeztető jelekre. Kutatások jelzik, hogy azok a felügyelők, akik aggódnak a biztonságukért, paradox módon sokkal kevésbé fogékonyak a valós veszélyekre, a felkészültség azonban csökkentheti a szorongást a személyi állomány körében, ezzel fokozva a fogékonyt és a készenlétet. Harmadrészt a gyors erődemonstráció, amelyet a megfelelő felkészülés

27 „A bv. szervek a fogvatartás biztonságával összefüggő szolgálati feladatok hatékony ellátása érdekében, az e törvényben meghatározottak szerint a végrehajtás rendjét és a fogvatartás biztonságát érintő kockázatok, valamint a fegyelemsértést megvalósító cselekmények megelőzése, feltárása céljából információt gyűjthetnek, ennek eredménye, valamint az általuk kezelhető személyes adatok felhasználásával értékelő és elemző tevékenységet (a továbbiakban: biztonsági kockázatelemzés) végezhetnek.” 1995. évi CVII. tv. a büntetés-végrehajtási szervezetről, 27/A. § (1) bekezdés

28 Boin, A., Rattray, W. A. R. (2004)

tesz csak lehetővé, erősen korlátozhatja egy kezdődő zavargás kiterjedését. Ez utóbbi azért is lényeges, mert a megfékezés a felszámolás költségeinek a töredékébe kerül, minden téren.²⁹

A felkészülés számos területre kiterjed: az esemény alkalmával használható erőforrások beszerzésére, biztosítására, az ezen erőforrások használatával kapcsolatos stratégia kidolgozására, és a rendkívüli eseményre történő válaszra való mentális felkészülésre. Ennek elsődleges módja a képzés, melynek fontosságát nem lehet túlbecsülni.³⁰

A felszámolás

A felszámolásnak két fajtája lehet: tárgyalásos és tárgyalásos-erőszakos. A tárgyalás egy elengedhetetlen taktikai elem, mivel ez az egyetlen megoldás arra, hogy lehetőleg súlyosabb következmények nélkül felszámolásra kerüljön a zandulás, ezért mindenképpen szükséges túsztárgyaló alkalmazása.

A börtönlázadások kapcsán a „tárgyalás” kifejezés a fogvatartottak és a hatóságok közötti párbeszédre utal, amelynek középpontjában az incidens befejezése áll.³¹ A tárgyalás elsősorban azt a célt szolgálja, hogy a rendkívüli esemény felszámolása súlyos következmények nélkül történjen meg. A fogolyzandulások esetében általában egyfajta alkudozás a jellemző, ugyanis „a fogvatartottak olyan helyzetben érzik magukat, hogy alkudozhatnak az állammal.”³²

Az erőszakos módszer használata során is fontos a tárgyalás, ugyanis az információgyűjtés, a fogvatartottak megnyugtatása, valamint az időnyerés szükséges az erőszak alkalmazásához is.

Az erőszakos módszer elemei:

- Információgyűjtés: számos csatorna használatával lehetséges az információk begyűjtése, így például különböző kamerák alkalmazásával, a szabadon engedett túsok vagy a lázadók közül esetlegesen kivált fogvatartottak meghallgatásával stb.
- Begyakorlás: Amennyiben lehetséges, akkor az egész rajtaütést (vagy annak bizonyos elemeit) ajánlatos lehet szimulálni, ha mód van rá, akkor egy ugyanolyan vagy hasonló terepen, épületrészben, mint ahol a valós esemény zajlik.

29 Useem, B., Camp, C. G., Camp, G. M. (1996)

30 Useem, B., Camp, C. G., Camp, G. M. (1996)

31 Useem, B., Camp, C. G., Camp, G. M. (1996)

32 Useem, B., Camp, C. G., Camp, G. M. (1996)

- **Időzítés:** A támadást javasolt olyan időpontra tenni, amikor a lehető legtöbb sikerre van lehetőség. Például egy elhúzódó zندانés során a fogvatartottak is fáradnak és pihennek, így megfelelő időpont lehet a hajnal előtti időszak.
- **Megfelelő irányítási szint:** Amennyiben lehetséges, az irányítást a legmagasabb szintre szükséges tenni, valamint minden taktikai egységnek pontosan meg kell határozni a feladatát. A nem megfelelően felépített irányítási rendszer végzetes helyzetet teremthet.
- **Speciálisan kiképzett és felszerelt személyzet:** A fogolyzندانés felszámolása csak olyan személyi állománnyal lehet eredményes, amely erre irányuló, speciális mentális és fizikai-taktikai kiképzést kapott. Ugyanilyen fontos a felszerelés is (alapfelszerelés a testpáncél, a sisak, a pajsz, a könnygáz, a nem halálos lövedékek, a löfegyverek, továbbá a kamerák, a hőkamerák, a drónok³³ stb.).

Meg kell jegyezni, hogy azelőtt nem lehet erőszakos felszámolásba kezdeni, mielőtt nem kapták meg a lázadók a megadásra való figyelmeztetést. Az elsődleges és nélkülözhetetlen eszköz a tárgyalás, továbbá minden esetben biztosítani kell a megadás lehetőségét.

Diszkusszió

A zندانéseknek és az egyéb kríziseseményeknek rendkívül magas ára van a büntetés-végrehajtásban – így például sérülések, halálesetek történhetnek, anyagi károk keletkezhetnek, ezeken túl pedig az egész igazságszolgáltatás, a büntetés-végrehajtási rendszer integritása is veszélybe kerülhet.³⁴

A legjobb, amit tehetünk, az a megelőzés. Ennek több szintje is van, természetesen a legfontosabb a fogvatartottakkal való megfelelő bánásmód és a mindennapi problémák folyamatos kezelése. Ugyanakkor azt is látni kell, hogy nincs olyan tökéletesen működő rendszer, amely kizárná a rendkívüli események bekövetkezését (így például a fogolyzندانést). Ezért a legbiztosabb, ha konkrétan az ilyen cselekményekre azonnal reagálni tudó állománnyal és a szükséges eszközrendszerrel rendelkeznek a bv. intézetek.

³³ A büntetés-végrehajtás műveleti egységei ezen eszközökkel rendelkeznek. Lásd: a büntetés-végrehajtási szervezet műveleti egységeinek működéséről szóló 26/2022. (XII. 21.) BVOP utasítás 4. sz. melléklete

³⁴ Graeve, C. M., Delisi, M., Hochester, A. (2007)

Felhasznált irodalom

- 6/1996. (VII. 12.) IM rendelet az előzetes letartóztatás végrehajtásának szabályairól
- 16/2014. IM rendelet a szabadságvesztés, az elzárás, az előzetes letartóztatás és a rendbíróság helyébe lépő elzárás végrehajtásának részletes szabályairól
- 26/2022. (XII. 21.) BVOP utasítás a büntetés-végrehajtási szervezet műveleti egységeinek működéséről
- 107/1982. /IK. 3./ IM sz. utasítása a büntetés-végrehajtási testület Őrszolgálati Szabályzatáról
1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről
2013. évi CCXL. törvény a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és a szabálysértési elzárás végrehajtásáról
- Arjen Boin and William A. R. Rattaray (2004): Understanding Prison Riots: Towards a Threshold Theory. DOI: 10.1177/1462474504039091
- Biztonsági Tapasztalatok Gyűjteménye 8. szám. Szerkesztette: Csordás Sándor – Golts Máttyás
- Blackburn-Line, Cynthia L. (1993): Chaos in Prison: Explaining the Random Nature of Prison Riots. Ohio state University, Paper presented at the 44th Annual Meetings of the American society of Criminology, October 26-31., New Orleans, LA
- Gazdag Ferenc – Remek Éva (2018): A biztonsági tanulmányok alapjai. Dialog Campus, Budapest
- Graeve, Christine M. – Delisi, Matt – Hochstetler, Andy (2007): Prison Rioters: Exploring Infraction Characteristics, Risk Factors, Social Correlates, and Criminal Careers. Psychological Reports, 2007, 100, 407-419. DOI: 10.2466/PRO.100.2.407-419
- http://people.inf.elte.hu/molnarba/Informaciorendszerek_ELTE/Larman_magyar/PDF/10_a_Introduction_Conceptual_Modelling.pdf. (Letöltés ideje: 2017. október 12.)
- <http://rendkivuli.szojelenese.com/> (Letöltés ideje: 2017. október 12.)
- <https://study.com/academy/lesson/the-causes-stages-of-prison-riots.html> (Letöltés ideje: 2022. december 12.)
- <https://wikiszotar.hu/ertelmezo-szotar/Rendk%C3%ADv%C3%BCLi> (Letöltés ideje: 2017. október 15.)
- Travis, Jeremy (1993): Resolution of Prison Riots, National Institute of Justice, Researchin Brief 1993
- Useem, Bert – Camp, Camille Graham – Camp, George M. (1996): Resolution of prison riots. Oxford University Press

Bálint Brigitta – Tóth Viktória

EGY REINTEGRÁCIÓS KIEMELT PROJEKT VISSZAESÉSI HATÁSVIZSGÁLATA

Bevezetés

A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága 2010 óta vesz részt kiemelt projektek megvalósításában konzorciumi partnerként, melyek kivétel nélkül a fogvatartottak reintegrációját támogatják. Ezek közül – a TÁMOP keretében megvalósult „A fogvatartottak többszakaszos, társadalmi és munkaerőpiaci reintegrációja és intenzív utógondozás modellje” előzményprogram folytatásaként – 2016 októberében indult el és 2023. október 31-ig tartott az EFOP-1.3.3-16-2016-00001 azonosító számú, „Fogvatartottak reintegrációja” című kiemelt projekt. A program konzorciumi partnerségben, a Belügyminisztérium és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága együttműködésével 5,734 milliárd forint 100%-ban európai uniós, vissza nem térítendő támogatásból valósult meg. A projekthez szorosan kapcsolódott a Közép-Magyarország régióban hazai forrásból megvalósuló „Fogvatartotti reintegrációs program”, mely a projekttel azonos szakmai tartalommal és a büntetés-végrehajtási szervezet reintegrációs tevékenységeivel szorosan együttműködve, azt kiegészítve valósult meg.

Jelen tanulmány célja, hogy átfogóbb képet adjon az EFOP-1.3.3-16-2016-00001 azonosító számú, „Fogvatartottak reintegrációja” című projektbe és az ahhoz kapcsolódó, Közép-Magyarország régióban megvalósuló „Fogvatartotti reintegrációs programba” (a továbbiakban: Projekt) bevont fogvatartottak visszaesési adatairól.

A Projekt célja a fogvatartottak foglalkoztathatósági helyzetének javítása, a helyi közösségek befogadóképességének növelése, valamint a bűnisméltés kockázatának csökkentése volt.

A program egyrészt fókuszált a célcsoport fejlesztésére (személyiség- és kompetenciafejlesztő, valamint képzési és utógondozási programok), másrészt a társadalom érzékenyítése által a befogadására alkalmas környezet megteremtésére.

A Projekt az összehangolt, reintegrációt segítő szolgáltatási rendszerben egységes, a fogvatartottak többsége által igénybe vehető, de egyéni adottságokhoz illeszkedő fejlesztésekre adott lehetőséget. A reintegrációs program további célja volt, hogy az elítélt szabadulásakor belső meggyőződésből és külső segítség igénybevételével képes legyen a társadalom jogkövető tagjává válni.

A bevonás során a büntetés-végrehajtási intézetekben dolgozó helyi szakmai megvalósító (a továbbiakban: munkatárs) a fogvatartottakkal közösen mérte fel, hogy milyen nehézségek, problémák merülhetnek fel a szabadulás utáni visszailleszkedésben, majd elkészítette a személyre szabott Egyéni Fejlesztési Tervet (a továbbiakban: EFT), ahol rögzítésre kerültek azok a szolgáltatások, amelyekben a fogvatartott vállalta az együttműködést.¹ Az EFT elkészítése során a munkatárs figyelembe vette azokat a szolgáltatásokat is, melyekben a fogvatartott korábban, a büntetés-végrehajtási intézetben töltött idő alatt részt vett.

A Projekt reintegrációs szolgáltatásai

A Projekt által nyújtott humánszolgáltatások a kompetenciafejlesztésre fókuszáltak, így a fogvatartottak a csoportos foglalkozásokon képességet szereztek az önismeret, konfliktuskezelés, kommunikáció, életvezetés, agressziókezelés, döntéshozatal, tervezés, valamint problémamegoldás terén, illetve munkaerőpiaci reintegrációt elősegítő szolgáltatásokban is részt vehettek.

Amellett, hogy a munkatársak segítették a fogvatartottakat a pályaválasztással vagy pályamódosítási elképzeléseivel kapcsolatban és lehetőséget biztosítottak az álláskereséshez szükséges képességek fejlesztésére, illetve álláskeresési tanácsadásra; a munkáltatásba valamely okból nem bevonható fogvatartottak foglalkozási rehabilitációs és munkaszocializációs projektelemekben is részt vehettek. A szolgáltatás csomag célja volt „*egyrészt a börtönártalmak csökkentése, másrészt a szabadulás utáni elhelyezkedés elősegítése*”.² További munkaerőpiaci reintegrációt elősegítő tevékenység volt, hogy a fogvatartottak 38 féléle szakmaképzésben vehettek részt, így szabadulásukat követően piacképes szakmával helyezkedhettek el a munkaerőpiacon.

Annak érdekében, hogy a fogvatartottak a projekt időtartama alatt fenntartsák a motivációjukat és ne essenek ki a programból, a munkatársak rendszeres motivációs foglalkozásokat tartottak számukra, egyéni és csoportos motivációs beszélgetések formájában. A motiváció fenntartására irányuló szolgáltatások, a szakmaképzés, a munkaerőpiaci reintegrációt segítő szolgáltatás csomagok csak akkor érhetik el a céljukat, ha a fogvatartottak önmaguk szeretnék változni. „*Ez a belső motiváció a fogvatartottak esetében általában nagyon alacsony szinten áll, ezért különösen fontos a program kezdetétől az utolsó pillanatig a motivációjukat fenntartani, a kitarításukat megerősíteni olyan szintig, hogy a börtönből kikerülve is fenn tudják azt tartani.*”³

1 Miben segít a Tett program – kiadvány fogvatartottaknak

2 Megvalósíthatósági Tanulmány (2016) p.76.

3 Uo. p. 78.

A belső motiváció fenntartásán túl fontos a természetes támogató háló, a család megerősítése, felkészítése a visszafogadásra, továbbá a helyi közösségek érzékenyítése. Ennek érdekében a Projekt a bevont fogvatartottak hozzátartozói számára is segítséget nyújtott. A hozzátartozók olyan szolgáltatáscsomagot tudtak igénybe venni, amely a fogvatartott börtönbe kerülésétől egészen a szabadulásáig biztosította a munkatársal történő együttműködést, ezzel elősegítve a társadalmi reintegrációt, és csökkentve a stigmatizációt.

A fogvatartotti és hozzátartozói célcsoport mellett a Projekt a befogadásra alkalmas környezet megteremtésére is nagy hangsúlyt fektetett. A helyi közösség számára nyújtott jótételei programokon keresztül a fogvatartottak felelősségvállalása és a közösségi értékek iránti elköteleződése is erősödött.

Kizárólag az EFOP-1.3.3-16-2016-00001 azonosító számú, „Fogvatartottak reintegrációja” című projekt statisztikai adatai alapján „A Projekt teljes ideje alatt több mint 7800 fogvatartott bevonása valósult meg, akik közül 831 fő állt munkába vagy regisztrált álláskeresőként szabadulásukat követően. A munkaerőpiaci reintegrációt elősegítette, hogy több mint 1400 fogvatartott szerzett piacképes szakmát. A projekt keretében 183 alkalommal valósult meg jótételei program, illetve kompetenciafejlesztő foglalkozáson 2200 fogvatartott vett részt.”⁴

Visszaesés

A Projekt fent megnevezett szolgáltatásai azt a célt szolgálták, hogy a fogvatartott a szabadságvesztést kitöltve ne kövessen el újabb bűncselekményt, vagy legalább a bűnisméltés kockázata csökkenjen. A célt tekintve megvizsgálásra került a Projekt keretében bevont fogvatartottak tényleges visszaesése.

Visszaesőnek azon fogvatartottakat minősítettük, akik részt vettek a Projektben, majd szabadulásukat követően újabb bűncselekményt követtek el és visszakerültek büntetés-végrehajtási intézetbe.

A vizsgált időszak – tekintve, hogy a fogvatartottak Projektbe történő bevonása 2017. október 1-jétől vette kezdetét – 2017. 10. 01. és 2023. 09. 30. között eltelt 6 évet ölel fel. Ez idő alatt a Projektbe bevont fogvatartottak⁵ összlétszáma 8 884 fő, akikkel az EFT felvétele megtörtént, valamint legalább 1 alkalommal, reintegrációs foglalkozáson részt vettek. A bevonásra került fogvatartottak 37%-a tartózkodik jelenleg bv. intézetben,

⁴ Sikeres a fogvatartottak reintegrációja – Végéhez ért az EFOP projekt

⁵ Projektbe bevont fogvatartottak alatt a Konvergencia és a Közép-magyarországi régiókba bevont, EFT-t kitöltött fogvatartottak értendők.

63%-uk jelenleg szabadultként van nyilvántartva. A főre lebontott számszerű adatokat az 1. táblázat tartalmazza.

Státusz	Bevont fogvatartottak száma (fő)
Jelenlévő	3290
Szabadult	5594
Végösszeg	8884

1. táblázat: Létszám alakulása 2017. 10. 01. és 2023. 09. 30. között

A bevont és jelenlévő fogvatartotti populációból megvizsgálásra került, hogy hányan vettek részt először a Projektben és hányan vannak, akik már korábban bevonásra kerültek, szabadultak, majd azt követően újra visszakerültek a bv. intézetekbe, illetve utána a Projektbe is (2. táblázat). A lekérdezés alapján a visszaesési arány ez esetben 24%.

Státusz	Bevont, jelenlévő fogvatartottak száma (fő)
Először vesz részt a projektben	2501
Szabadult és visszaesett	789
Végösszeg	3290

2. táblázat: A Projektbe bevont fogvatartottak számának alakulása jelenlévők esetén

A szabadultak vonatkozásában megvizsgálásra került továbbá, hogy a korábban bevont és azóta szabadult fogvatartottak közül hányan nem kerültek vissza bv. intézetbe szabadulásukat követően. Létszámuk a nyilvántartás szerint 3 576 fő. Azonban a szabadult státuszú fogvatartottak közül 2 018 fő visszaesőnek számít, tekintettel arra, hogy szabadulásukat követően ismét befogadásra, majd újra szabadításra kerültek (3. táblázat). A lekérdezés alapján a visszaesési arány ez esetben 36%.

Státusz	Bevont, szabadult fogvatartottak száma (fő)
Nem esett vissza	3576
Visszaesett	2018
Végösszeg	5594

3. táblázat: A Projektbe bevont fogvatartottak számának alakulása szabadultak esetén

A visszaesést tekintve szélesebb körű vizsgálat történt a Projekt egyes szolgáltatásainak igénybevételére vonatkozóan, mely a szakmaképzésen, a kompetenciafejlesztő foglalkozásokon, a Közösségi Foglalkoztatók szolgáltatásain részt vett, illetve a munkaerőpiacon elhelyezkedett csoportokra terjedt ki.

Szakmaképzésben résztvevők

A fogvatartottak számára biztosított szakmatanulási lehetőség a Projekt egyik legnépszerűbb eleme volt, a magyarországi büntetés-végrehajtási intézetekben főként olyan hiányszakmákat tanulhattak a fogvatartottak, amelyek lehetőséget kínáltak arra, hogy szabadulásukat követően az építőiparban, könnyűiparban vagy mezőgazdasági, gépészeti területen helyezkedjenek el. A vizsgált időszakban 1 961 fő vett részt szakmaképzésben és szerzett bizonyítványt. Közülük jelenleg 1 365 fő szabadult státuszú fogvatartott, nem minősül visszaesőnek, 596 fő (30%) pedig visszaesőnek számít (4. táblázat).

Státusz	Szakmaképzésben résztvevők (fő)
Szabadult, nem visszaeső	1365
Jelenlévő, visszaeső	596
Végösszeg	1961

4. táblázat: Szakmaképzésben résztvevők megoszlása

Kompetenciafejlesztő foglalkozáson résztvevők

A Projekt keretében tartott foglalkozások kiemelt célja az önismeret, a kommunikáció fejlesztése, a konfliktuskezelési és életvezetési technikák megismerése, az agressziókezelés elsajátítása volt, melyek során 3 409 fő fogvatartott fejlesztése valósult meg. Közülük jelenleg 2 232 fő szabadult státuszú fogvatartott nem minősül visszaesőnek, 1 177 fő (34,5%) pedig visszaesőnek számít (5. táblázat).

Státusz	Kompetenciafejlesztő foglalkozáson résztvevők (fő)
Szabadult, nem visszaeső	2232
Jelenlévő, visszaeső	1177
Végösszeg	3409

5. táblázat: Kompetenciafejlesztő foglalkozásokon résztvevők megoszlása

Közösségi Foglalkoztatók által bevontak

A Közösségi Foglalkoztatók célja a szabadult elítéltek társadalmi reintegrációjának elősegítése; a reintegrációs őrizetben, társadalmi kötődés programban részt vevő fogvatartottak és hozzátartozóik személyiségének, valamint kompetenciáinak fejlesztése; munkaerőpiaci készségeik és lehetőségeik támogatása. A Közösségi Foglalkoztatók szolgáltatásait a vizsgált időszakban 1 174 fő vette igénybe, akik közül 264 fő bv. intézetben jelenlévő fogvatartott volt. Közülük 225 fő szabadult és nem került vissza bv. intézetbe, tehát nem visszaeső, 39 fő pedig szabadult, majd visszakerült a büntetés-végrehajtási intézetbe, így a visszaesési arány 15% (6. táblázat).

Státusz	Közösségi Foglalkoztató által bevont szabadult ügyfelek (fő)
Szabadult, nem visszaeső	225
Ismét jelenlévő, visszaeső	39
Végösszeg	264

6. táblázat: Közösségi Foglalkoztató által bevont szabadult ügyfelek megoszlása

Munkaerőpiacon történő sikeres elhelyezkedés

A humánszolgáltatások a szabadulást követő egy éven belüli időtartamban voltak elérhetőek a szabadultak számára. A munkatársak a munkahelykeresésben, az állami foglalkoztatási szolgálat rendszerével történő együttműködésben és a helyi közösségbe történő beilleszkedésben segítették őket. A vizsgált időszakban, az utógondozás során 846 fő mutatott be munkaszerződést vagy állami foglalkoztatási szolgálat által kiállított igazolást. Közülük 755 fő szabadult, nem visszaeső, 91 fő pedig visszakerült büntetés-végrehajtási intézetbe, így a visszaesési arány 11% (7. táblázat).

Státusz	Munkaerőpiacon elhelyezkedett ügyfelek (fő)
Szabadult, nem visszaeső	755
Jelenlévő, visszaeső	91
Végösszeg	846

7. táblázat: Munkaerőpiacon elhelyezkedett ügyfelek megoszlása

Összegzés

Amennyiben a Projektben részt vett teljes fogvatartotti állományt vizsgáljuk, megállapítható, hogy 8 884 főből 2 807 fő esett vissza, tehát a bevontak kevesebb, mint 35%-a (31,5%) számít jelenleg visszaesőnek, kizárólag a bv. intézetbe történő visszakerülésüket figyelembe véve. A Projektben nyújtott és igénybevett egyes szolgáltatásokat vizsgálva szintén 35% alatti a visszaesési arány, mely kiemelkedő eredmény.

A Projekt szolgáltatásai nem csak a fogvatartás alatt, hanem a szabadulás után is segítették azt a célt, hogy a reintegráció széleskörűen, az egyéni szükségletek szerint valósulhasson meg. Jól látható, hogy az utógondozásnak, valamint a Közösségi Foglalkoztatók tevékenységének jelentősen szerepe van a visszaesés csökkentésében, mindazonáltal a reintegrációs célok eléréséhez nélkülözhetetlen a fogvatartott, illetve a szabadult önkéntes és tevékeny részvétele, a börtönélet valamennyi szegmensének célirányosan összehangolt munkája, valamint a társadalom segítő közreműködése is.

A Projektben a büntetés-végrehajtási intézetek reintegrációs szakterületen dolgozó személyi állománya, valamint a Projekt munkatársai kiemelkedő együttműködésről tettek tanúbizonyságot, a vizsgált időszakban folyamatosan segítették egymás

munkáját a sikeres reintegráció érdekében, így ez az eredmény többek között ennek az összefogásnak is köszönhető.

Felhasznált irodalom

Megvalósíthatósági Tanulmány (2016)

Miben segít a Tett program – kiadvány fogvatartottaknak (2018)

Online: <https://tettprogram.hu/hu/letoltheto-kiadvanyok> (Letöltés ideje: 2023. október 28.) Sikeres a fogvatartottak reintegrációja – Végéhez ért az EFOP projekt

Online: <https://bv.gov.hu/hu/hirek/efop/7086> (Letöltés ideje: 2023. október 28.)

Gulyás Máté – Ondok-Fejes Henriett

„10 ÉVES A BV. TÖRVÉNY” KONFERENCIA

A Büntetés-végrehajtási Szervezet Tudományos Tanácsa és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Hivatala 2023. október 30-án, „10 éves a Bv. törvény” címmel tudományos, szakmai konferenciát rendezett a Váci Fegyház és Börtönben.

A konferencia résztvevői előadásokat hallgathattak meg a feltételes szabadságról és a reintegrációs őrizetről; a Bv. törvény által bevezetett speciális jogintézmények helyzetéről, új kodifikációs feladatokról; jogszabály-előkészítési feladatokról; a Bv. törvény tartalmi megújulásáról; a büntetés-végrehajtási jog továbbfejlesztésének, a Bv. törvény kodifikációjának főbb elveiről és irányairól; a pártfogó felügyeleti rendszerrel kapcsolatban a törvényi szinten meghatározott célokról és feladatokról; illetve a szexuális bűnelkövetők profiljairól és kezelési lehetőségéről a büntetés-végrehajtásban.

Konferenciánkat előadásával tisztelte meg: dr. Szűcs András osztályvezető ügyész, a Legfőbb Ügyészségről, dr. Pázsit Veronika jogi szakreferens, az Igazságügyi Minisztériumtól, dr. Illés Melinda bv. alezredes, a Belügyminisztériumból, dr. Pallo József bv. ezredes, az NKE Büntetőjogi Tanszékéről, dr. Jancsó Gábor helyettes államtitkár, az Igazságügyi Minisztériumból, valamint a büntetés-végrehajtási szervezet

1. kép: „10 éves a Bv. törvény” című konferencia

szakterületeinek képviselői: Kovács Mihály bv. ezredes, a BvOP Fogvatartási Ügyek Szolgálatától, illetve Somogyvári Mihály bv. ezredes, a BvOP Központi Kivizsgáló és Módszertani Intézetétől.

A konferenciára online módon mintegy 350-en regisztráltak, a helyszínen pedig harminc fő szakmai meghívott hallgatta meg az előadókat. A szervezők a látogatók közt köszönthették a Belügyminisztérium és az Igazságügyi Minisztérium érintett szakterületeinek témafelelőseit, a Belügyi Tudományos Tanács tagjait, tisztségviselőit, a társ rendvédelmi szervek és a katasztrófavédelem képviselőit, a büntetés-végrehajtás parancsnoki és személyi állományát, a Nemzeti Közsolgálati Egyetem oktatóit, doktoranduszait és hallgatóit, a Magyar Tudományos Akadémia érintett tématerületeinek képviselőit, az OKRI munkatársait, a jogi egyetemek és karok oktatóit, továbbá a megyei főügyészségek, járásbíróságok, törvényszékek munkatársait.

A személyesen résztvevőknek lehetőségük nyílt megtekinteni a Budapesti Börtönmúzeum szakmatörténeti gyűjteményének kiállítását. A konferencia zárásaként Nagy Balázs István bv. ezredes, intézetparancsnok az érdeklődőket intézetlátogatásra invitálta.

Gulyás Tamás

BESZÁMOLÓ A „TUDOMÁNYOS EREDMÉNYEK HASZNOSULÁSA A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁSI SZERVEZETBEN” CÍMŰ KONFERENCIÁRÓL

A Magyar Tudományos Akadémia koordinálásában megrendezésre került a Magyar Tudomány Ünnepe programsorozat, melynek központi mottója: „*Tudomány: válaszok a globális kihívásokra*”. A Belügyminisztérium kiemelt partnerként vesz részt a projektben. A belügyi fejezet részeként a Büntetés-végrehajtási Szervezet Tudományos Tanácsa és a Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága 2023. november 23-án „*Tudományos eredmények hasznosulása a büntetés-végrehajtási szervezetben*” címmel tudományos, szakmai online konferenciát szervezett.

Az előadók hangsúlyozták, hogy a belügyi tudományos munka olyan kutató, alkotó, tudományszervező tevékenység, amely a rendészettudomány valamennyi területére kiterjed. Az elmúlt évek gyakorlatát követve, creditszerzési lehetőséget is biztosítottak a szervezők a konferencia kapcsán.

Az elhangzott előadásokból készült tanulmányokat a Belügyi Szemle, a Börtönügyi Szemle és a Magyar Rendészet 2024. évi lapszámaiban olvashatják az érdeklődők.

Fotó: Bv. fotó

1. kép: „Tudományos eredmények hasznosulása a büntetés-végrehajtási szervezetben” című konferencia

Mészáros Márta

MEGÚJULT A „BŰN ÉS BŰNHÖDÉS MAGYARHONBAN” CÍMŰ KIÁLLÍTÁS A KISKUN MÚZEUMBAN

A kiskunfélegyházi Kiskun Múzeum gyűjteményei és kiállításai az egykori Kiskun Kerületi székház és rabitélő szék barokk épületegyüttesében találhatóak. A múzeumot 1902-ban Kiskunfélegyháza városa alapította és 1942-ben került végleges mai helyére. A múzeum gyűjteménye 1950-ben a magyar büntetéstörténet relikviáival gyarapodott, amelyből tematikus kiállítás nyílt a Kiskun Kerület egykori börtönépületében. A „Börtönmúzeum”-ként ismert kiállítás a Kiskun Múzeum országosan ismert egyedülálló tárlata, mely az első országos Börtönügyi Múzeum megmentett és megőrzött gyűjteményi anyagára épül.

A kiállítótér és a tárlat megújítására 2021-ben, az NKA Magyar Génius Program keretében nyílt lehetőség, és két év után, 2023. november 30-án nyílt meg a „Bűn és bűnhődés Magyarhonban, a magyar büntetéstörténet emlékei” című új, állandó kiállítás.

Az egykori tömlőépület még őrzi a fogvatartó hely miliójét, tereit bejárva a látogató megismerkedhet a magyar büntetéstörténet majd ezer éves küzdelmével. Kiindulópont a „bűnfal”, majd a jogalkotás és a büntetés-végrehajtás rögzös útját mutatja be a kiállítás Szent István dekrétumától a XX. század elejére kialakult egységes intézményrendszer megvalósításáig. A múlt megőrzött emlékei között számos vallató és megszégyenítésre használt büntetőeszköz látható, de megjelenik a kivégzés és a fogvatartás tárgyi világa is. A kiállítás 15 egységre tagolódik, így többek között az egykori Börtönügyi Múzeum és Vajna Károly, a középkori királyi rendeletek és Werbőczy Hármaskönyvének jelentősége, a felvilágosodás korának törekvései, a reformkor meg nem valósult törvényei, az osztrák egységesítés eredményei, az első büntetőtörvény megszületése, de emellett a tortúra, a megszégyenítés, a halálbüntetés és a fogvatartás korszakonkénti változásai is bemutatásra kerülnek. A látogató betekintést kap a betyárok világába és az annak felszámolására tett statáriális intézkedésekbe, valamint a szabadságvesztére ítélt rabok munkájába. A tárlat a Kiskun Kerület börtönépületének és a benne 1929-ig működő fogva tartó helynek a történetével zárul.

1. kép: Fotó a Kiskun Múzeum kiállításáról¹

¹ A fotó forrása: Kiskun Múzeum

Szőghy Zsuzsa – Várkonyi Zsolt Kristóf

A BÜNTETÉS-VÉGREHAJTÁS HÁROM ÉVTIZEDE FOTÓKON

Gaál Béla ny. bv. zászlós jóvoltából jelentősen bővült a Budapesti Börtönmúzeum¹ gyűjteménye, hiszen több mint 30 000 darab saját készítésű fotót ajánlott fel az archívum részére. Az 1990-2022 között készített fényképek bemutatják a büntetés-végrehajtási szervezet mindennapjait és jelentős eseményeit, a fogvatartottak érzelmeit, illetve a rácsok mögötti életet.

Gaál Béla gyerekkora óta szívesen és sokat fényképezett, érettségi után nyomdász, később újságíró és fotóriporter lett. A büntetés-végrehajtással Kecskeméten került kapcsolatba, a Petőfi Népe újságírójaként. Hamarosan mindennapos vendég lett a börtönben, képekkel gazdagon illusztrált cikkeket írt, zsűrizett novellapályázaton, fogvatartotti kiállítást nyitott meg, majd a szegedi Csillagban lett sajtóreferens és nevelő. Itt börtönújságot szerkesztett, kezelte az intézet külső kapcsolatait, bűnmegelőzési osztályfőnöki órákat tartott iskolásoknak, vezette a könyvtárat. Végül újra a kecskeméti intézetben folytatta a munkát, tartott sportfoglalkozást és kismamatornát is az anya-gyerek körleten, illetve színjátszó kört fiatalok számára, egészen a 2012-es nyugdíjazásáig. De ezután sem hagyta el a szervezetet, a Budapesti Fegyház és Börtönben végigfotózta a jobb csillag felújítási munkálatait. Az intézet 120 éves évfordulójára készített, a 120 évet bemutató könyv társszerzője volt, és a „Fókuszban a Gyűjtő és az IMEI” című fotókiállítás anyagának döntő részét az ő képei adták. A „Gyűjtőpont” című börtönújság szerkesztésében is részt vett az indulástól, valamint oroszánrészt vállalt a 2022-ben elkészült, „Három börtön összeérő története” című, a Közép-Dunántúli Országos Büntetés-végrehajtási Intézetéről szóló emlékkönyv szerkesztésében, megírásában és fotografálásában.

A hosszú évtizedek alatt számos fotót készített, a büntetés-végrehajtási témájú képeit kollégái biztatására kezdte csokorba szedni, rendszerezni, amelyekből egy szociofotó kiállítási anyag is összeállt, „A helyzet foglyai – a foglyok helyzete” címmel. Képei közelről engedik látni ezt a zárt és kemény világot, a személyi állomány és a fogvatartottak viszonyulását ehhez a speciális élethez. A több mint három évtizedes időszakot felölelő gyűjtemény részét képezi a büntetés-végrehajtási szervezet jelentős kordokumentumainak.

¹ Budapesti Börtönmúzeum, a Büntetés-végrehajtási Szervezet Szakmatörténeti Gyűjteménye és Dokumentumtára

1. kép: Fotó Gaál Béla gyűjteményéből²

² A fotó forrása: Gaál Béla gyűjteménye

Ára: 1250 Ft